

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΚΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

ΕΡΓΑΣΙΑ ΓΙΑ ΤΗ ΛΗΨΗ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟΥ ΤΙΤΛΟΥ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΣΤΗΝ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ:

ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ, ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΚΙ ΙΔΙΟΤΗΤΑ

ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

00946A

ΧΩΡΙΣ ΧΑΡΤΙΑ ΧΩΡΙΣ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΩΝ ΑΙΤΟΥΝΤΩΝ ΑΣΥΛΟ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΠΡΟΤΑΣΗ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗΣ ΘΕΜΑΤΟΣ

ΤΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΗΣ ΠΑΤΡΑΣ

Μεταπτυχιακός φοιτητής Γιώργος ΚΟΛΟΚΥΘΑΣ

Επιβλέπων καθηγητής Κος Θόδωρος ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	σελ. 4
1) ΟΡΙΣΜΟΣ ΘΕΜΑΤΟΣ (ΟΡΙΣΜΟΙ ΕΝΝΟΙΩΝ)	
2) ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ (ΛΟΓΟΙ, ΣΥΓΚΥΡΙΕΣ, ΠΑΡΑΘΕΣΗ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ)	σελ. 5
3) ΥΠΟΘΕΣΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	σελ. 12
ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ : ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ	σελ. 13
1) ΔΙΕΘΝΕΣ ΚΙ ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΝΟΜΙΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΑΙΤΟΥΝΤΕΣ ΑΣΥΛΟ	σελ. 14
2) ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΝΟΜΙΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΑΙΤΟΥΝΤΕΣ ΑΣΥΛΟ	σελ. 26
3) ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΚΙ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΑΙΤΟΥΝΤΩΝ ΑΣΥΛΟ (ΕΛΛΑΔΑ-ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΕΝΩΣΗ)	σελ. 55
ΔΕΥΤΕΡΟ ΜΕΡΟΣ : ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ	σελ. 60

1) ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ (ΕΙΔΟΣ ΕΡΕΥΝΑΣ, ΓΙΑΤΙ, ΔΕΙΓΜΑ, ΤΡΟΠΟΣ)	σελ. 65
2) ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΩΝ ΚΙ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗΣ ΤΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ	σελ. 70
ΕΠΙΛΟΓΟΣ	
1) ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	σελ. 76
2) ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΣΤΗΝ ΥΠΟΘΕΣΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	σελ. 79
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	
ΟΔΗΓΟΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ	σελ. 80
ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ 1 : ΑΠΟ ΜΕΛΟΣ ΤΟΥ ΕΡΥΘΡΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ	σελ. 82
ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ 2 : ΑΠΟ ΜΕΛΟΣ ΤΗΣ ΚΙΝΗΣΗΣ	σελ. 84
ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ 3 : ΑΠΟ ΠΡΟΣΦΥΓΑ	σελ. 87
ΣΧΕΤΙΚΑ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ	σελ. 90
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	σελ. 102
ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	σελ. 105

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Την σημερινή εποχή, ως αποτέλεσμα των κοσμοϊστορικών αλλαγών που έγιναν στα τέλη της δεκαετίας του 1980 και στις αρχές της δεκαετίας του 1990 στην ανατολική Ευρώπη (κατάρρευση ανατολικού μπλοκ) και σε χώρες της Ασίας (π.χ. Ιράκ, Αφγανιστάν), δημιουργήθηκε ένα τεράστιο κύμα μετακίνησης πληθυσμών από τις χώρες αυτές προς την Ευρωπαϊκή Ένωση. Οι λόγοι προφανείς: αναζήτηση καλύτερων συνθηκών ζωής, αποφυγή διώξεων εξ αιτίας φυλετικών, εθνικών, θρησκευτικών ή άλλων πεποιθήσεων. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα μια σειρά από αλλαγές και συνέπειες στις χώρες υποδοχής σε πολλά επίπεδα (οικονομικό, κοινωνικό). Η Ευρωπαϊκή Ένωση στα πλαίσια των βασικών αρχών της, ήταν κάτι παραπάνω από επιτακτική ανάγκη, να πάρει θέση με γνώμονα τα ανθρώπινα δικαιώματα και την διαχείριση μιας τόσο μεγάλης μετακίνησης πληθυσμού στο εσωτερικό της. Είναι απαραίτητο να επισημανθεί η ανάγκη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, (λόγω δημογραφικών αιτιών, μείωση γεννήσεων, αύξηση μέσου όρου ζωής, αυξανόμενο ποσοστό ηλικιωμένων), για εργατικό δυναμικό. Άρα η διαχείριση όλου αυτού του μετακινούμενου πληθυσμού ενδιαφέρει άμεσα τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε τομείς όπως η οικονομία και το ασφαλιστικό σύστημα.

ΟΡΙΣΜΟΣ ΘΕΜΑΤΟΣ

Ας ορίσουμε κάποιες έννοιες, οι οποίες θα χρησιμοποιηθούν συχνά παρακάτω.

Άσυλο = ουδέτερο ουσιαστικό, το οποίο προέρχεται από το επίθετο « άσυλος », που σημαίνει πρόσωπο ασφαλές κι απαραβίαστο, εφ' όσον βρίσκεται σε χώρο ιερό. Είναι αρχαία ελληνική λέξη από το στερητικό «α» και το ρήμα «συλώ», που σημαίνει αρπάζω, λεηλατώ, αφαιρώ¹. Η συγκεκριμένη λέξη «άσυλο» είναι ελληνογενής κι έχει υιοθετηθεί από πλήθος γλωσσών (στ' αγγλικά asylum, στα γαλλικά asile, στα ιταλικά azilo, στα γερμανικά azyli). Στην ελληνική σύγχρονη γλώσσα ο όρος «άσυλο» συναντάται ως βουλευτικό ή πολιτικό άσυλο, διπλωματικό άσυλο, πανεπιστημιακό άσυλο, άσυλο κατοικίας (ιδιωτικό άσυλο), οικογενειακό άσυλο, άσυλο ανιάτων.

Μετανάστης είναι το πρόσωπο το οποίο μετακινείται σε δεδομένο χρόνο από ένα συγκεκριμένο μέρος της γης σ' ένα άλλο². Είναι αυτός που εγκαταλείπει την πατρίδα του με την θέλησή του για να εγκατασταθεί (μόνιμα ή προσωρινά) σε μία άλλη χώρα³.

Η έννοια του αλλοδαπού σύμφωνα με το Ν.3386/2005 είναι το φυσικό πρόσωπο που δεν έχει την ελληνική ιθαγένεια ή δεν έχει ιθαγένεια. Η ιδιότητα αυτή του αλλοδαπού τον διαφοροποιεί από τον ημεδαπό, δηλαδή από το φυσικό πρόσωπο που έχει την ελληνική ιθαγένεια⁴.

Ο αλλοδαπός, ο οποίος δηλώνει προφορικά ή εγγράφως ενώπιον οποιασδήποτε ελληνικής αρχής, στα σημεία εισόδου στην ελληνική επικράτεια ή εντός αυτής, ότι ζητά άσυλο στη χώρα ή ο αλλοδαπός, ο οποίος με οποιονδήποτε τρόπο ζητά να μην απελαθεί

¹ -Γ. Μπαμπινιώτης, *Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας*, Κέντρο Λεξικολογίας Ε.Π.Ε., Αθήνα, 2002, σελ. 303.

² -V. Kyriakopoulos (Eds), *Human rights defense Centre*, Ant. N. Sakkoulas, Athens-Komotini 2004, p.19

³ -Γ. Μπαμπινιώτης, *Λεξικό της νέας ελληνικής γλώσσας*, Κέντρο Λεξικολογίας, 1998, 1090

⁴ -Θ. Παπαθεοδώρου, *Νομικό Καθεστώς Αλλοδαπών*, Νομική βιβλιοθήκη, Έκδοση 2007.

σε κάποια χώρα εξ' αιτίας φόβου δίωξης λόγω φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, κοινωνικής τάξης ή πολιτικών πεποιθήσεων, θεωρείται ως αιτών άσυλο, σύμφωνα με τη Σύμβαση της Γενεύης του 1951 και μέχρι την οριστική κρίση του αιτήματός του, δεν επιτρέπεται η καθ' οιονδήποτε τρόπο απομάκρυνσή του από τη χώρα (αρ. 1 του Π.Δ. 61/1999). Επίσης ως αιτών άσυλο θεωρείται κι ο αλλοδαπός, ο οποίος εισέρχεται σ' ελληνικό έδαφος κατ' εφαρμογή της Σύμβασης του Δουβλίνου στις 15/6/1990 που κυρώθηκε με το Ν.1996/1991⁵.

Οι πολυδιάστατες αιτίες δημιουργίας του προσφυγικού φαινομένου κι οι ποικίλες μορφές του δυσχεραίνουν τόσο την οριοθέτηση της έννοιας του πρόσφυγα, κι άρα την υπαγωγή του σε διεθνείς κανόνες προστασίας, όσο και την ποσοτική του οριοθέτηση⁶. Αν τεθεί ως κριτήριο ο φορέας αναγνώρισης της προσφυγικής ιδιότητας, οι πρόσφυγες διακρίνονται σε «πρόσφυγες της Σύμβασης», όταν αναγνωρίζονται από το κράτος υποδοχής σύμφωνα με την Σύμβαση της Γενεύης, και σε «πρόσφυγες εντολής», όταν αναγνωρίζονται από την Ύπατη Αρμοστεία σε περιπτώσεις διαφωνίας της με την απόφαση του κράτους υποδοχής βάσει των αρχών της και των αποφάσεων του ΟΗΕ ή σε χώρες που δεν είναι μέλη της Σύμβασης της Γενεύης. «Επί τόπου πρόσφυγες» ονομάζονται εκείνοι οι οποίοι διώκονται εξαιτίας γεγονότων που συνέβησαν στη χώρα προέλευσης μετά την αναχώρησή τους απ' αυτή κι αδυνατούν αντικειμενικά να επιστρέψουν στην πατρίδα τους. Σημαντική κατηγορία είναι οι «de facto πρόσφυγες», οι οποίοι δεν καλύπτονται με την στενή έννοια του όρου από τη Σύμβαση της Γενεύης, αλλά η πραγματική τους κατάσταση τους εντάσσει στην κατηγορία των προσφύγων. Συνήθη αίτια είναι οι τοπικοί πόλεμοι, οι οικολογικές συνθήκες, ο λιμός, δηλαδή αίτια που συμβαίνουν στη χώρα προέλευσης, αλλά κι η απορριφθείσα ή μη υποβληθείσα

---

⁵-Κέντρο Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου, Ίδρυμα Θεμιστοκλή και Δημήτρη Τσάτσου, *Νομικές, θεσμικές και διοικητικές διαστάσεις του καθεστώτος εισόδου και παραμονής μεταναστών στην Ελλάδα, Προκλήσεις και Πολιτικές Βελτίωσης, Μελέτη Συμβατότητας του Ελληνικού και του Ευρωπαϊκού Θεσμικού Πλαισίου*, Ομάδα Έργου : Γεώργιος Κατρούγκαλος (Επιστημονικός Υπέυθυνος), Ξενοφών Κοντιάδης, Μαριάννα Κωστούλα, Μαρία Μουσμότη, Θεόδωρος Παπαθεοδώρου, Ξένη Χαμόδρακα, Αθήνα, Νοέμβριος, 2004.

⁶-UNHCR, 2003, σελ 59επ., 169-182.

αίτηση ασύλου, δηλαδή αίτια που δημιουργούνται στη χώρα υποδοχής. Πολλές χώρες υιοθέτησαν γι' αυτήν την κατηγορία ένα εναλλακτικό καθεστώς προστασίας, γνωστότερο κι ως «ανθρωπιστικό καθεστώς». Στην Ελλάδα η πλειονότητα των προσφύγων ανήκει στους «πρόσφυγες της Σύμβασης» και στους «de facto πρόσφυγες».

Η πολυπλοκότητα του φαινομένου της μετανάστευσης οδήγησε και στη δημιουργία ορισμένων σχολών και θεωριών, που επηρέασαν την οικονομική σκέψη κι αντιμετώπιση του φαινομένου της μετανάστευσης.

Οι **νεοκλασικές θεωρίες** για την αγορά εργασίας και την μετανάστευση βασίζονται στην προϋπόθεση της τέλει γνώσης των λειτουργιών και διαδικασιών της αγοράς εργασίας από το άτομο καθώς και της αντίστοιχης πληροφόρησής του για τα οικονομικά χαρακτηριστικά άλλων περιοχών. Σύμφωνα με τη θεώρηση αυτή οι προϋποθέσεις αυτές καθίστανται αναγκαίες για τον υποψήφιο μετανάστη εφόσον θα τον καθοδηγήσουν να επιλέξει «ορθολογικά» με σκοπό τη μεγιστοποίηση ατομικών κι οικονομικών συμφερόντων. Οι συγκεκριμένες θεωρήσεις αντιμετωπίζουν τη μετανάστευση ως μηχανισμό εξισορρόπησης της ανισότητας στην κατανομή οικονομικών ευκαιριών και χαρακτηρίζονται από έντονο μεθοδολογικό ατομισμό⁷. Παραβλέπεται ο παράγοντας ότι είναι σχεδόν αδύνατο για κάποιον να έχει επαρκείς γνώσεις για τις κοινωνικοπολιτικές κι οικονομικές συνθήκες άλλων περιοχών.

Οι **μαρξιστικές και νεομαρξιστικές θεωρίες** ερμηνεύουν τη μετανάστευση σαν φαινόμενο άμεσα συνδεδεμένο με τις ευρύτερες κοινωνικές κι οικονομικές αλλαγές και πρεσβεύουν ότι πρέπει να μελετάται στη βάση αυτών των αλλαγών. Εδώ, η μετανάστευση αντιμετωπίζεται σαν αποτέλεσμα συλλογικής δράσης στις εκάστοτε κοινωνικές και ταξικές δομές. Εστιάζοντας όμως στο μακρό-επίπεδο αγνοήθηκε το μικρό-επίπεδο που συνδέει το δομικό επίπεδο με τις πραγματικές πληθυσμιακές μετακινήσεις κι απέτυχαν να συμπεριλάβουν τα κίνητρα που οδηγούν τα άτομα σε

μετανάστευση κι επηρεάζουν την απόφασή τους για παραμονή.

Οι θεωρίες μέσου επιπέδου⁸ αποτέλεσαν την προσπάθεια συγκερασμού των δύο παραπάνω θεωρητικών κατευθύνσεων με σκοπό να ξεπεραστούν οι αδυναμίες που τα χαρακτήρισαν, προτείνοντας ως μονάδα ανάλυσης το νοικοκυριό. Το φαινόμενο της μετανάστευσης, σύμφωνα με αυτήν τη προσέγγιση, μπορεί ν' αναλυθεί με βάση αυτή την μονάδα μέτρησης εφόσον η οικονομική και κοινωνική συμπεριφορά του νοικοκυριού μπορεί να εκληφθεί ως σειρά στρατηγικών συντήρησης κι επιβίωσης, μία από τις οποίες μπορεί να είναι κι η μετανάστευση για ένα ή περισσότερα μέλη του. Έτσι παρόλο που άτομα μόνο μπορεί να μεταναστεύουν, η απόφαση δεν είναι ατομική αλλά συλλογική.

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Ο όρος «άσυλο» χρησιμοποιείται από την αρχαία ελληνική γραμματεία μέχρι σήμερα με σχεδόν ταυτόσημο περιεχόμενο. Κατά την αρχαιότητα άσυλο προσφερόταν σε κάποιον διωκόμενο στον ιερό χώρο όπου προσέφευγε για προστασία. Σ' αυτόν τον ιερό χώρο (συνήθως ένας ναός) δεν είχε δικαίωμα πρόσβασης ο διώκτης. Συναφή κατηγορία προσώπων με απώλεια της πολιτικής προστασίας της πόλης-κράτους τους συνιστούσαν οι εξοστρακισμοί κι οι υπερόριοι, γεγονός που ώθησε την Αθηναϊκή Δημοκρατία στη θεσμοθέτηση κανόνων προστασίας, σχετικών με το σημερινό ανθρωπιστικό δίκαιο. Σχετική μετάλλαξη υπέστη η έννοια του ασύλου κατά την βυζαντινή περίοδο, κατά την οποία τα «προσφυγεία» (ναοί, μονές και περιβάλλον

---

⁷-Μουσούρου Λ. Μ., *Μετανάστευση και μεταναστευτική πολιτική στην Ελλάδα και στην Ευρώπη*, Gutenberg, Αθήνα, 1991.

⁸-Bach R.L. and Schami L.A., *Migration crisis and theoretical conflict*, International MIGRATION Review, vol.16, 1982.

χώρος) παρείχαν προστασία στους χριστιανούς. Ο περιορισμός του χώρου σε κάποιο θρησκευτικό χώρο κατά την αρχαιότητα και τη βυζαντινή περίοδο, διευρύνεται με τη γέννηση του έθνους-κράτους. Ως προστατευόμενος χώρος νοείται πλέον η επικράτεια του κράτους που χορηγεί άσυλο. Είναι όντως άξιος μνείας η διαχρονική ισχύς κι η διεθνής υιοθέτηση του όρου άσυλο, ενός θεσμού που παρέχει σημαντικά δικαιώματα στο προστατευόμενο άτομο⁹.

Για ποιούς λόγους όμως δημιουργούνται προσφυγικές ροές ;

Το προσφυγικό φαινόμενο προσδιορίζεται, πρώτον, από παράγοντες των χωρών προέλευσης οι οποίοι στη γλώσσα της οικονομικής επιστήμης υπάγονται στην πλευρά της προσφοράς και δεύτερο, από παράγοντες των χωρών υποδοχής που υπάγονται στην πλευρά της ζήτησης και τρίτο από παράγοντες διαιώνισης κι αναπαραγωγής του φαινομένου.

Από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα διώκονται άτομα για θρησκευτικούς λόγους που εξαναγκάζονται σε φυγή κι εγκατάσταση στην επικράτεια άλλων χωρών ή κρατών. Ένα τέτοιο παράδειγμα είναι η διασπορά των Εβραίων στους προχριστιανικούς χρόνους στη Βαβυλωνία (597-538π.Χ.), μετά προς την Μεσόγειο, την Ευρώπη κι αργότερα κατά τον Μεσαίωνα και τους νεότερους χρόνους προς τη Βόρεια Αμερική. Παρόμοιας αιτιολογίας είναι κι οι διώξεις των πρωτοχριστιανών από τους Ρωμαίους, των μουσουλμάνων από την Ισπανία, των «απίστων» από τους φονταμενταλιστές μουσουλμάνους, όπως κι οι επιδρομές των μουσουλμάνων εναντίον των χριστιανών του Νοτίου Σουδάν στη σύγχρονη εποχή.

Για πολιτικούς λόγους (πολιτικές πεποιθήσεις ή συμμετοχή σε κοινωνική ή πολιτική ομάδα) διώκονται άτομα, με παραδείγματα που χάνονται στα βάθη της ιστορίας. Στους νεότερους χρόνους, οι πολιτικές διώξεις καταγράφονται, με σύγχρονους

---

⁹-Κόντης Α., *Η πολιτική ασύλου στην ευρωπαϊκή ένωση και στην Ελλάδα*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2005.

επιστημονικούς όρους από την Γαλλική Επανάσταση (1789) και μετά. Στον 20ό αιώνα η εγκαθίδρυση της Οκτωβριανής Επανάστασης (1917) στη Ρωσία, φασιστικών καθεστώτων σε Γερμανία, Ιταλία, Ισπανία, Πορτογαλία, δικτατορικών καθεστώτων στον Τρίτο Κόσμο (Αργεντινή, Ιράκ, Ιράν, Ουγκάντα, Χιλή κ. λ .π .) δημιούργησε εκατομμύρια πρόσφυγες. Πόλεμοι επίσης, ανεξάρτητα από τα αίτια και τη μορφή τους, γεννούν μαζικές προσφυγικές ροές. Η φυγή 1,2 εκατ. Ελλήνων μετά την Μικρασιατική Καταστροφή (1922), η αναγκαστική μεταφορά εργατών στη ναζιστική Γερμανία (8,8 εκατ.) αλλά κι οι εκτοπίσεις Γερμανών από την Ανατολική Ευρώπη μετά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο (12 εκατ.), η ίδρυση του κράτους του Πακιστάν, των Ινδίων και του Ισραήλ (1948), με 4 εκατ. Παλαιστινίους πρόσφυγες, οι εμφύλιοι πόλεμοι στο Αφγανιστάν, στον Καύκασο, στην πρώην Γιουγκοσλαβία, στην Αιθιοπία, στην Ρουάντα, στο Κέρας της Αφρικής, συνιστούν μερικά χαρακτηριστικά παραδείγματα. Σημαντικά προσφυγικά κύματα δημιουργούνται στη νεότερη περίοδο, από την εποχή της συγκρότησης των κρατών - εθνών, για εθνοτικούς λόγους. Εθνοκαθάρσεις, γενοκτονίες - ανοικτές ή καλυμμένες - συνεχίζονται μέχρι και σήμερα. Εκτοπίσεις εθνικών μειονοτήτων κατά την σταλινική και χιτλερική δικτατορία, συρράξεις για εθνοτικούς λόγους στην πρώην Γιουγκοσλαβία, στη Ρουάντα, στο Σουδάν, γενοκτονίες, όπως των Εβραίων από το ναζιστικό καθεστώς, των Αρμενίων και Ποντίων από το τουρκικό καθεστώς, διώξεις των Κούρδων από το Ιράκ και την Τουρκία είναι μερικά αντιπροσωπευτικά παραδείγματα.

Για φυλετικούς λόγους παρατηρούνται επίσης ομαδικές διώξεις κι εκκαθαρίσεις, όπως στη ναζιστική Γερμανία (Εβραίοι, Αθίγγανοι) και στην Αυστρία τον Μεσοπόλεμο με τη μετακίνηση 120.000 Τσέχων και Σλοβάκων από τη Βιέννη προς την πατρίδα τους, σύμφωνα με το κριτήριο της φυλής και της γλώσσας που ακολουθούσε η αυστριακή κυβέρνηση. Διαφυλετικές συγκρούσεις διεξάγονται στην Ρουάντα το 1994 (μεταξύ Χούτου και Τούτσι), οι οποίες ουσιαστικά συνιστούν γενοκτονίες. Περίπου 800 χιλιάδες νεκροί, 1,5 εκτοπισμένοι και 2 εκατ. πρόσφυγες είναι το αποτέλεσμα των

τελικών πράξεων ενός μακροχρόνιου ανοικτού πολέμου μεταξύ των δύο φυλών¹⁰.

Ο δεύτερος προσδιοριστικός παράγων αφορά τις χώρες τελικού προορισμού ή της ζήτησης. Τα προσφυγικά κύματα έλκονται από αυτές για λόγους προσωπικής ή οικογενειακής ασφάλειας και για αναζήτηση συνθηκών ζωής σε κράτος δικαίου κι ευνοϊκών οικονομικών καταστάσεων με στόχο τη βελτίωση της ατομικής κι οικογενειακής κοινωνικής κι οικονομικής ευημερίας τους. Τα παραπάνω χαρακτηριστικά σίγουρα συναντώνται στις χώρες – μέλη του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας κι Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ) γι' αυτό είναι και περιζήτητοι τόποι τελικού προορισμού. Στην σχεδόν απείρως ελαστική ζήτηση για αναγνώριση της προσφυγικής ιδιότητας σε χώρες του ΟΟΣΑ, αυτές αντιδρούν με αυστηρούς συνοριακούς ελέγχους, περιοριστική πολιτική ασύλου και σταδιακή μετάβαση από την πολιτική σύμμετρης κατανομής των βαρών (burden sharing) σε πολιτική μετατόπισης των βαρών (burden shifting)¹¹.

Τέλος ένας τρίτος προσδιοριστικός παράγων των διεθνών προσφυγικών ρευμάτων είναι τα δίκτυα ενημέρωσης, διακίνησης κι υποστήριξης των προσφύγων, τα οποία δημιουργούν πρωτογενείς προσφυγικές ροές και διαιωνίζουν τις υφιστάμενες. Διαψεύδεται δε η ευρέως διαδεδομένη άποψη ότι τα διεθνή προσφυγικά δίκτυα διαιωνίζουν απλώς τις υπάρχουσες ροές. Όπως προκύπτει από εμπειρική έρευνα, αυτά δημιουργούν και στη συνέχεια διαιωνίζουν πρωτογενή προσφυγικά ρεύματα. Ο σχηματισμός συγκροτημένων εθνοτικών κοινοτήτων (enclaves) στις χώρες υποδοχής, η γρήγορη διάδοση κι η φθινή απόκτηση πληροφοριών, η μη ακριβή σε πολλές περιπτώσεις εκτίμηση ως προς τις πραγματικές συνθήκες αναγνώρισης της προσφυγικής ιδιότητας και διαβίωσης στις χώρες υποδοχής κι η προετοιμασία κι η εκτέλεση της οργάνωσης και μεταφοράς ενδιαφερομένων μεταναστών από τις χώρες προέλευσης στις χώρες υποδοχής από διεθνή μεταναστευτικά δίκτυα αυξάνουν τον αριθμό των εισερχομένων μεταναστών (νομίμων και παρανόμων) στις χώρες της

---

¹⁰-Υπατη Αρμοστεία, 2001, σελ 281-313.

Δυτικής Ευρώπης. Πρόκειται για προσαρμογή των υπαρχόντων δικτύων σε νέα επαγγελματική και διεθνή βάση με καθιερωμένα δρομολόγια και κόστος διακίνησης που λειτουργούν ως κοινωνικό κεφάλαιο για τους υποψήφιους μετανάστες και διαιωνίζουν τις υφιστάμενες μεταναστευτικές και προσφυγικές ροές. Πιστοποιείται επίσης ότι η διεθνής παράνομη διακίνηση ανθρώπων (human smuggling) ανάγεται σε μια διεθνή επιχειρηματική συναλλαγή με υψηλά κέρδη. Στην περίπτωση της Ελλάδας η πλειονότητα των αιτούντων άσυλο εισέρχεται ομαδικά στη χώρα ύστερα από συγκέντρωση και παραμονή σε διαμετακομιστικά κέντρα όμορων χωρών (Κωνσταντινούπολη, Σμύρνη). Ακόμα αυτά τα δίκτυα ενισχύουν τη συχνή ασάφεια μεταξύ οικονομικών μεταναστών και προσφύγων, επηρεάζουν την απόφαση για την τελική χώρα προορισμού μέσω κατάλληλης πληροφόρησης κι ανάλογα με το κόστος μετακίνησης, ενώ χρεώνονται πολλές φορές με συμπεριφορές εκμετάλλευσης των μετακινουμένων.

ΥΠΟΘΕΣΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Στη συγκεκριμένη Μεταπτυχιακή Διατριβή θα εξετασθεί το θέμα των αιτούντων άσυλο στην Ελλάδα. Θα εξετασθεί ποια είναι η πολιτική ασύλου στην Ελλάδα; Από ποιο νομικό καθεστώς διέπεται η διαδικασία ασύλου στην Ελλάδα; Οι διεθνείς συμβάσεις (που έχει υπογράψει η Ελλάδα) τηρούνται; Βασικές αρχές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων εφαρμόζονται ή καταστρατηγούνται;

---

¹¹-Κόντης Α., Η πολιτική ασύλου στην ευρωπαϊκή ένωση και στην Ελλάδα, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2005.

ΠΡΩΤΟ ΜΕΡΟΣ

ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ

ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΥΜΒΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΝΟΜΙΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΑΙΤΟΥΝΤΕΣ ΑΣΥΛΟ

Μέχρι το τέλος της δεκαετίας του '80, το χαμηλό επίπεδο ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και παγκοσμιοποίησης δεν πιέζει τα κράτη-μέλη σε ανάπτυξη μιας κοινοτικής πολιτικής μετανάστευσης κι ασύλου, κι οι Συνθήκες της Ρώμης ρυθμίζουν μόνο ζητήματα ενδοκοινοτικής κινητικότητας προσώπων. Με τη μεταβολή των δύο παραπάνω παραγόντων, η παγκοσμίως ισχυρή και ταυτόχρονα εξαρτώμενη από το παγκόσμιο οικονομικό γίγνεσθαι ευρωπαϊκή οικονομία υφίσταται τις επιδράσεις της παγκοσμιοποίησης κι οδηγείται σε σχετική προσαρμογή με εμβάθυνση της ενοποιητικής διαδικασίας.

Η κοινοτική πολιτική ασύλου ,ακολουθώντας την αρχή της «εξελικτικότητας», μιας βήμα προς βήμα εξέλιξης, περιέχει γενική κι ειδική στοχοθέτηση, όπως διατυπώνεται στις σχετικές κοινοτικές αποφάσεις, ιδίως μετά την ΣυνθΕΕ.

Η γενική στοχοθέτηση περιλαμβάνει την σταδιακή εγκαθίδρυση ενός Κοινού Ευρωπαϊκού Συστήματος για το άσυλο, με βάση την πλήρη και συνολική εφαρμογή της Σύμβασης της Γενεύης (1951) και του Πρωτοκόλλου της Νέας Υόρκης(1967), όπως ρητώς αναφέρεται στη Συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, συμπεριλαμβανομένης της επικουρικής μορφής προστασίας. Η κοινή πολιτική ασύλου είναι αναπόσπαστο μέρος του στόχου της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την προοδευτική εγκαθίδρυση ενός χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης, ανοικτού σ' εκείνους οι οποίοι αναγκασμένοι από τις περιστάσεις, αναζητούν νομίμως προστασία στην Κοινότητα.

Η ειδική στοχοθέτηση περιλαμβάνει ενδιάμεσους στόχους πολιτικής κι εξειδικεύεται σε κάθε φάση της πολιτικής ασύλου με μέτρα τα οποία επιδιώκουν την

επίτευξη των παραπάνω γενικών στόχων. Στην παρούσα φάση, βασικές διαστάσεις μιας κοινοτικής πολιτικής ασύλου είναι :

1) Η αντιμετώπιση των διεθνών δικτύων μεταφοράς παράνομων μεταναστών, με την ευρεία έννοια του όρου (οικονομική εκμετάλλευση μεταναστών, μορφές δουλεμπορίου γυναικών και παιδιών), που υποκαθιστούν σήμερα σ' ένα βαθμό τη διακρατική συνεργασία, χωρίς να υποβαθμίζεται εδώ η ανθρωπιστική μεταχείριση των μεταναστών.

2) Η παροχή αναποτελεσματικής αναπτυξιακής βοήθειας από τις χώρες προέλευσης για ν' αντιμετωπισθούν τα αίτια της μετανάστευσης κι όχι μόνο τα συμπτώματά της. Τα μέσα ποικίλλουν από την μεταφορά οικονομικών πόρων με τη μορφή βοήθειας, επιδότησης ή επενδυτικής δραστηριότητας ως την επιβολή ενός « μεταναστευτικού φόρου». Τότε θα μειωθεί το μεταναστευτικό δυναμικό και κατ' επέκταση η μεταναστευτική πίεση σε διεθνές επίπεδο.

3) Η ευκρινής διάκριση μεταξύ οικονομικών μεταναστών κι αιτούντων άσυλο για τους οποίους δεν ισχύουν ποσοστώσεις εισόδου.

4) Προσπάθεια μιας δίκαιης κατανομής των οικονομικών επιβαρύνσεων (burden sharing) που προκύπτουν από την υποδοχή και την εγκατάσταση προσφύγων στα κράτη-μέλη.

Γίνεται φανερό ότι οι παραπάνω γενικοί κι ειδικοί στόχοι διέπονται από πνεύμα προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στο πλαίσιο των κοινοτικών αρχών της επικουρικότητας, της αναλογικότητας, της αλληλεγγύης και του σεβασμού των εθνικών νομικών συστημάτων και παραδόσεων, αλλά απουσιάζουν πλήρως στόχοι σχετιζόμενοι με την αγορά εργασίας της Ε.Ε.

Ορόσημο για την κοινή πολιτική μετανάστευσης κι ασύλου της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποτελεί η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη (1987) που προβλέπει τη δημιουργία της Κοινής Αγοράς, δηλαδή ενός κοινοτικού χώρου μ' ελεύθερη κυκλοφορία αγαθών,

προσώπων, υπηρεσιών και κεφαλαίου. Γίνεται κατανοητό ότι η εγκαθίδρυση Κοινής Αγοράς προϋποθέτει τη συμπερίληψη της πολιτικής ασύλου και μετανάστευσης στις κοινοτικές πολιτικές. Ιδρύεται μια «Ομάδα Μετανάστευσης» (1986), η οποία καταγράφει στο ενεργητικό της το Σχέδιο της Σύμβασης του Δουβλίνου (1990) και μια «Ομάδα Εθνικών Συντονιστών» σε θέματα μετανάστευσης (1988). Παράλληλα υπογράφεται η σύμβαση του Το Schengen (1985) ως εξωκοινοτική πρωτοβουλία μεταξύ πέντε κρατών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, για τον έλεγχο των εξωτερικών συνόρων της Ένωσης και την ελεύθερη κυκλοφορία των πολιτών των κρατών-μελών στον Ενιαίο Ευρωπαϊκό Χώρο, η οποία συνιστά τον προάγγελο για την οικοδόμηση μιας κοινής μεταναστευτικής πολιτικής. Η Διακυβερνητική Διάσκεψη του Μάαστριχτ (1991) αποφασίζει την ένταξη των ζητημάτων θεωρήσεων, ασύλου και μετανάστευσης στη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση και τα ανακηρύσσει σε «θέματα κοινού ενδιαφέροντος». Το πεδίο θεωρήσεων (visa) για να εισέρχονται στην επικράτεια των κρατών-μελών της Ε.Ε. άτομα τρίτων χωρών κοινοτικοποιείται πλήρως. Μ' αυτή την απόφαση έγινε το πρώτο και καθοριστικό βήμα στην πορεία κοινοτικοποίησης της πολιτικής μετανάστευσης κι ασύλου, η οποία μέχρι τότε βασιζόταν στην αρχή της αλληλεγγύης μεταξύ των κρατών-μελών για την αποτροπή μαζικών προσφυγικών κινήσεων και για την διαχείριση των προσφύγων από την πρώην Γιουγκοσλαβία.

Τον Ιούνιο του 1921 η Κοινωνία των Εθνών ιδρύει Ύπατη Αρμοστεία για την προστασία προσφύγων (κυρίως 800.000 Ρώσων και 1.220.000 Ελλήνων).

Τον Φεβρουάριο του 1946 η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ ιδρύει τον Διεθνή Οργανισμό Προσφύγων (International Refugee Organization 1947-1951). Κατά την τετραετία 1947-1951 βοηθά περίπου 1.200.000 άτομα ιδίως γερμανικής καταγωγής.

Τον Ιανουάριο του 1951 γίνεται αντικατάσταση του Διεθνούς Οργανισμού Προσφύγων με την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες.

Τον Ιούλιο του 1951 υπογράφεται η Σύμβαση της Γενεύης για το καθεστώς των

Προσφύγων, η οποία αφορά τους πρόσφυγες της Ευρώπης που δημιουργήθηκαν πριν από την 1.1.1951 και βρίσκονται εκτός της χώρας τους. Τον Ιανουάριο του 1967 υιοθετείται το Πρωτόκολλο της Νέας Υόρκης με το οποίο καταργείται ο γεωγραφικός και χρονικός περιορισμός της Σύμβασης της Γενεύης για τους Πρόσφυγες. Τον Ιούνιο του 1990 υιοθετείται η Σύμβαση του Δουβλίνου, η οποία τίθεται σ' εφαρμογή το 1997 και ρυθμίζει ότι μόνο ένα κράτος εξετάζει την αίτηση ασύλου κι ότι υπάρχει μόνο μία διαδικασία εξέτασης της αίτησης ασύλου. Θεωρείται η πρώτη ρύθμιση στην κατεύθυνση του συντονισμού της ευρωπαϊκής πολιτικής ασύλου (Σύμβαση του Δουβλίνου). Τον Φεβρουάριο του 1992 πραγματοποιείται η Εσωτερική Αγορά με την ελεύθερη διακίνηση προσώπων, εμπορευμάτων, υπηρεσιών και κεφαλαίου. Η πολιτική ασύλου ως θέμα «κοινού ενδιαφέροντος» υπάγεται στη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΣυνθΕΕ) για πρώτη φορά σε κοινοτικό κείμενο.

Με μια δήλωση πολιτικού χαρακτήρα που προσαρτήθηκε στη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, τα κράτη-μέλη που συμμετείχαν στη Συνδιάσκεψη του Μάαστριχτ έθεσαν πανηγυρικά μεταξύ των προτεραιοτήτων της διακυβερνητικής συνεργασίας τους, την εναρμόνισή της πολιτικής τους σε ζητήματα ασύλου. Το Συμβούλιο αναγορεύτηκε σε όργανο αρμόδιο να «εξετάσει κατά προτεραιότητα τα ζητήματα που αφορούν την πολιτική ασύλου των κρατών-μελών, με σκοπό να θεσπίσει στις αρχές του 1993 κοινή δράση για την εναρμόνισή τους», στο θεσμικό πλαίσιο που ορίζεται από την άρτι υπογραφείσα Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, δηλαδή «..... στα πλαίσια των εργασιών προβλέπονται στα άρθρα Κ.1 και Κ.3 των διατάξεων σχετικά με τη συνεργασία στους τομείς της δικαιοσύνης και των εσωτερικών υποθέσεων» με άλλα λόγια στη χωροταξία του Τρίτου Πυλώνα για την ολοκλήρωση της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ). Αποτέλεσε έτσι το πρακτικό μιας προαναγγελθείσας θεσμοθέτησης, η ανάγκη της οποίας είχε διαφανεί από την υπογραφή της Ενιαίας Ευρωπαϊκής Πράξης (ΕΕΠ), με την οποία αναγγελλόταν η εγκαθίδρυση μιας εσωτερικής αγοράς, ενός Ενιαίου Ευρωπαϊκού Χώρου, χωρίς εσωτερικά σύνορα μεταξύ των κρατών-μελών της (τότε) Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (ΕΟΚ),

όπως περίπου ευαγγελίστηκε η Επιτροπή με τη δημοσίευση Λευκής Βίβλου τον Ιούνιο του 1985 κι όπου «θα εξασφαλίζεται η ελεύθερη κυκλοφορία αγαθών, προσώπων, υπηρεσιών και κεφαλαίων». Η Κοινότητα κλήθηκε να πάρει τα αναγκαία προς επίτευξη του στόχου μέτρα μέχρι το πέρας του 1992.

Το Νοέμβριο του 1994 συστήνεται Συμβούλιο σχετικά με την καθιέρωση ενός ενιαίου τύπου ταξιδιωτικού εγγράφου για την απομάκρυνση-απέλαση υπηκόων τρίτων χωρών. Επίσης την ίδια μέρα συστήνεται Συμβούλιο για ένα υπόδειγμα διμερούς συμφωνίας επανεισδοχής μεταξύ κράτους-μέλους και τρίτης χώρας. Στις 20 Ιουνίου του 1995 έχουμε το Ψήφισμα του Συμβουλίου για τις στοιχειώδεις εγγυήσεις των διαδικασιών εξέτασης αιτήσεων ασύλου. Το Μάρτιο του 1996 υπάρχει καθορισμός κοινής θέσης από το Συμβούλιο βάσει του άρθρου Κ.3 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση σχετικά με την εναρμονισμένη εφαρμογή του όρου του «πρόσφυγα» κατά την έννοια του άρθρου 1 της Σύμβασης της Γενεύης του 1951 περί του καθεστώτος των προσφύγων. Με την Συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας δημιουργείται ευρεία νομική βάση για την εναρμόνιση της πολιτικής ασύλου, προσφύγων και μετανάστευσης (άρθρο 63 ΣυνθΕΚ) κι ενσωματώνεται τον Ιούνιο του 1997 σ' αυτήν το κεκτημένο του Schengen. Τον Αύγουστο του 1997 υπογράφεται Σύμβαση περί καθορισμού του κράτους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση παροχής ασύλου, η οποία υποβάλλεται σ' ένα από τα κράτη-μέλη των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων-Σύμβαση του Δουβλίνου. Τον Απρίλη του 1999 θεσπίζεται κοινή δράση από το Συμβούλιο βάσει του άρθρου Κ.3 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, η οποία προβλέπει μέτρα και προγράμματα προοριζόμενα να υποστηρίξουν την υποδοχή και τον εκούσιο επαναπατρισμό προσφύγων, ακουσίως μετακινηθέντων κι αιτούντων άσυλο, καθώς κι έκτακτη βοήθεια στ' άτομα που έχουν εγκαταλείψει το Κοσσυφοπέδιο λόγω των πρόσφατων γεγονότων. Τον Οκτώβριο του 1999 στο Συμβούλιο του Τάμπερε¹² λαμβάνονται αποφάσεις αναφορικά: α) με την εισαγωγή ενιαίου ευρωπαϊκού

---

¹²-Περράκης ΣΤ.-Μάστακας Π. , *Άσυλο –Πρόσφυγες, Νομοθετική πολιτική διεθνών Οργανισμών*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 2005.

συστήματος εξέτασης της χορήγησης ασύλου, β) με την σχέση εταιρικότητας με χώρες προέλευσης των μεταναστών, γ) με την αποτελεσματικότερη διαχείριση των μεταναστευτικών ροών, δ) με την διαμόρφωση πολιτικής ενσωμάτωσης μετανάστευσης, ε) με την γενικευμένη κι απεριόριστη εφαρμογή της Σύμβασης της Γενεύης για τους Πρόσφυγες. Στις 28 Σεπτεμβρίου 2000 το Συμβούλιο αποφασίζει την δημιουργία Ευρωπαϊκού Ταμείου για τους Πρόσφυγες. Τον Δεκέμβριο του 2000 έχουμε τον Κανονισμό του Συμβουλίου με την θέσπιση του «Eurodac» για την αντιπαραβολή δακτυλικών αποτυπωμάτων για την αποτελεσματικότερη εφαρμογή της Σύμβασης του Δουβλίνου, επίσης η Χάρτα των θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ε.Ε. αναγνωρίζει το άσυλο ως θεμελιώδες δικαίωμα. Τον Ιούλιο του 2001 εκδίδεται οδηγία από το Συμβούλιο σχετικά με τις ελάχιστες προδιαγραφές παροχής προσωρινής προστασίας σε περιπτώσεις μαζικής εισροής εκτοπισθέντων και μέτρα για την δίκαιη κατανομή των βαρών μεταξύ κρατών-μελών όσον αφορά την υποδοχή και την αντιμετώπιση των συνεπειών της υποδοχής αυτών των ατόμων (Πρώτη νομική πράξη εναρμόνισης). Αποτελεί το πρώτο νομοθετικό κείμενο που υιοθετήθηκε μετά την Σύνοδο του Τάμπερε στον τομέα του ασύλου και της διεθνούς προστασίας, στο αναθεωρημένο πλαίσιο της ΕΕ. Με αυτήν, εισάγεται ένα σχέδιο διαχείρισης κρίσης, με ρυθμίσεις έκτακτου κι επείγοντος χαρακτήρα: επιχειρείται η θέσπιση ελάχιστων προδιαγραφών για την παροχή προσωρινής προστασίας σε περίπτωση μαζικής εισροής εκτοπισθέντων από τρίτες χώρες κι επιδιώκεται η δίκαιη κατανομή των βαρών υποδοχής τους μεταξύ των κρατών-μελών της ΕΕ. Τον Ιούνιο του 2002 έχουμε τις αποφάσεις του Συμβουλίου της Σεβίλλης αναφορικά με την παράνομη μετανάστευση, τον έλεγχο των εξωτερικών συνόρων, την επανεισδοχή και τον επαναπατρισμό προσφύγων. Επίσης στις 13 Ιουνίου το Συμβούλιο της Σεβίλλης παίρνει απόφαση για την θέσπιση προγράμματος δράσης για την διοικητική συνεργασία στους τομείς των εξωτερικών συνόρων, των θεωρήσεων, του ασύλου και της μετανάστευσης (πρόγραμμα ARGO). Τον Ιανουάριο εκδίδεται οδηγία του Συμβουλίου σχετικά με τις ελάχιστες απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων άσυλο στα κράτη-μέλη, όπως διαμονή, υγεία

παιδεία και νομική ασφάλεια.(δεύτερη νομική πράξη εναρμόνισης). Τον Φεβρουάριο του 2003 έχουμε Κανονισμό του Συμβουλίου για την θέσπιση κριτηρίων και μηχανισμών για τον προσδιορισμό του κράτους-μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης ασύλου που υποβάλλεται σε κράτος-μέλος από υπήκοο τρίτης χώρας (Δουβλίνο II) (Τρίτη νομική πράξη εναρμόνισης). Ο Κανονισμός αυτός εντάσσει πανηγυρικά στην κοινοτική έννομη τάξη τις διατάξεις της ομώνυμης Σύμβασης του Δουβλίνου, τις οποίες τροποποιεί επί το ευμενέστερο, σε σχέση με τα δικαιώματα του αιτούντος, κι επί το λειτουργικότερο, σε σχέση με τις ανάγκες υλοποίησής τους από τα κράτη-μέλη. Κατά τα λοιπά, ακολουθεί τη λογική και τη δομή της Σύμβασης του Δουβλίνου, επιχειρώντας μια σχετική απλοποίηση των διαδικασιών εξέτασης του αιτήματος ασύλου από κάθε κράτος-μέλος της ΕΕ. Η αντιμετώπιση του φαινομένου των «προσφύγων σε τροχιά» κι η αποφυγή κατάχρησης των διαδικασιών ασύλου συνιστούν τους βασικούς τους στόχους. Ο Κανονισμός υιοθετείται στο πλαίσιο ενός ενιαίου ευρωπαϊκού συστήματος ασύλου, έτσι όπως προδιαγράφηκε στο Τάμπερε κατά την ειδική σύνοδο που πραγματοποίησε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στις 15-16 Οκτωβρίου 1999. Σύμφωνα δε με το κείμενο του Κανονισμού, η ενιαία πολιτική ασύλου «αποτελεί αναπόσπαστο μέρος του στόχου της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την προοδευτική εγκαθίδρυση ενός χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης σε εκείνους, οι οποίοι, αναγκασμένοι από τις περιστάσεις, αναζητούν νομίμως προστασία στην Κοινότητα». Το Σεπτέμβριο του 2003 έχουμε την οδηγία του Συμβουλίου σχετικά με το δικαίωμα οικογενειακής επανένωσης (τέταρτη νομική πράξη εναρμόνισης). Η Οδηγία πραγματεύεται τον καθορισμό των προϋποθέσεων, υπό τις οποίες τα μέλη της οικογένειας του υπηκόου τρίτης χώρας νόμιμα διαμένοντος στην επικράτεια κράτους-μέλους μπορούν να εισέλθουν και να εγκατασταθούν σε αυτό, σύμφωνα με την αρχή της διατήρησης της οικογενειακής ενότητας. Τον Απρίλιο του 2004 έχουμε την οδηγία του Συμβουλίου για τη θέσπιση ελάχιστων απαιτήσεων για την αναγνώριση και το καθεστώς των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως προσφύγων ή ως προσώπων που χρήζουν διεθνούς προστασίας για άλλους λόγους (Πέμπτη νομική πράξη

εναρμόνισης). Τον Οκτώβριο του 2004 με το σχέδιο του Ευρωπαϊκού Συντάγματος οι τομείς του ασύλου, των προσφύγων και της μετανάστευσης ανατίθενται στην Ένωση ως συντρέχουσα αρμοδιότητα (άρθρο 13). Τον Νοέμβριο του 2007, ο Ο.Η.Ε. εξέδωσε μία μελέτη για την εφαρμογή ενός σημείου-κλειδιού της πρώτης φάσης της νομοθεσίας της επονομαζόμενης Οδηγίας Προσόντων, η οποία εκθέτει ποιος δικαιούται προστασία στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Επιβεβαίωσε ότι υπήρχαν ακόμα σημαντικές διαφορές σε διάφορα θέματα, οι οποίες έχουν ως αποτέλεσμα οι πρόσφυγες ν' αναγνωρίζονται στη μια χώρα κι όχι σε άλλη. Η έκθεση βρήκε «εντυπωσιακές ανομοιότητες» στους ρυθμούς αναγνώρισης όσων αναζητούν άσυλο από ποικίλες χώρες όπως το Ιράκ, η Σομαλία κι η Σρι Λάνκα-με τις πιθανότητες να λάβει προστασία μέσα στην Ευρωπαϊκή Ένωση ένα Ιρακινό άτομο που ζητά άσυλο να ποικίλουν από 75% στη Σουηδία ως 0% στη Δημοκρατία της Σλοβακίας και στην Ελλάδα. Καθώς οι εσωτερικοί έλεγχοι συνόρων μέσα στην Ευρωπαϊκή Ένωση σταδιακά καταργούνται, συγκεντρώνονται στην ενίσχυση των ελέγχων στα εξωτερικά της σύνορα. Το 2006 υιοθέτησε μια κοινή πολιτική, ονομαζόμενη Κώδικας Συνόρων Schengen, η οποία ενσωματώνει μια γενική πρόβλεψη που εκθέτει ότι τα δικαιώματα των προσφύγων κι άλλων ανθρώπων που αιτούνται διεθνής προστασίας, δε θα πρέπει ν' αντιμετωπίζονται με προκατάληψη, ιδιαίτερος σε σχέση με το non-refoulement (το στοιχείο-κλειδί του διεθνούς νόμου που απαγορεύει στα κράτη ν' απελαύνουν πρόσφυγες πίσω σε μια δυνητική επικίνδυνη κατάσταση στη χώρα τους). Παρ' όλα αυτά, στα γεμάτα δραστηριότητα εξωτερικά σύνορα της Ευρωπαϊκής Ένωσης το προσωπικό των συνόρων μερικές φορές δεν είναι ούτε καν ενήμερο ότι στους πρόσφυγες πρέπει να δίνεται η δυνατότητα να αιτούνται για άσυλο. Στα μέσα του 2005 άρχισε να λειτουργεί μία νέα Ευρωπαϊκή Αντιπροσωπεία για την Διαχείριση της Λειτουργικής Συνεργασίας στα Εξωτερικά Σύνορα (γνωστή ως «Frontex»), με μία ευρείας θεματολογίας εντολή, συμπεριλαμβανομένων τον συντονισμό των κοινών προσπάθειών των κρατών να περιπολούν τα εξωτερικά σύνορα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι πιο εμφανείς από αυτές έχουν σαν συνέπεια τον σχηματισμό πολυεθνικών επιχειρήσεων στη Μεσόγειο και στον Ατλαντικό για να

εμποδίσουν τις «καραβιές» των μεταναστών που κατευθύνονται προς τις νότιες ακτές της Ευρώπης. Οι επιχειρήσεις της Frontex έχουν ως στόχο να εμποδίσουν τα πλοία να φτάσουν στα ύδατα της Ευρωπαϊκής Ένωσης κι αν είναι δυνατό, να τα γυρίσουν στα σημεία αναχώρησής τους. Μέχρι τώρα, αυτό που συμβαίνει στους ανθρώπους (κι ανάμεσα σ' εκείνους που θα μπορούσαν να είναι πρόσφυγες) δεν είναι εντελώς σαφές. Ο Ο.Η.Ε. εργάζεται για να καθιερώσει μια σχέση με την Frontex, με το στόχο να εξασφαλίσει μια σαφή κατανόηση των αρχών του διεθνούς νόμου για τους πρόσφυγες, συμπεριλαμβανομένης ζωτικής παραδοχής ότι κανένας πρόσφυγας δε θα πρέπει να επιστρέφεται χωρίς τη θέλησή του κάπου όπου μπορεί να βρίσκεται σε κίνδυνο. Μια επιπλέον προτεραιότητα της Ευρωπαϊκής Ένωσης στη μάχη εναντίον της παράνομης μετανάστευσης είναι η σύναψη των συμφωνιών επανεισόδου με τις χώρες κατά μήκος των ανατολικών και νότιων συνόρων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Οι προσπάθειες για εναρμόνιση του καθεστώτος υποδοχής των αιτούντων άσυλο στις ευρωπαϊκές χώρες οφείλονται βέβαια και στο γεγονός ότι οι σημαντικές αποκλίσεις που υφίστανται μπορούν να επηρεάσουν καθοριστικά και την κατανομή της «ζήτησης για άσυλο» στα διάφορα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ωστόσο, οι εν λόγω αποκλίσεις και διαφορές δεν είναι δυνατόν ν' απαλειφθούν εντελώς, αφού οι εσωτερικές συνθήκες, τα γεωγραφικά και συγκοινωνιακά δεδομένα, το βιοτικό επίπεδο, το επίπεδο κοινωνικών παροχών και τα προβλήματα ανεργίας, εγκληματικότητας/δημόσιας ασφάλειας κλπ. Διαφέρουν σε πολύ μεγάλο βαθμό στις διάφορες περιοχές της Γηραιάς Ηπείρου. Είναι χαρακτηριστικό ότι πολλές χώρες με ιδιαίτερα αναπτυγμένο κοινωνικό κράτος τείνουν να ελέγχουν πολύ στενά τη ζωή και τις κινήσεις των αιτούντων άσυλο, επιβάλλοντας ένα αρκετά «κλειστό» καθεστώς υποδοχής και προστασίας.

Έτσι στη Γερμανία (ECRE, Annual Report 2004)¹³, υφίσταται ένα αρκετά

---

¹³-Danish Council for Refugees, *Legal and social conditions for asylum seekers and refugees in Europe*, Copenhagen, 2003.

συγκεντρωτικό σύστημα κατανομής των αιτούντων άσυλο σε κέντρα υποδοχής, σύμφωνα μ' ένα τυποποιημένο «κλειδί» κατανομής των αιτούντων στα ομόσπονδα κράτη που βασίζεται σε ποσοτώσεις («quota»). Η παραμονή στο κέντρο υποδοχής είναι υποχρεωτική ακόμα και για εκείνους που έχουν συγγενείς, οι οποίοι ήδη κατοικούν στη Γερμανία. Επιπλέον, οι αιτούντες δεν δικαιούνται να εγκαταλείψουν τη διοικητική περιφέρεια του κέντρου υποδοχής, ενώ η εκεί διαμονή τους δεν μπορεί κατ' αρχήν, να υπερβεί τους 3 μήνες. Στη συνέχεια, εφόσον το αίτημα ασύλου δεν απορριφθεί ως προδήλως αβάσιμο, οι αιτούντες άσυλο μετακινούνται σε συγκεκριμένους δήμους (πάλι με βάση συγκεκριμένες ποσοτώσεις για την κατανομή των αιτούντων), όπου υφίστανται οικοτροφεία για αιτούντες άσυλο. Η εκεί διαμονή είναι επίσης υποχρεωτική, εκτός αν δεν υφίσταται θέση σε οικοτροφείο της διοικητικής περιφέρειας όπου υπάγεται ο αιτών κι ο τελευταίος έχει στενούς συγγενείς τη Γερμανία, ενώ απαιτείται, επιπλέον, να μην προκαλείται πρόσθετη οικονομική επιβάρυνση στο Δημόσιο από την μη παραμονή του σε κέντρο.

Περισσότερο ελαστικές είναι οι ρυθμίσεις που ισχύουν στη Σουηδία, όπου οι αιτούντες άσυλο κατανέμονται υποχρεωτικά σε κέντρα διαμονής, εκτός αν διαθέτουν φίλους ή συγγενείς που κατοικούν μόνιμα στη Σουηδία. Στη Δανία, όλοι οι αιτούντες άσυλο κατανέμονται σε ένα από τα κέντρα που διοικεί ο Ερυθρός Σταυρός, τα οποία χαρακτηρίζονται ως «ανοικτά» κέντρα επειδή οι αιτούντες δεν είναι υποχρεωμένοι να μένουν συνεχώς σε αυτά, ωστόσο στην πράξη η εξάρτηση από τις κοινωνικές παροχές των κέντρων είναι τόσο έντονη κι η γεωγραφική απόσταση από πόλεις τόσο μεγάλη, ώστε οι αιτούντες δύσκολα τα εγκαταλείπουν. Εξάλλου η απομάκρυνση από το Κέντρο για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα απαιτεί άδεια. Οι αιτούντες μπορούν μετά από ένα πρώτο διάστημα (συνήθως 6 εβδομάδες) να διαμένουν μαζί με συγγενείς ή φίλους που κατοικούν μόνιμα στη Δανία, ωστόσο, σε αυτή την περίπτωση μειώνονται δραστικά

οι οικονομικές παροχές¹⁴.

Στο Ηνωμένο Βασίλειο, αντίθετα, η διαμονή σε κέντρα υποδοχής δεν είναι υποχρεωτική και σε αρκετές περιπτώσεις οι αιτούντες άσυλο διαμένουν σε τοπικά πανδοχεία, ενώ στη Γαλλία, η φιλοξενία σε κέντρα υποδοχής αποφασίζεται σύμφωνα με συγκεκριμένα κοινωνικά κριτήρια. Στην Ιταλία, τα κέντρα υποδοχής οργανώνονται από τις τοπικές αρχές, ενώ πολλές υπηρεσίες παρέχονται από οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών και της καθολικής εκκλησίας όπως η Caritas κ.α. Στην πράξη, οι περισσότεροι αιτούντες αναζητούν ιδιωτικό κατάλυμα κι εργάζονται παράνομα. Στην Ισπανία, η παραμονή στις λίγες διαθέσιμες θέσεις των κέντρων υποδοχής δεν είναι υποχρεωτική, ενώ αρκετοί αιτούντες μπορούν να εργαστούν νόμιμα (ανάλογα με την Περιφέρεια όπου βρίσκονται). Στην Πορτογαλία, η οργανωμένη υποδοχή των αιτούντων άσυλο βρίσκεται ακόμα στα πρώτα της στάδια και στην πράξη όλοι σχεδόν οι αιτούντες αναζητούν ιδιωτικό κατάλυμα ή με την φιλοξενία φιλανθρωπικών οργανώσεων, ενώ συνήθως εργάζονται παράνομα.

Εξακολουθεί να υπάρχει, συνεπώς, μια εντυπωσιακή ποικιλία ρυθμίσεων και πρακτικών ως προς την υποδοχή των αιτούντων άσυλο στις ευρωπαϊκές χώρες. Τα οργανωμένα κέντρα υποδοχής, αλλού απλώς δεν επαρκούν και καλύπτουν ένα πολύ μικρό ποσοστό των αιτούντων, αλλού είναι υποχρεωτικά για τους αιτούντες (Γερμανία, Ολλανδία, Ελβετία κ.α.) κι αλλού δεν είναι υποχρεωτικά αλλά η μη διαμονή σε αυτά συνεπάγεται την απώλεια κάποιων σημαντικών κοινωνικών παροχών (Δανία, Βέλγιο, Νορβηγία κ.λ.π.). Ο κοινωνικός διαχωρισμός φαίνεται να προωθείται από τα «κλειστά» μοντέλα, ενώ από την άλλη πλευρά η έλλειψη οργανωμένης υποδομής φαίνεται να εκτρέφει την ανασφάλεια και την παρανομία. Το ζητούμενο είναι βέβαια η αναζήτηση λύσεων που αποτρέπουν την απομόνωση ενώ διευκολύνουν την προσωπική προσαρμογή και την οργανική ένταξη στις κοινωνίες υποδοχής .

---

¹⁴-Χλέπας Ν. , *Το νομικό πλαίσιο για την υποδοχή των αιτούντων άσυλο στην Ελλάδα*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2005.

Η μετανάστευση και το άσυλο αποτελούν συστατικά της κρατικής κυριαρχίας. Το κράτος κι ιδιαίτερα το εθνικό κράτος όπως προέκυψε κι εξαπλώθηκε παγκόσμια ταυτίζει ουσιαστικά την ιδιότητα του πολίτη με την εθνικότητα. Αυτό δεν σημαίνει ότι στα όρια ενός κράτους δεν υπάρχουν μη πολίτες, αλλά ότι « η ιδιότητα του πολίτη συνιστά καθεστώς το οποίο κανονίζει το διαχωρισμό της ανθρωπότητας σε διαφορετικούς εθνικούς πληθυσμούς και λειτουργεί ως ένα διασκορπισμένο καθεστώς διακυβέρνησης του ευρύτερου ανθρώπινου πληθυσμού»¹⁵.

Η διαδικασία της κοινής πολιτικής στην Ε.Ε. κι η πρωτοκαθεδρία της μετανάστευσης και του ασύλου σε αυτή τη διαδικασία - όπως εκφράζεται μετά τη δεκαετία του 1980 στην Ε.Ε. - συνθέτουν μια προσπάθεια ομογενοποίησης πληθυσμού και την αναγνώρισή του ως ενιαίο σύνολο. Η διαδικασία της νέας πολιτικής οργάνωσης μέσα και παράλληλα με τα εθνικά κράτη αλλά και πέρα από τα εθνικά σύνορα εμπεριέχει τον ορισμό τόσο του πληθυσμού τον οποίο θα ενσωματώνει όσο και του εδάφους επί του οποίου θα ασκεί την εξουσία της. Με άλλα λόγια, εμπεριέχει τον ορισμό των «εντός» - της υπό διαμόρφωση κοινότητας - όσο και των «εκτός». Αναπόφευκτο στοιχείο της διαδικασίας, οι κίνδυνοι οι οποίοι απειλούν την «κοινότητα» καθώς και τη συγκρότησή της. Έτσι η μετανάστευση ως υπαρκτός κίνδυνος, που παρουσιάζεται στον κυρίαρχο πολιτικό λόγο ως παράνομη κι ανεξέλεγκτη, θέτει τα όρια της νέας κοινότητας ή συλλογικής ταυτότητας και κατευθύνει τις πρωτοβουλίες της δράσης για την αναδιάρθρωση της οργάνωσης των κοινωνικών σχέσεων και της πολιτικής έκφρασής της. Ο κίνδυνος της μετανάστευσης, ο οποίος κινητοποιεί μια σειρά μηχανισμούς ελέγχων κι επιτήρησης, π.χ. η Europol κι η Eurodac, συνδέεται άμεσα με μια σειρά ζητήματα όπως « την τρομοκρατία, το διεθνικό έγκλημα και τον έλεγχο των συνόρων ». Δημιουργούνται δίκτυα επικοινωνίας, τεκμηρίωσης κι επιτήρησης, ομάδες ανταλλαγής πληροφοριών, αρχείων και σχεδίων σε διάφορες περιοχές, το οποία μέσω φορέων και μηχανισμών ελέγχου-αστυνομία, ιατρεία,

---

¹⁵-Hindess, σελ. 267.

κοινωνικές υπηρεσίες- αναζητούν τον περιορισμό της επικινδυνότητας, ζητήματα τα οποία θεμελιώνουν και στηρίζουν την εξουσία σε κοινοτική βάση καθιστώντας τη μετανάστευση θεμέλιο λίθο προσδιορισμού της πρόσβασης και συμμετοχής, σε όλα τα επίπεδα, στη νέα κοινωνία.

Αυτές οι διαδικασίες ορισμού και περιορισμού των επικίνδυνων αναδύονται, προς το παρόν τουλάχιστο στην Ε.Ε., μέσα από τις διαδικασίες συνύπαρξης του εθνικού κράτους και της περιφερειακής οντότητας και κατ' επέκταση εθνικών, συλλογικών κι ατομικών ταυτοτήτων .

Τα κράτη μέσα από τη διαδικασία της κατάργησης των εσωτερικών συνόρων διευκολύνουν την ελεύθερη κυκλοφορία των πολιτών τους και των νόμιμα εγκατεστημένων υπηκόων των τρίτων χωρών στα κράτη-μέλη, θέτοντας φραγμούς στην είσοδο και την κυκλοφορία των νεοεισερχομένων μεταναστών και των αιτούντων άσυλο με την εφαρμογή πιο αυστηρών ελέγχων στα εξωτερικά σύνορα. Δεν παύουν όμως να προσπαθούν να περιορίσουν τη μετακίνηση των αιτούντων άσυλο από το ένα κράτος-μέλος στο άλλο ανάλογα με τη δύναμη την οποία διαθέτουν στη λήψη των αποφάσεων και στον καθορισμό των κανόνων ακινησίας και κινητικότητας, σε κοινοτικό επίπεδο (σύμβαση Δουβλίνου και κοινοτικό Κανονισμό Δουβλίνο II).

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΝΟΜΙΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΑΙΤΟΥΝΤΕΣ ΑΣΥΛΟ

Για τους πρόσφυγες και τους αιτούντες άσυλο πολύ σημαντικές είναι οι διατάξεις του Π.Δ. 61/1999 σχετικά με τις διαδικασίες αναγνώρισης της προσφυγικής ιδιότητας, καθώς και τις διατάξεις του Ν.1975/1991 (άρθρο 24 και 25) που αφορούν τους πρόσφυγες κι ισχύουν έτσι όπως τροποποιήθηκαν από τους νόμους 2452/1996 και 2713/1999. Μεγάλη πρακτική σημασία έχουν κι οι διατάξεις του Π.Δ. 189/1998 που αφορά την επαγγελματική δραστηριότητα κι αποκατάσταση των προσφύγων των αιτούντων άσυλο, καθώς και προσώπων που επιτρέπεται να μείνουν στην Ελλάδα για ανθρωπιστικούς λόγους. Αξιοσημείωτες είναι επίσης οι διατάξεις του Ν.2646/1998 σχετικά με το εθνικό σύστημα κοινωνικής φροντίδας, ενώ ειδικά για την υποδοχή των αιτούντων άσυλο έχει εκδοθεί μια σειρά ρυθμίσεων όπως το Π.Δ. 266/1999, το οποίο αργότερα τροποποιήθηκε και συμπληρώθηκε με το Π.Δ. 80/2002, ρύθμισε ζητήματα σχετικά με τη «διοικητική υπαγωγή και λειτουργία του υφιστάμενου στο Λαύριο Αττικής Κέντρου Προσφύγων» και την «κοινωνική προστασία των αναγνωρισμένων προσφύγων, των αιτούντων άσυλο και των παραμενόντων για ανθρωπιστικούς λόγους». Αργότερα το Π.Δ. 366/2002 ρύθμισε ζητήματα σχετικά με την «ίδρυση Κέντρου Προσωρινής Διαμονής Αιτούντων Άσυλο Αλλοδαπών Προσφύγων στην Αθήνα (αφορά το Κέντρο που λειτουργεί μ' ευθύνη των «Γιατρών του Κόσμου»), ενώ άλλα Κέντρα Υποδοχής λειτούργησαν σύμφωνα μ' ευρωπαϊκές ρυθμίσεις που αφορούσαν το Ευρωπαϊκό Ταμείο Προσφύγων και πρόσφατα παρατάθηκε Πρόγραμμα στέγασης των αιτούντων άσυλο σύμφωνα με σχετική Υπουργική Απόφαση (Υπ. Πρόνοιας), δηλ. την ΥΑ Π2Α/ΓΠ 114605/ 25-10-2003. Παρά την, σε σύγκριση με παλαιότερες εποχές, αξιοσημείωτη ρυθμιστική κινητικότητα για τα ζητήματα προσφύγων που καταγράφεται κατά τα τελευταία χρόνια, το ελληνικό κράτος δεν έχει μέχρι στιγμής εναρμονίσει την εσωτερική του νομοθεσία με την Οδηγία 2003/9 του Συμβουλίου «σχετικά με τις ελάχιστες απαιτήσεις για την υποδοχή των αιτούντων άσυλο στα

κράτη μέλη», μολονότι η εν λόγω οδηγία προσανατολίζεται, όπως προδίδει κι ο τίτλος της, σ' ένα ελάχιστο κοινό παρονομαστή και φαίνεται να διέπεται από «περιοριστικό» πνεύμα.

Ο Νόμος 2910/2001 δεν εφαρμόζεται ως προς τους πρόσφυγες και μάλιστα, όχι μόνο ως προς τους αναγνωρισμένους, αλλά ούτε ως προς εκείνους που έχουν απλώς υποβάλλει αίτηση για την αναγνώρισή τους ως πρόσφυγες (αρ 2 παρ 1 Ν 2910/2000).

Η Ελλάδα αναγνωρίζει μόνο το προσφυγικό καθεστώς που προβλέπεται στη Σύμβαση της Γενεύης και το Πρωτόκολλο της Νέας Υόρκης. Κατά τα τελευταία χρόνια, ο αριθμός των αιτήσεων για άσυλο παρουσιάζει αυξητικές τάσεις από 1.640 το 1996, ανέβηκε σε 4.380 το 1997, έπεσε σε 2.953 το 1998 και 1.528 το 1999, αλλά ανέβηκε σε 3.083 το 2000, 5.499 το 2001, 5.664 το 2002, 4.469 περίπου το 2004, το 2005 διπλάσιες, δηλαδή 9.050 περίπου, το 2006 έγιναν 12.267 και το 2007 έγιναν 25.113 αιτήσεις ασύλου. Στο πρώτο εξάμηνο του 2008 κατατέθηκαν 10.164 αιτήσεις ασύλου. Οι 8 πρώτες χώρες προέλευσης όσων αναζητούν άσυλο από τον Ιανουάριο ως τον Ιούνιο του 2008 ήταν το Πακιστάν, το Ιράκ, το Αφγανιστάν, το Μπαγκλαντές, η Συρία, το Ιράν, η Νιγηρία κι η Γεωργία. Ο αριθμός των αιτήσεων που έγιναν δεκτά ενδεικτικά είναι 160 το 1996, το 2000 έγιναν δεκτά 222, το 2001 ικανοποιήθηκαν 147, το 2002 μόλις 36, το 2006 το ποσοστό ικανοποίησης είναι στο μηδενικό 0,04%, ενώ το 2008 είναι το απογοητευτικό 0,03%. Σε περιπτώσεις όπου υφίσταται καταδίωξη από μη κυβερνητικούς (non-State agents) ή καταδίωξη που οφείλεται στην ένταξη σε κοινωνική ομάδα, ο τρόπος με τον οποίο οι ελληνικές αρχές χειρίζονται συγκεκριμένες υποθέσεις (π.χ. από τη Σιέρα Λεόνε και τη Νιγηρία) δείχνει ότι στην πράξη συνεκτιμώνται αυτού του είδους οι διώξεις κατά την αναγνώριση της προσφυγικής ιδιότητας (σχετική έκθεση του ECRE για την Ελλάδα με χρονολογία 2003).

Επιπλέον στο άρθρο 8 του Π.Δ. 61/1999 σε συνδυασμό με το άρθρο 25 παρ. 4 του Ν 1975/1991, όπως αυτός τροποποιήθηκε με το ν.2452/1996, προβλέφθηκε η παραχώρηση προσωρινής άδειας παραμονής για ανθρωπιστικούς λόγους σε αιτήσαντες

άσυλο, ιδίως αν δεν είναι δυνατό ν' αναχωρήσει ή ν' απομακρυνθεί ο αλλοδαπός στη χώρα προέλευσής του για λόγους υγείας ή επειδή έχει υποβληθεί διεθνής αποκλεισμός (embargo) στη χώρα του ή επειδή εκεί μαίνεται εμφύλιος πόλεμος σε συνδυασμό με μαζικές παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων ή επειδή η μεταφορά του αλλοδαπού συνδυάζεται μ' ενδεχόμενη παραβίαση του άρθρου 3 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ) σχετικά με την μη επαναπροώθηση (non-refoulement) κλπ.

Το εν λόγω ειδικό καθεστώς ανθρωπιστικής προστασίας παραχωρείται από τον Γενικό Γραμματέα του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης, όταν δεν είναι δυνατή η αναγνώριση της προσφυγικής ιδιότητας ή (σε σπάνιες, στην πράξη, περιπτώσεις) μετά από σχετική αίτηση του ενδιαφερομένου αιτήσαντος ασύλου. Το ειδικό καθεστώς ανθρωπιστικής προστασίας συνδυάζεται με δικαίωμα εργασίας και παροχή δωρεάν ιατρικής περίθαλψης, ενώ η σχετική άδεια παραμονής ισχύει για ένα έτος και ανανεώνεται ενόσω ισχύουν οι συνθήκες που επέβαλλαν την παραχώρησή της.

Εξάλλου, με το άρθρο 37 παρ. 4 του νόμου περί αλλοδαπών όπως τροποποιήθηκε με το Ν. 3013/2002 προβλέπεται η παραχώρηση άδειας παραμονής για ανθρωπιστικούς λόγους που δεν σχετίζονται με αίτηση ασύλου (ιδίως για αλλοδαπούς που έφυγαν από την πατρίδα τους για λόγους ανωτέρας βίας και δεν μπορούν να επιστρέψουν για ανθρωπιστικούς λόγους). Η εν λόγω άδεια παραχωρούνταν με κοινή Υπουργική Απόφαση (Υπουργείο Εσωτερικών Δημόσιας Διοίκησης κι Αποκέντρωσης και Υπουργείο Εργασίας). Ωστόσο, αυτή η νέα, παράλληλη δυνατότητα για αναγνώριση «ανθρωπιστικού καθεστώτος» προκάλεσε σύγχυση και προβλήματα σε παλαιότερους αιτήσαντες άσυλο που είχαν ειδικό καθεστώς ανθρωπιστικής προστασίας κατά τα προηγούμενα χρόνια, σύμφωνα με το Π.Δ. 61/1999, αφού σε πολλές περιπτώσεις σε υπηρεσίες του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης αρνήθηκαν ν' ανανεώσουν τις άδειες παραμονής τους, παραπέμποντας στο Υπουργείο Εσωτερικών, το οποίο από την πλευρά του υποστήριξε ότι υπεύθυνο ήταν το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης, αφού το Π.Δ.

61/1999 εξακολουθούσε να ισχύει.

Η σχετική σύγχυση επεκτάθηκε πάντως δραματικά, μέσα από τη διοικητική πρακτική που επικράτησε κατά την εφαρμογή του άρθρου 37 παρ.4 Ν.2910/2001. Μεγάλος αριθμός αλλοδαπών που είχε ως μοναδικό νομιμοποιητικό έγγραφο το διαβατήριο με τρίμηνη θεώρηση εισόδου (visa) εφοδιάζονταν με βεβαίωση εργοδότη, υπεύθυνη δήλωση ομοεθνούς (συνήθως) φιλικού προσώπου ότι τους φιλοξενεί και πιστοποιητικό υγείας από δημόσιο νοσοκομείο και στη συνέχεια υπέβαλλαν σχετική αίτηση για άδεια παραμονής για άδεια παραμονής στο δήμο της διαμονής τους, από τον οποίο λάμβαναν σχετική βεβαίωση με φωτογραφία, την οποία χρησιμοποιούσαν ως νομιμοποιητικό έγγραφο σε περίπτωση αστυνομικού ελέγχου¹⁶.

Η εν λόγω πρακτική δημιούργησε πολλές υπόνοιες για διαφθορά των διοικητικών οργάνων των δήμων, ενώ ανάδειξε για μια ακόμα φορά τους κινδύνους που προκαλούνται από τις «κατ' οικονομία» πρακτικές διοικητικών υπηρεσιών που χορηγούν χαρτιά με σφραγίδες κι ημερομηνίες προκειμένου αυτά να χρησιμοποιηθούν ως νομιμοποιητικά έγγραφα. Δημιουργείται έτσι ένα θολό τοπίο που διευκολύνει τη διαφθορά, προκαλεί αβεβαιότητα στους (εκβιάσιμους) διοικούμενους και συντηρεί την εικόνα ενός κράτους, που ευνοεί τη δημιουργία ενός νοσηρού περιβάλλοντος «σιωπηρής ενοχής» μεταξύ διοικουμένων και διοικητικών οργάνων.

Τελικά με το άρθρο 8 του Ν. 3146/2003 τροποποιήθηκαν οι διατάξεις του άρθρου 37 του Ν. 2910/2001 και καταργήθηκε η δυνατότητα να κατατίθενται στους οικείους δήμους αιτήσεις για χορήγηση άδειας παραμονής για ανθρωπιστικούς λόγους και χορήγησης σχετικής βεβαίωσης από τους δήμους, ενώ θεσπίστηκε (ως δεύτερο εδάφιο στην τέταρτη παράγραφο του άρθρου 37 του Ν. 2910/2001) η προϋπόθεση να μην έχει εισέλθει παράνομα ή για τουρισμό στην Ελλάδα. Αρμόδια υπηρεσία για την υποβολή αιτήσεων άδειας παραμονής για ανθρωπιστικούς λόγους

είναι πλέον αποκλειστικά η Διεύθυνση Αλλοδαπών και Μετανάστευσης του Υπουργείου Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης κι Αποκέντρωσης. Στη νέα διάταξη ορίζεται εξάλλου ότι υποθέσεις που εκκρεμούν «εξετάζονται στο πλαίσιο της παρούσας ρύθμισης».

Είναι προφανές ότι η διάταξη του Ν. 3146/2003 προκαλεί περίσκεψη ως προς την ερμηνεία και την εφαρμογή τους. Ο νομοθέτης φαίνεται ότι θέλησε κατ' αρχήν να καλύψει, με αυτού του είδους την « παραμονή για ανθρωπιστικούς λόγους», πολύ ειδικές περιπτώσεις αλλοδαπών, όπως π.χ. εκείνους που εργάστηκαν νόμιμα στην Ελλάδα αλλά εξαιτίας εργατικού ατυχήματος δεν μπορούσαν πλέον να εργαστούν και δεν πληρούσαν τις προϋποθέσεις του νόμου για την ανανέωση της άδειας παραμονής τους. Ωστόσο, η ευρύτατη διατύπωση της εν λόγω διάταξης φαίνεται να προσφέρει έρεισμα και σ' ερμηνείες που θα κάλυπταν άλλους λόγους αναχώρησης, όπως εκείνους που περιγράφει η πρόταση οδηγίας για τις ελάχιστες προδιαγραφές με τις οποίες τα κράτη-μέλη χορηγούν και ανακαλούν το καθεστώς του πρόσφυγα (COM/2002/0326). Στην εν λόγω πρόταση οδηγίας ρυθμίζεται και καθεστώς επικουρικής προστασίας για «τα πρόσωπα που έχουν ζητήσει διεθνή προστασία, βρίσκονται εκτός της χώρας καταγωγής τους και δεν μπορούν να επιστρέψουν σε αυτήν λόγω του βάσιμου φόβου τους ότι θα υποστούν μορφές σοβαρής και αδικαιολόγητης βλάβης». Θα μπορούσε λοιπόν να κριθεί ότι η αίτηση για χορήγηση άδειας παραμονής κατ' επίκληση του άρθρου 37 παρ 4 εδάφιο Β του Ν 2910/2001 όπως τροποποιήθηκε από το Ν 3146/2003 ισοδυναμεί με αίτηση για παροχή προσωρινής προστασίας και συνεπώς θα μπορούσε να εξετασθεί από την Ελλάδα κατά πόσο η Οδηγία 2003/9 για την υποδοχή των αιτούντων άσυλο θα μπορούσε να επεκταθεί και σε αυτές τις περιπτώσεις

17

---

¹⁶-Γ. Παπαγιάννη, *Νεότερες εξελίξεις στη νομοθεσία και στη νομολογία των αλλοδαπών*, ERGA OMNES, Δεκέμβριος, 2003, σελ 12.

¹⁷-Ι. Παπαγεωργίου – Παν. Παπαδημητρίου, *Η Οδηγία για τις ελάχιστες απαιτήσεις για την υποδοχή των προσώπων που ζητούν άσυλο στα κράτη-μέλη κι οι συνέπειές της στην ελληνική πολιτική και πρακτική για το άσυλο*, Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες, Αθήνα, 2004.

Ως προς τους αλλοδαπούς που εισήλθαν παράνομα, πάντως, η νέα διάταξη που εισήγαγε ο νομοθέτης με τον Ν. 3146/2003 φαίνεται ν' αποκλείει πλέον την εφαρμογή του άρθρου 37 παρ 4 του Ν. 2910/2001 κι όταν πρόκειται για άτομα που αδυνατούν να επιστρέψουν στη χώρα καταγωγής τους εξαιτίας γεγονότων μεταγενέστερων της άφιξής τους στην Ελλάδα (π.χ. εμφύλια σύρραξη). Σε μια τέτοια περίπτωση, που παρουσιάζει ομοιότητες μ' εκείνη των προσφύγων *sur place*, οι εν λόγω αλλοδαποί φαίνεται ότι θ' αναγκάζονται πλέον να υποβάλλουν αίτημα ασύλου που θ' απορριφθεί προκειμένου τελικά, σύμφωνα με το άρθρο 8 του Π.Δ. 61/1999, να εξεταστεί η παραχώρηση καθεστώτος ανθρωπιστικής προστασίας. Πάλι αναδεικνύονται δηλαδή τα δικαιολογικά μειονεκτήματα κι οι επιβαρύνσεις των διοικητικών διαδικασιών που προκύπτουν από την έλλειψη ενός καλά συγκροτημένου συστήματος για την αναγνώριση μη προσφυγικού («ανθρωπιστικού», «επικουρικού» κλπ) καθεστώτος προστασίας.

Σύμφωνα με το νόμο (άρθρο 5 του Νόμου περί αλλοδαπών), η νόμιμη είσοδος στην Ελλάδα προϋποθέτει έγκυρο διαβατήριο/ ταξιδιωτικό έγγραφο κι, εφόσον προβλέπεται, θεώρηση (*visa*) άρθρο 23 παρ. 1 Ν. 3320/2005 (το οποίο τροποποίησε την παράγραφο 1 του άρθρου 35 του Ν. 2910/2001) και προβλέπει ότι ο πρόξενος μπορεί να αρνηθεί την χορήγηση ειδικής θεώρησης εισόδου αιτιολογημένα, ιδίως όταν συντρέχουν λόγοι δημόσιας τάξης κι ασφάλειας. Ωστόσο, οι αρχές έχουν την δυνατότητα ν' αρνηθούν την είσοδο αλλοδαπού όταν αυτός περιλαμβάνεται στον Κατάλογο ανεπιθύμητων Αλλοδαπών, όταν η είσοδος του κρίνεται ότι προκαλεί κίνδυνο στη δημόσια ασφάλεια ή στη δημόσια υγεία, όταν το διαβατήριο/ταξιδιωτικό του έγγραφο δεν εξασφαλίζει την επιστροφή στη χώρα καταγωγής ή σε τρίτη χώρα, όταν αυτός σκοπεύει να μείνει στην Ελλάδα για λόγο για τον οποίο απαιτείται άδεια παραμονής κι αυτός δεν ακολούθησε τη νόμιμη διαδικασία, όταν αυτός δεν διαθέτει το έγγραφο που απαιτείται για το σκοπό του ταξιδιού του (όπως η αναζήτηση εργασίας ή η άσκηση επιχειρηματικής δραστηριότητας) καθώς και για τη διασφάλιση των μέσων διαβίωσής του.

Στην περίπτωση όμως αλλοδαπού που υποβάλλει αίτημα ασύλου, οι αρχές είναι υποχρεωμένες να μην τον απομακρύνουν από τη χώρα, έως ότου κριθεί το αίτημα ασύλου (άρθρο 1 Π.Δ. 61/1999) καθώς και να διασφαλίζουν την πρόσβαση στις διαδικασίες ασύλου. Στην πράξη όμως, οι ελληνικές αρχές σπάνια δέχονται αιτήματα που υποβάλλονται στα σύνορα, με αποτέλεσμα ποσοστό μεγαλύτερο από το 90% των αιτούντων άσυλο να εισέρχεται παράνομα στην Ελλάδα από την Τουρκία και να υποβάλλει αίτημα όχι στα σημεία εισόδου αλλά εντός της ελληνικής επικράτειας¹⁸.

Στο μικρό ποσοστό των αιτούντων (περίπου 10%) άσυλο που υποβάλλει το αίτημά του σε νόμιμο σημείο εισόδου (αερολιμένα ή λιμάνι), εφαρμόζεται σύμφωνα με το άρθρο 25 παρ. 3 του νόμου περί αλλοδαπών (όπως τροποποιήθηκε με το νόμο 2452/1996) η ταχύρυθμη διαδικασία κι οι αιτούντες άσυλο οδηγούνται σε επιτηρούμενους χώρους μέχρις ότου ληφθεί η σχετική απόφαση ή μέχρις ότου παρέλθει η 15ήμερη προθεσμία που θέτει ο νόμος, οπότε ο αλλοδαπός πρέπει ν'αφεθεί να εισέλθει στην ελληνική επικράτεια. Η αίτηση ασύλου μπορεί να υποβληθεί προφορικά ή γραπτά στις αρχές των συνόρων ή σε οποιαδήποτε δημόσια αρχή, εφόσον ο αιτών άσυλο έχει ήδη εισέλθει στη χώρα. Αν δεν πρόκειται για αστυνομικές αρχές, οι εν λόγω υπηρεσίες διαβιβάζουν το αίτημα στην αστυνομία. Η αίτηση ασύλου θεωρείται ότι καλύπτει και την οικογένεια του αιτούντος που τον συνοδεύει κι είναι υπό την προστασία του. Ως μέλη της οικογένειας θεωρούνται ο/η σύζυγος, άγαμα τέκνα (κοινά ή συζύγων) ως 18 ετών, αλλά και τέκνα μεγαλύτερα των 18 ετών ή εξαρτημένοι γονείς του αιτούντος ή του/της συζύγου, που παρουσιάζουν κάποια ανικανότητα η οποία τους εμποδίζει να υποβάλλουν αίτημα ασύλου αυτοπροσώπως.

Ειδική περίπτωση αποτελούν οι ασυνόδευτοι ανήλικοι. Σύμφωνα με την ελληνική νομοθεσία, οι ανήλικοι θεωρούνται ασυνόδευτοι όταν διαμένουν εκτός της χώρας καταγωγής τους χωρίς τους γονείς τους ή τον νόμιμο κηδεμόνα. Στην πράξη, η ελληνική αστυνομία δεν αντιμετωπίζει τους ανήλικους ως ασυνόδευτους όταν αυτοί συνοδεύονται

---

¹⁸-Εκθεση του ECRE για την Ελλάδα το 2003.

από κάποιον συγγενή ή έχουν συγγενή στην Ελλάδα που προσφέρεται να τους φροντίζει. Σύμφωνα με το άρθρο 1 παρ. 4 του Π.Δ. 61/1999, σε περίπτωση υποβολής αιτήματος ασύλου από ασυνόδευτο ανήλικο, η αστυνομία πρέπει να ζητήσει από τον Εισαγγελέα Ανηλίκων ή τον Εισαγγελέα Πρωτοδικών ν' αναλάβουν προσωρινά σχετικά καθήκοντα για τον ανήλικο μέχρις ότου ληφθεί απόφαση επί του αιτήματος του ασύλου. Προβλέπεται πάντως κι η δυνατότητα της αστυνομίας ν' αντιμετωπίσει τον ανήλικο ως ώριμο άτομο για την υποβολή αιτήματος ασύλου, όταν πρόκειται για πρόσωπο ηλικίας 14 ως 18 ετών. Αν και δεν υπάρχουν άλλες ειδικές διατάξεις, τα αιτήματα ασυνόδευτων ανηλίκων εξετάζονται κατά προτεραιότητα ως «ευάλωτες» (vulnerable) περιπτώσεις. Το ίδιο μπορεί να ισχύσει και για ορισμένες περιπτώσεις γυναικών που υποβάλλουν αίτημα (όπως π.χ. όταν πρόκειται για έγκυες), ενώ το προσωπικό που κάνει την συνέντευξη (και τη διερμηνεία) με γυναίκα, πρέπει κατά προτίμηση να είναι του ίδιου φύλου, να διαφυλάσσει την εμπιστευτικότητα της διαδικασίας. Ευάλωτες θεωρούνται κι οι περιπτώσεις των θυμάτων βασανιστηρίων, τα οποία παραπέμπονται στο Κέντρο Αποκατάστασης Θυμάτων Βασανιστηρίων στην Αθήνα, το οποίο στη συνέχεια υποβάλλει και σχετική έκθεση στις αρχές.

Σύμφωνα με το άρθρο 2 του Π.Δ.61/1999, ο αιτών άσυλο μπορεί να ζητήσει να του παραχωρηθεί χρόνος προκειμένου να προετοιμαστεί για τη συνέντευξη ή/και να συμβουλευθεί δικηγόρο. Εξάλλου ο εκπρόσωπος της Ύπατης Αρμοστείας ή αντιπρόσωπός του νόμιμα εξουσιοδοτημένος, επιτρέπεται να επισκέπτονται αιτούντες άσυλο που κρατούνται ή βρίσκονται σε ειδικούς χώρους των σημείων εισόδου, ενώ ιδιαίτερο δωμάτιο πρέπει τότε να παραχωρείται προκειμένου να διασφαλίζεται εμπιστευτικότητα της επικοινωνίας. Στην πράξη, συνήθως πρόκειται για εξουσιοδοτημένα από την Ύπατη Αρμοστεία μέλη της νομικής υπηρεσίας του Ελληνικού Συμβουλίου για τους Πρόσφυγες (Ε.Σ.Π.), που υποστηρίζουν νομικά τους αιτούντες άσυλο σε όλα τα στάδια της διαδικασίας¹⁹. Το Ε.Σ.Π. έχει επίσης δημιουργήσει ένα

---

¹⁹-Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες, *Νομική Συνδρομή σε Πρόσφυγες κι Αιτούντες Άσυλο στην Ελλάδα*, Αθήνα, 2003.

δίκτυο νομικής προστασίας από δικηγόρους σε ολόκληρη τη χώρα. Δίκτυο προστασίας έχει δημιουργήσει κι ο Δικηγορικός Σύλλογος Αθηνών για τους αιτούντες άσυλο που στερούνται την οικονομική δυνατότητα πρόσληψης δικηγόρου με αμοιβή. Επίσης μια σειρά μη κυβερνητικών οργανώσεων (όπως η Διεθνής Αμνηστία) παρέχουν νομική υποστήριξη σε αιτούντες άσυλο.

Στην πράξη όμως οι περιορισμένες δυνατότητες των μη κυβερνητικών οργανώσεων αλλά κι η άγνοια πολλών αιτούντων εμποδίζουν δραστικά την έγκαιρη παροχή αποτελεσματικής νομικής υποστήριξης στις περισσότερες περιπτώσεις. Εξάλλου, κι ένα χρήσιμο ενημερωτικό φυλλάδιο για τις διαδικασίες ασύλου, τις υποχρεώσεις και τα δικαιώματα των αιτούντων άσυλο που θεωρητικά διατίθεται σε ελληνική, αγγλική, αλβανική, αραβική, γαλλική, κουρδική, ρωσική, σερβο-κροατική, τουρκική και περσική γλώσσα κατά κανόνα στην πράξη δεν φθάνει στα χέρια των ενδιαφερομένων. Σοβαρά προβλήματα ανακύπτουν κι ως προς την αξιόπιστη μετάφραση κατά τη διάρκεια της συνέντευξης, ιδίως σε παραμεθόριες περιοχές όπου σπανίζουν οι μεταφραστές των γλωσσών που μιλούν οι αιτούντες άσυλο.

Στην Ελλάδα δεν προβλέπεται η απόρριψη αιτήματος ασύλου ως απαράδεκτο (δηλαδή για λόγους τυπικούς και χωρίς να εξεταστεί η ουσία του αιτήματος). Όλα τα τυπικά υποβληθέντα αιτήματα εξετάζονται επί της ουσίας, είτε σύμφωνα με την κανονική είτε με την ταχεία διαδικασία. Ωστόσο, στην περίπτωση όπου διαφανεί ότι ένα άλλο κράτος είναι υπεύθυνο για την εξέταση της αίτησης ασύλου σύμφωνα με τα κριτήρια της Σύμβασης του Δουβλίνου, οι ελληνικές αρχές ζητούν από το κράτος ν' αναλάβει τον αιτούντα. Αν το εν λόγω κράτος αποδεχθεί την ευθύνη του, τότε ο αιτών άσυλο εφοδιάζεται με ειδικό *laissez passer* και μεταφέρεται σ' αυτό το κράτος. Αντιστρόφως, κι η Ελλάδα είναι υποχρεωμένη να εξετάσει αιτήματα ασύλου για τα οποία εκείνη είναι υπεύθυνη σύμφωνα με τη Σύμβαση του Δουβλίνου. Έτσι, κατά το 2002, η Ελλάδα έλαβε 818 αιτήματα από άλλα κράτη μέρη και συναίνεσε στα 2/3 περίπου των περιπτώσεων. Η ίδια η Ελλάδα διαβίβασε μόνο 17 τέτοια αιτήματα σε

άλλα κράτη μέρη και τα τελευταία συμφώνησαν σε 7 περιπτώσεις²⁰.

Εντός της χώρας, το αίτημα ασύλου εξετάζεται από την (Υπο)διεύθυνση Αλλοδαπών της Αστυνομικής Διεύθυνσης του νομού, ενώ σε περιοχές όπου δεν υφίσταται τέτοια οργανική μονάδα, η συνέντευξη γίνεται από όργανο της Υποδιεύθυνσης Ασφαλείας της Αστυνομικής Διεύθυνσης. Η εν λόγω συνέντευξη πραγματοποιείται από αξιωματικό της αστυνομίας με την υποστήριξη διερμηνέα, αν αυτό είναι απαραίτητο. Οι αιτούντες πρέπει να ειδοποιούνται εγκαίρως για την συνέντευξη ώστε να έχουν προετοιμαστεί και να συμβουλευθούν, ενδεχομένως, δικηγόρο, ο οποίος μάλιστα μπορεί να υποστηρίξει τον αιτούντα καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας και να είναι παρών και στη συνέντευξη. Σύμφωνα με το νόμο, η συνέντευξη του αρμόδιου κρατικού οργάνου με τον αιτούντα άσυλο θα πρέπει να γίνει εντός τριών μηνών από την υποβολή του αιτήματος. Μετά την εν λόγω συνέντευξη (για την οποία προβλέπεται διερμηνέας), ο αιτών εφοδιάζεται με ειδικό δελτίο ταυτότητας αιτήσαντος άσυλο (τη λεγόμενη «ροζ κάρτα»). Στην πράξη όμως, ιδίως στην Αττική, οι ελλείψεις προσωπικού και διερμηνέων δεν επιτρέπουν την τήρηση της τρίμηνης προθεσμίας. Οι αιτούντες άσυλο εφοδιάζονται από την υποβολή του αιτήματός τους με υπηρεσιακό σημείωμα που φέρει σφραγίδα της υπηρεσίας κι ημερομηνία υποβολής του αιτήματος, καθώς και την προβλεπόμενη (συνήθως μετά τρίμηνο) έναρξη της σχετικής διαδικασίας. Αργότερα, ο αιτών εφοδιάζεται με το ειδικό δελτίο ταυτότητας, αν πραγματοποιηθεί η προβλεπόμενη συνέντευξη ή, σε περίπτωση αναβολής, θα ανανεωθεί η σημείωση για την προβλεπόμενη έναρξη της διαδικασίας. Οι αναβολές είναι συχνό φαινόμενο, με αποτέλεσμα πολλοί αιτούντες να στερούνται τα συνδεδεμένα με τη χορήγηση της «ροζ κάρτας» δικαιώματα και ιδίως την άδεια να εργάζονται κατά το διάστημα της, πολύμηνης, αναμονής που σε κάποιες περιπτώσεις μπορεί να υπερβεί και το έτος.

Μετά τη συνέντευξη, ο φάκελος του αιτούντος (όπου βρίσκεται κι η καταγραφή της

---

²⁰-N. Sitaropoulos, *Modern Greek Asylum Policy and Practice on the Context of the Relevant European Developments*, *Journal of Refugee Studies* 2000, Vol. 13, No 1.

συνέντευξης) διαβιβάζεται στις αρμόδιες υπηρεσίες του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης, όπου λαμβάνεται η σχετική απόφαση σε πρώτο βαθμό από τον Γενικό Γραμματέα του Υπουργείου, ο οποίος συνήθως ακολουθεί τη σχετική εισήγηση της Διεύθυνσης Κρατικής Ασφάλειας. Οι απορριπτικές αποφάσεις του Γενικού Γραμματέα μπορούν να προσβληθούν ενώπιον του Υπουργού Δημόσιας Τάξης με προσφυγή που έχει ανασταλτικό αποτέλεσμα (δεν εφαρμόζεται η απορριπτική απόφαση) και πρέπει να ασκηθεί εντός 30 ημερών από την κοινοποίηση της απόρριψης. Στην πράξη η προσφυγή κατατίθεται στην τοπική αστυνομική υπηρεσία, η οποία τη διαβιβάζει στο Υπουργείο Δημόσιας Τάξης. Ο Υπουργός αποφασίζει επί της εν λόγω προσφυγής βασιζόμενος στην εισήγηση εξαμελούς Επιτροπής. Η τελευταία αποτελείται από το νομικό σύμβουλο του Υπουργείου (που προεδρεύει), ένα νομικό σύμβουλο του Υπουργείου Εξωτερικών, ένα υψηλόβαθμο αξιωματούχο του διπλωματικού σώματος, έναν υψηλόβαθμο αξιωματικό της αστυνομίας (όλοι οι εν λόγω αξιωματούχοι διορίζονται με αποφάσεις των αρμοδίων, κατά περίπτωση, Υπουργών), ένα εκπρόσωπο του Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών και τον υπεύθυνο αξιωματούχο για τη νομική προστασία ή άλλο εκπρόσωπο του γραφείου της Υπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες στην Ελλάδα. Ο αιτών ειδοποιείται για την συνεδρίαση της εν λόγω επιτροπής επί της προσφυγής του, ενημερώνεται για τα δικαιώματά του και κατά κανόνα διαθέτει υποστήριξη από δικηγόρους του Ελληνικού Συμβουλίου για τους Πρόσφυγες ή άλλους ιδιώτες δικηγόρους που τον εκπροσωπούν και παρίστανται. Κατά κανόνα, ο Υπουργός ακολουθεί τις εισηγήσεις της εν λόγω επιτροπής, αν και κατά τα τελευταία χρόνια έχουν καταγραφεί αρκετές περιπτώσεις όπου η θετική εισήγηση της επιτροπής δεν έπεισε τον Υπουργό. Ο Υπουργός πρέπει ν' αποφασίσει, σύμφωνα με το άρθρο 3 παρ. 5 του Π.Δ. 61/1999, εντός 90 ημερών από την υποβολή της προσφυγής. Σε γενικές γραμμές, η εν λόγω προθεσμία στην πράξη τηρείται. Η απόφαση του Υπουργού μπορεί στη συνέχεια μπορεί να προσβληθεί με αίτηση ακύρωσης ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας εντός 60 ημερών από την κοινοποίηση της απόρριψης. Παράλληλα με την αίτηση ακύρωσης, μπορεί να υποβληθεί κι αίτημα για

αναστολή εκτέλεσης της απορριπτικής επί του ασύλου απόφασης. Σε περιπτώσεις που ακολούθησαν την κανονική διαδικασία, το άρθρο 5 του Π.Δ. 61/1999 επιτρέπει την επανεξέταση μιας αίτησης που είχε οριστικά κι αμετάκλητα απορριφθεί, εφόσον ο αιτών παρουσιάσει νέα κρίσιμα στοιχεία, τα οποία θα δικαιολογούσαν την ικανοποίηση του αιτήματός του, αν είχαν υποβληθεί πριν την αρχική απόρριψη. Η σχετική απόφαση για επανεξέταση λαμβάνεται με διακριτική ευχέρεια από το Γενικό Γραμματέα του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης.

Στην έκθεσή²¹ του αρμόδιου Επιτρόπου για τ' ανθρώπινα δικαιώματα του Συμβουλίου της Ευρώπης Thomas Hammarberg, η οποία δημοσιεύτηκε στις 4 Φεβρουαρίου 2009, μετά την επίσκεψή του στην Ελλάδα στις 8-10 Δεκεμβρίου 2008, τονίζεται μ' ενδιαφέρον ότι το 2007 και 2008 υπήρξαν κάποιες θετικές βελτιώσεις στην ελληνική νομοθεσία που αφορά τους πρόσφυγες και τους αιτούντες άσυλο. Τον Νοέμβριο του 2007 το Προεδρικό Διάταγμα 220 ένταξε την Οδηγία 2003/9/Ε.Ε. σχετικά με την υποδοχή των αιτούντων άσυλο. Τον Ιούλιο του 2008 τα Προεδρικά Διατάγματα 90 και 96 τροποποίησαν το Προεδρικό Διάταγμα 61/1999 (το κύριο κομμάτι νομοθεσίας που ρύθμιζε μέχρι τότε τις διαδικασίες ασύλου) κι ενέταξαν αντίστοιχα την Οδηγία 2005/85/Ε.Ε. που αφορά τις διαδικασίες ασύλου και την Οδηγία 2004/83 που αφορά το προσόν του πρόσφυγα ή τη βοηθητική προστασία.

Εντούτοις ο Επίτροπος στην έκθεσή του εξέφρασε την σοβαρή ανησυχία του για την έλλειψη στοιχείων, που υποδηλώνουν τις όποιες θετικές βελτιώσεις στην εφαρμογή που σχετίζεται με την προστασία των προσφύγων και των αιτούντων άσυλο. Ο ρυθμός αναγνώρισης του status των προσφύγων στην Ελλάδα το 2007, παρόμοια με το 2006, ήταν 0,04% στο πρώτο στάδιο και 2,05% στις εφέσεις. Σε συνάντηση με τον Επίτροπο, οι Αρχές του Υπουργείου Εσωτερικών τόνισαν ότι κατά τους 8 πρώτους μήνες του 2008, ο ρυθμός αναγνώρισης του status των προσφύγων ήταν 0,03% στο πρώτο στάδιο ενώ

---

²¹-Report by Thomas Hammarberg, Issue reviewed: *Human rights of asylum seekers*, Strasbourg, 4Feb 2009.

στο δεύτερο στάδιο αυξήθηκε στο 11,3%. Τον Απρίλιο του 2008 ο Ανώτερος Επίτροπος του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες σχολίασε ότι «συγκριτικά με άλλα κράτη μέλη της Ε.Ε. με παρόμοιους αριθμούς αιτήσεων ασύλου, οι ρυθμοί αναγνώρισης (στην Ελλάδα) παραμένουν ενοχλητικά χαμηλοί». Σε άλλες 3 Ευρωπαϊκές χώρες (το Ηνωμένο Βασίλειο, τη Σουηδία και τη Γερμανία) με παρόμοιους αριθμούς αιτούντων ασύλου τα ποσοστά της πρώτης φάσης και της έφεσης κυμάνθηκαν από 14% ως 94%. Ιδιαίτερη σοβαρή ανησυχία στον Επίτροπο έχει προκαλέσει το γεγονός ότι το 2007 ο ρυθμός της αναγνώρισης της πρώτης φάσης για τους Ιρακινούς πρόσφυγες που έκαναν αίτηση ασύλου στην Ελλάδα ήταν μηδενικός ενώ σε άλλες 7 δυτικές Ευρωπαϊκές χώρες αυτοί οι ρυθμοί κυμαίνονταν από 1,4% (στη Σουηδία) ως 63,4% (στη Γερμανία).

Ο Επίτροπος έλαβε ιδιαίτερα υπ' όψη του τη θέση του Ο.Η.Ε. που χρονολογείται στις 15 Απριλίου 2008, η οποία τόνισε την συνέχιση στην Ελλάδα των οργανικών ελλείψεων στη διαδικασία ασύλου σαν αποτέλεσμα της οποίας «οι αιτούντες άσυλο εξακολουθούν να παραμένουν ανήμποροι ν' ασκήσουν τα δικαιώματά τους για παρατεταμένες χρονικές περιόδους». Σε αυτή τη θέση ο Ο.Η.Ε. συμβούλεψε τα κράτη μέλη της Ε.Ε. «ν' αποφύγουν να επιστρέψουν τους αιτούντες άσυλο στην Ελλάδα υπό τον Κανονισμό του Δουβλίνου (Κανονισμός του Συμβουλίου της Ε.Ε. Νο 343/2003) μέχρι νεωτέρας ειδοποιήσεως».

Ο Επίτροπος είναι ενήμερος ότι κάποια ευρωπαϊκά κράτη σταμάτησαν τις μεταφορές των αιτούντων άσυλο στην Ελλάδα λόγω του «Κανονισμού του Δουβλίνου». Για παράδειγμα, τον Απρίλιο του 2008, το Διοικητικό Δικαστήριο του Giessen στη Γερμανία αποφάνθηκε ότι μια οικογένεια Αφγανών δεν θα έπρεπε να μεταφερθεί από την Γερμανία στην Ελλάδα τουλάχιστο για 6 μήνες. Ο λόγος ήταν ότι η οικογένεια θα ήταν σε κίνδυνο ν' αντιμετωπίσει μια άδικη διαδικασία ασύλου στην Ελλάδα, που δε σέβεται τα διεθνή ανθρώπινα δικαιώματα και τα Ευρωπαϊκά κριτήρια. Το δικαστήριο αποφάνθηκε ότι δε γινόταν να υπάρξουν εγγυήσεις ότι η οικογένεια θα λάμβανε επαρκή στέγαση στην Ελλάδα κι επίσης θα αντιμετώπιζαν τον κίνδυνο να κρατηθούν. Η Νορβηγία επίσης

ανέστειλε όλες τις επιστροφές στην Ελλάδα. Η Φιλανδία έκανε το ίδιο σε σχέση με τις ευάλωτες ομάδες, όπως οι οικογένειες με παιδιά κι η Σουηδία σε σχέση με τους ανάπηρους αναζητούντες άσυλο.

Ο στόχος του ελληνικού κράτους, σύμφωνα με το πρόσφατο ισχύον νομοθετικό πλαίσιο (Προεδρικά Διατάγματα 220/2007, 90/2008,96/2008 και167/2008) είναι να εξασφαλίσει την απεριόριστη υποβολή ενός αιτήματος ασύλου από κάθε τρίτη χώρα, η οποία δηλώνεται προφορικά ή εγγράφως ενώπιον οποιασδήποτε ελληνικής αρχής στα σημεία εισόδου ή μέσα στο ελληνικό έδαφος ότι ζητά άσυλο στη χώρα μας, ή ότι ζητά, με κάθε τρόπο τέλος πάντων, να μην απελαθεί σε κάποια χώρα ενός καλά θεμελιωμένου φόβου διωγμού λόγω της φυλής, της θρησκείας, της εθνικότητας, της ιδιότητας μέλους σε μια συγκεκριμένη κοινωνική ομάδα ή μια πολιτική άποψη.

Η προαναφερθείσα πρόταση ισχύει επίσης για κάθε αλλοδαπό που μεταφέρεται στη χώρα μας στο πλαίσιο του Κανονισμού του Δουβλίνου, εφόσον ο σχετικός καθορισμός του αιτούντα άσυλο στην Οδηγία 2005/85/Ε.Ε. (Π.Δ. 90/2008) εφαρμόζεται.

Σύμφωνα με τις ελληνικές αρχές, η σταθερή δέσμευση του ελληνικού κράτους να εξασφαλίζει την προστασία των αιτούντων άσυλο, αποδεικνύεται από το γεγονός ότι ο αριθμός των αιτήσεων ασύλου έχει αυξηθεί σημαντικά τα τελευταία 4 χρόνια στην Ελλάδα σε σύγκριση με τα αντίστοιχα πτωτικά στοιχεία σε άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η μεγάλη πλειοψηφία των αιτήσεων που εξετάζονται είναι το αποτέλεσμα της κατάχρησης του δικαιώματος αναζήτησης ασύλου, γεγονός που αποδεικνύεται από το περιεχόμενο των συνεντεύξεων που ακολουθούν την υποβολή των αιτήσεων. Αυτή η πρακτική είναι ιδιαίτερα κοινή μεταξύ των αλλοδαπών για να παρατείνουν την παραμονή τους στο ελληνικό έδαφος για οικονομικούς λόγους (ειδικά από τους υπηκόους χωρών όπως το Μπαγκλαντές, το Πακιστάν, η Γεωργία κτλ). Αυτό το γεγονός είναι ο λόγος για τον οποίο η διαδικασία εξέτασης ασύλου διαρκεί πολύ περισσότερο

χρόνο, λόγω της τεράστιας ποσότητας αιτημάτων και της σταθερής αύξησης του αριθμού ατόμων που παραμένουν αντικανονικά στο ελληνικό έδαφος. Κατά αυτό τον τρόπο παρατείνεται η παραμονή τους στην Ελλάδα. Παρά το γεγονός ότι γίνεται μια μεγάλη προσπάθεια να παραχθεί προστασία σ' εκείνους που πραγματικά τη δικαιούνται κι ότι οι παροχές του status του ασύλου έχουν αυξηθεί, το ποσοστό του συνόλου που εξετάζεται, καταγράφεται παραπλανητικά ως χαμηλό, λόγω της μαζικότητας των καταχρηστικών αιτημάτων ασύλου.

Η διαδικασία ασύλου σύμφωνα με τους όρους του Π.Δ. 90/2008 (Διαδικασίες ασύλου) και Π.Δ. 220/2007 (Συνθήκες υποδοχής), αρχίζει για κάθε υπήκοο τρίτης χώρας, ο οποίος φθάνει ή μεταφέρεται στην Ελλάδα κι επιθυμεί να υποβάλλει μια αίτηση ασύλου (μοναδική διαδικασία). Εφόσον κάποιος που αναζητά άσυλο έχει υποβάλλει την αίτησή του, έχει δικαίωμα σ' ένα κατάλογο δικαιωμάτων κι υποχρεώσεων όπως η προστασία από την απέλαση μέχρι την περάτωση της διαδικασίας της εξέτασης, η ελεύθερη πρόσβαση στην εργασία, η στέγαση, η δημόσια εκπαίδευση, η υγειονομική περίθαλψη κτλ.

Από το Μάιο του 2008 υπάρχουν 7 ιδρυμένα και πλήρη λειτουργούντα κέντρα υποδοχής για αιτούντες άσυλο στην Ελλάδα με συνολική χωρητικότητα 630 ατόμων. Βρίσκονται σε διάφορες περιοχές της Ελλάδας, δύο είναι στην Αθήνα (συμπεριλαμβάνεται ένα για 20 ασυνόδευτους ανήλικους αιτούντες άσυλο), ένα στο Λαύριο (στην Αττική, το παλαιότερο και μεγαλύτερο, με χωρητικότητα 320 ατόμων), ένα στην Μακρυνίτσα στο Πήλιο (για 30 ασυνόδευτους ανήλικους αιτούντες άσυλο) κι ένα στην Σπερχειάδα Φθιώτιδας. Όλα αυτά διευθύνονται από μη κυβερνητικούς οργανισμούς ή ένα Δήμο κι υποστηρίζονται οικονομικά από το κράτος. Τον Ιούλιο του 2008 ένα νέο κέντρο υποδοχής για ασυνόδευτους ανήλικους ανοίχτηκε στην Αγιάσω, στο νησί της Λέσβου, επιχορηγούμενο από το Υπουργείο Υγείας, με αναφερόμενη χωρητικότητα 80 ατόμων, του οποίου η λειτουργία υποστηρίζεται κυρίως από Μ.Κ.Ο. κι εθελοντές.

Προβλέπεται ότι οι Μ.Κ.Ο. κι άλλοι οργανισμοί που ειδικεύονται σε θέματα μεταναστευτικά, έχουν ελεύθερη πρόσβαση σε προσωρινά κέντρα κράτησης, όπως οι δικηγόροι από τις ομάδες στήριξης για τα δικαιώματα των μεταναστών και των προσφύγων, το Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες, η Διεθνής Αμνηστία, το Οικουμενικό Πρόγραμμα Προσφύγων, Το Κοινωνικό Δίκτυο Υποστήριξης για τους Μετανάστες και τους Πρόσφυγες, ο Ανώτατος Επίτροπος των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες, η Πρωτοβουλία για τα δικαιώματα των κρατουμένων κτλ. Οποιοδήποτε ισχυρισμοί γίνονται για την επιστροφή των υπηκοών τρίτων χωρών στην Τουρκία μέσω του ποταμού Έβρου, σύμφωνα με τα παράπονα που γίνονται από τους αλλοδαπούς δε δικαιολογούνται, δεδομένου ότι τέτοιες μέθοδοι και διαδικασίες δεν καλύπτονται από το υπάρχον νομοθετικό πλαίσιο, τους νόμους και τις διαταγές της Ελληνικής Αστυνομίας. Οποιαδήποτε επαναπροώθηση παράνομου μετανάστη στην Τουρκία, γίνεται μόνο στη βάση του Πρωτοκόλλου Επανεισόδου που υπογράφηκε μεταξύ των δύο χωρών .

Το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης είναι η αρμόδια οργάνωση για τις υλικές συνθήκες υποδοχής των αιτούντων άσυλο. Τα υπάρχοντα κέντρα είναι τα ακόλουθα²² :

1) Άρσις -Κοινωνική Οργάνωση Νεολαίας: ο στόχος της είναι να βελτιώσει την κατάσταση και τις συνθήκες παραμονής των ασυνόδευτων ανηλίκων και των συζύγων των αιτούντων άσυλο και να παράσχει νομική βοήθεια στα πλαίσια της διαδικασίας ασύλου:

α) περιλαμβάνει την λειτουργία ενός ξενώνα στη Μαγνησία για ασυνόδευτους ανήλικους που αναζητούν άσυλο. Η φιλανθρωπική οργάνωση Ελληνική Φροντίδα στη Μαγνησία, κατέχει ένα ιδιαίτερο ξενώνα όπου εφαρμόζονται οι δράσεις του προγράμματος. Ο ξενώνας μπορεί να φιλοξενήσει 30 φιλοξενούμενους.

β) Περιλαμβάνει τη λειτουργία ενός ξενώνα στο Ωραιόκαστρο (Θεσσαλονίκη) με δυνατότητα υποδοχής 10 ατόμων.

2) Κοινωνική Αλληλεγγύη στη Θεσσαλονίκη: λειτουργεί από το 2000 στο κέντρο υποδοχής αιτούντων άσυλο κι αναγνωρισμένων προσφύγων. Από τις 1/11/2005, έχει εφαρμόσει το πρόγραμμα «Στέγαση κι υποστήριξη των αιτούντων άσυλο στο κέντρο υποδοχής προσφύγων στη Βόρεια Ελλάδα». Η χωρητικότητα του κέντρου είναι 70 άτομα και μια από τις ομάδες-στόχους είναι οι ασυνόδευτοι ανήλικοι κι οι ανύπαντρες γυναίκες.

3) ΠΡΑΞΙΣ: η οργάνωση εφαρμόζει το πρόγραμμα «Στέγη». Αποτελεί ένα πρόγραμμα για την υποδοχή και την ενσωμάτωση των αιτούντων άσυλο, μέσω της δημιουργίας οργανωμένης κι εποπτευόμενης κατοικίας, δηλαδή 7 διαμερίσματα 2-3 δωματίων στα οποία διαμένουν οι άρτι αφιχθέντες αιτούντες άσυλο, σε ομάδες των 5-6 ατόμων.

4) Κέντρο Υποδοχής Προσφύγων Λαυρίου (ιδρύθηκε το 1949): από το 2003 η διοίκηση του κέντρου έχει ανατεθεί στον Ελληνικό Ερυθρό Σταυρό. Ο στόχος του κέντρου είναι η υποδοχή κι η στέγαση των ανύπαντρων ατόμων και των οικογενειών των αιτούντων άσυλο. Η χωρητικότητά του είναι 300 άτομα.

5) Κέντρο Υποδοχής στην Άνω Καλλιθέα Σπερχειάδας: το Κέντρο λειτουργεί από το 2000. Η διοίκηση έχει ανατεθεί στον Ελληνικό Ερυθρό Σταυρό. Ο στόχος του κέντρου είναι η στέγαση των ανύπαντρων γυναικών καθώς και των οικογενειών των αιτούντων άσυλο. Η χωρητικότητά του είναι 130 άτομα.

6) Μονάδα στα Ανώγεια Κρήτης: το Κέντρο λειτουργεί από το 2000 υπό το Εθνικό Ίδρυμα Νεότητας. Η αποστολή του κέντρου εστιάζεται αποκλειστικά στην υποδοχή των ασυνόδευτων ανηλίκων που αναζητούν άσυλο κι η χωρητικότητά του είναι για 25 άτομα. Οι κύριοι στόχοι του είναι :στέγαση, υγειονομική περίθαλψη, δημιουργικές

---

²²-Διεθνής Κοινωνική Υπηρεσία (Ελληνικός Κλάδος), Οδηγός Φορέων κι Υπηρεσιών για αιτούντες άσυλο

δραστηριότητες (μαθήματα ελληνικής γλώσσας, κοινοτική εργασία, μαθήματα ζωγραφικής, αγγειοπλαστικής, πολιτιστικά μαθήματα, οικονομική βοήθεια).

7) Παιδόπολη στην Αγριά-Βόλος: το 24 ατόμων χωρητικότητας Κέντρο για ασυνόδευτους ανήλικους λειτουργεί από την αρχή του 2008. Αυτό το πρόγραμμα έχει ανατεθεί με σύμβαση στον Ελληνικό Ερυθρό Σταυρό.

8) Ίδρυμα «Θεομήτωρ» στην Αγιάσω-Μυτιλήνη: το 83 ατόμων χωρητικότητας ίδρυμα λειτουργεί για ασυνόδευτους ανήλικους και συμπεριλαμβάνεται στα « μέτρα έκτακτης ανάγκης» του Ευρωπαϊκού Ταμείου Προσφύγων 2008.

9) Γιατροί του Κόσμου : το Κέντρο Υποδοχής τέθηκε σε πλήρη λειτουργία τον Οκτώβριο και το πρόγραμμα χρηματοδότησης συμπληρώνεται στο τέλος της χρονιάς. Έχει χωρητικότητα 60 ατόμων και συγχρηματοδοτήθηκε από το Ετήσιο Πλάνο του 2007.

10) Κέντρο Φροντίδας των Παιδιών στην Κόνιτσα: το Κέντρο φιλοξενεί ασυνόδευτους ανήλικους κι έχει χωρητικότητα 20 ατόμων. Ανήκει στην 6^η Περιφέρεια Υγειονομικής Περίθαλψης.

Δεδομένου ότι οι αιτήσεις για άσυλο κατά έτος μεταξύ του 2004 και του 2007 κυμάνθηκαν από 4.469 σε 25.513, η παραπάνω ικανότητα υποδοχής θεωρείται κάθε άλλο παρά ικανοποιητική. Στην Έκθεση του Επιτρόπου Hammarberg σημειώνεται ότι μια τέτοια σοβαρή ανεπάρκεια στην ικανότητα υποδοχής των αιτούντων ασύλου, δυσκολεύει ακόμα περισσότερο τις ζωές χιλιάδων αιτούντων άσυλο και των οικογενειών τους, ιδιαίτερα των παιδιών τους κι εγείρει σοβαρά ζητήματα σχετικά με την προστασία, μεταξύ άλλων, του δικαιώματος αυτών των ανθρώπων στην κοινωνική και ιατρική βοήθεια και του δικαιώματός τους να ωφεληθούν από τις υπηρεσίες κοινωνικής πρόνοιας, όπως προβλέπεται ειδικότερα από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Χάρτη, ο οποίος

και πρόσφυγες, Αθήνα.

είναι επικυρωμένος από την Ελλάδα, καθώς κι από την «Οδηγία Υποδοχής Προσφύγων» (2003/9/Ε.Ε. που επικυρώνεται από το Προεδρικό Διάταγμα 220/2007).

Κατά τη διάρκεια της επίσκεψής του στην Ελλάδα, η προσοχή του Επιτρόπου εστιάστηκε από όλους σχεδόν τους συνομιλητές του, στην ανησυχητική κατάσταση της παράνομης εγκατάστασης των μεταναστών (η πλειοψηφία Ιρακινής και Αφγανικής υπηκοότητας), συμπεριλαμβανομένων των αιτούντων άσυλο και των ασυνόδευτων ανηλίκων, η οποία υπάρχει στο λιμάνι της Πάτρας για περίπου 10 χρόνια. Σύμφωνα με το γραφείο του Ο.Η.Ε. στην Ελλάδα οι συνθήκες αυτών των ανθρώπων περιγράφηκαν ως «απαράδεκτες από την άποψη των προτύπων διαβίωσης κι υγιεινής». Ο Υπουργός Εσωτερικών Π. Παυλόπουλος παραδέχθηκε ότι η κατάσταση ήταν σοβαρή κι ενημέρωσε τον Επίτροπο, ότι γίνονται προσπάθειες από τις κρατικές αρχές για να έχουν οι άνθρωποι αυτοί εγκατάσταση με βασική κοινωνική πρόνοια κι ιατρικές υπηρεσίες. Ο Επίτροπος ενημερώθηκε για ένα σχέδιο να δημιουργηθεί ένα αντικανονικό κέντρο κράτησης μεταναστών χωρητικότητας 1000 ατόμων, στο Δρέπανο Ρίου, κοντά στην Πάτρα.

Ο Επίτροπος ανησύχησε ιδιαίτερα από μελέτες που εκδόθηκαν, μεταξύ άλλων, από τον Ο.Η.Ε. και δείχνουν σοβαρές ανεπάρκειες στο ελληνικό καθεστώς ασύλου, που αφορούν στην προστασία των ασυνόδευτων (αιτούντων άσυλο) ανηλίκων. Τον Απρίλιο του 2008 το γραφείο του Ο.Η.Ε. στην Ελλάδα εξέδωσε μια μελέτη για τους ασυνόδευτους ανήλικους που αναζητούν άσυλο, όπου τονίστηκε μεταξύ άλλων, ότι οι στατιστικές για τους ασυνόδευτους ανήλικους «που παρέχονται από τα διαθέσιμα στοιχεία είναι ελλιπείς κι ανεπαρκείς (η μελέτη επέδειξε σφάλματα στους υπολογισμούς και λάθη στην καταγραφή της ηλικίας του ανηλίκου ή στο γεγονός ότι ο ανήλικος δε συνοδεύεται)» τονίζοντας ότι «είναι ανυπόφορο ότι οι αρχές αγνοούν τον πραγματικό αριθμό ασυνόδευτων ανηλίκων στη χώρα». Στην ίδια μελέτη ο Ο.Η.Ε. ανέφερε ότι «οι ελληνικές αρχές διατηρούν την πρακτική να εκδίδουν εντολές απέλασης για ανήλικους που συνελήφθησαν για παράνομη είσοδο στην Ελλάδα» κι υπέβαλλε ένα αριθμό

συστάσεων για τη βελτίωση της ποιότητας των υπηρεσιών προστασίας που είναι διαθέσιμες σ' αυτούς τους ανήλικους. Κατά τη διάρκεια της παραμονής του ο Επίτροπος Hammarberg, ενημερώθηκε από το Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες για μια περίπτωση ενός 15χρονου Αφγανού, το οποίο τον Σεπτέμβρη του 2008, σύμφωνα με τις υπάρχουσες πληροφορίες, συνελήφθη στην Ελλάδα, απελάθηκε αμέσως στην Τουρκία κι εν συνεχεία στο Αφγανιστάν.

Ιδιαίτερου ενδιαφέροντος για τον επίτροπο Hammarberg ήταν οι σοβαρές ανεπάρκειες που υπάρχουν ακόμα στην πρακτική σχετικά με την κηδεμονία των ασυνόδευτων αιτούντων άσυλο ανηλίκων. Σύμφωνα με το άρθρο 19, παράγραφο 1 της Οδηγίας 2003/9/Ε.Ε. (που μεταφέρεται στην Ελλάδα από το Π.Δ.220/2007) τα κράτη θα πρέπει να λαμβάνουν μέτρα για να εξασφαλίσουν το συντομότερο δυνατό την απαραίτητη εκπροσώπηση των ασυνόδευτων ανηλίκων από νομική κηδεμονία ή, όπου είναι απαραίτητο, εκπροσώπηση από μια ικανή οργάνωση. Ειδικά μέτρα προστασίας για ασυνόδευτα ανήλικα παιδιά, συμπεριλαμβανομένων κι εκείνων που αναζητούν άσυλο, παρέχονται επίσης από τη Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης του 2005 για τη δράση ενάντια στη Λαθραία Διακίνηση Ανθρώπων (η οποία υπογράφηκε από την Ελλάδα στις 17 Νοεμβρίου 2005 αλλά ως τώρα δεν έχει επικυρωθεί) κι από τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών σχετικά με τα Δικαιώματα του Παιδιού (ειδικά στο άρθρο 22), η οποία επικυρώθηκε από την Ελλάδα στις 11 Μαΐου 1993. Ο Ο.Η.Ε. έχει εκφράσει σοβαρές ανησυχίες ειδικότερα «στο γεγονός ότι οι (Ελληνες) Γενικοί Κατηγοροί, παρόλο που έχουν χρηστεί από τον νόμο προσωρινοί κηδεμόνες των αιτούντων άσυλο ανηλίκων, σπάνια έχουν επέμβει για θέματα που σχετίζονται με τις ρυθμίσεις ευημερίας ή υποδοχής αυτών των παιδιών».

Τα ασυνόδευτα ανήλικα άτομα αποτελούν ιδιαίτερα ευάλωτη κατηγορία μεταναστών. Είναι υπήκοοι τρίτων χωρών ή ανιθαγενείς, οι οποίοι εισέρχονται ή βρίσκονται στην ελληνική επικράτεια, χωρίς να συνοδεύονται από τον κατά νόμο ή έθιμο υπεύθυνους για την επιμέλειά τους. Πολλές φορές προσέρχονται από συνθήκες

πολέμου κι εμφύλιες αναταραχές, έχουν χάσει τις οικογένειές τους και τα σπίτια τους κι έχουν υποστεί βασανιστήρια και κακομεταχείριση. Τα ασυνόδευτα άτομα δικαιούνται να κάνουν αίτηση για άσυλο κι από μόνα τους, εφόσον οι αρμόδιες αστυνομικές αρχές έχουν ενημερώσει τον Εισαγγελέα Ανηλίκων κι, όπου δεν υπάρχει τον κατά τόπο αρμόδιο Εισαγγελέα Πρωτοδικών, προκειμένου να ενεργήσει ως ειδικός προσωρινός επίτροπος του ανηλίκου, έως ότου ληφθεί η τελική απόφαση σχετικά με την αίτηση ασύλου. Στην πράξη, η εφαρμογή της παραπάνω διάταξης αποδεικνύεται προβληματική. Οι αρμόδιες αστυνομικές αρχές συνήθως δεν ενημερώνουν έγκαιρα τον Εισαγγελέα για την εξυπηρέτηση του απόλυτου συμφέροντος του παιδιού. Παρατηρείται, επίσης, καθυστέρηση από τους εισαγγελείς ως προς την έγκαιρη παρέμβαση για την κατάλληλη στέγαση και τις συνθήκες διαβίωσης των ανηλίκων. Επιπλέον το έργο τους παρεμποδίζεται από την ανεπαρκή υποδομή υποδοχής για τα ασυνόδευτα ανήλικα άτομα που τυγχάνει να είναι πρόσφυγες ή να ζητούν άσυλο.

Ο Επίτροπος ενημερώθηκε ότι το Τμήμα Αλλοδαπών της Κεντρικής Αστυνομίας στην οδό Πέτρου Ράλλη στην Αθήνα το 2008 είχε μόνο 11 καταρτισμένους Αξιωματικούς Ασύλου, παρόλο που το παραπάνω Τμήμα λαμβάνει στην πραγματικότητα το 94% όλων των αιτημάτων ασύλου που υποβάλλονται στην Ελλάδα. Έχει επίσης σημειωθεί ότι κι ο μικρός αριθμός αιτήσεων που παρελήφθησαν στη Θεσσαλονίκη προωθούνται στην Αθήνα για εξέταση. Σε αυτό το πλαίσιο ο Επίτροπος έδειξε την ενόχλησή του από τη σοβαρή δημόσια αναταραχή που δημιουργήθηκε στις 26 Οκτωβρίου 2008, η οποία πήρε μεγάλες διαστάσεις στον τύπο, μπροστά από τις εγκαταστάσεις του ανωτέρω Τμήματος Ασύλου, όπου περίπου 3.000 αλλοδαποί περίμεναν στην ουρά προκειμένου να υποβάλλουν μια αίτηση ασύλου. Η δημόσια αναταραχή οδήγησε σε παρέμβαση της Αστυνομίας, στο θάνατο ενός και στον τραυματισμό διαφόρων άλλων αιτούντων ασύλου. Κατά τη διάρκεια της επίσκεψής του ο Επίτροπος ενημερώθηκε από την Ομάδα των Δικηγόρων για τους Μετανάστες και τους Πρόσφυγες ότι τα σαββατοκύριακα οι αναζητούντες άσυλο, συνεχίζουν να σχηματίζουν ουρές μαζικά μπροστά από το παραπάνω Τμήμα Ασύλου περιμένοντας

ένα «εισιτήριο» για ένα ραντεβού προκειμένου να υποβάλλουν μια αίτηση ασύλου. Αναφέρθηκε επίσης ότι περιστασιακά αστυνομικοί παρέχουν αυθαίρετα «εισιτήρια» σε κάποια άτομα που βρίσκονται στις ουρές.

Το Τμήμα Αλλοδαπών Αττικής διαθέτει προσωπικό αστυνομίας σε δύο βάρδιες (15:00-23:00 και 23:00- 07:00) προκειμένου να εξυπηρετηθούν τα εισερχόμενα άτομα. Σε κάθε αιτούντα άσυλο δίνεται ένα φυλλάδιο πληροφοριών που εξηγεί τις διαδικασίες ασύλου σε 5 γλώσσες (Αραβικά, Τουρκικά, Περσικά, Αγγλικά και Γαλλικά). Αυτό το φυλλάδιο εκδόθηκε σε συνεργασία με τον Ο.Η.Ε., στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Προγράμματος «Equal» και διανεμήθηκε σε όλες τις αρμόδιες Αστυνομικές Υπηρεσίες με σκοπό την πληροφόρηση των αλλοδαπών. Αυτό το φυλλάδιο διανέμεται με όλα τα ενημερωτικά έγγραφα σε κάθε υπήκοο τρίτης χώρας, ο οποίος συλλαμβάνεται για παράνομη είσοδο και περιμένει την απέλαση.

Η απόφαση που σχετίζεται με την υπόθεση της αίτησης για διεθνή προστασία κοινοποιείται σύμφωνα με την ελληνική νομοθεσία. Οι υπήκοοι των τρίτων χωρών ενημερώνονται σε μια γλώσσα που καταλαβαίνουν κι υπογράφουν το περιεχόμενο της απόφασης (παρουσία ενός διερμηνέα) και τα περαιτέρω δικαιώματά τους ν' ασκήσουν έφεση, είτε στην Επιτροπή Εφέσεων (ανεξάρτητο σώμα αποφάσεων το οποίο αντικατέστησε την Επιτροπή Ασύλου, άρθρο 26 Π.Δ. 90/2008) ή στο Συμβούλιο του Κράτους, ή το δικαίωμα να υποβάλλουν μια επόμενη αίτηση. Κάθε αλλοδαπός που κάνει αίτηση ασύλου μπορεί να παρευρεθεί με τον πληρεξούσιό του σε κάθε στάδιο της διαδικασίας ασύλου, όπως προβλέπεται από τις διατάξεις της ελληνικής νομοθεσίας σε σχέση με τις εγγυήσεις στους αιτούντες άσυλο.

Όταν μια έφεση για ακύρωση ασκείται ενώπιον του δεύτερου βαθμού που απορρίπτει την απόφαση του Συμβουλίου του Κράτους (ανώτατο διοικητικό δικαστήριο), στον αιτούντα άσυλο παρέχεται δωρεάν νομική βοήθεια, σύμφωνα με τη διαδικασία που ορίζεται στις διατάξεις του Νόμου 3226/2004(Α-24), με την προϋπόθεση ότι η έφεση για ακύρωση δεν ήταν σαφώς μη αποδεκτή, κατά την εκτίμηση του δικαστή.

Η Επιτροπή Εφέσεων θεσπίστηκε για την εξέταση των δικαιωμάτων ασύλου στο δεύτερο βαθμό. Είναι ένα ανεξάρτητο σώμα με δυνατότητα απόφασης. Αποτελείται από : α) ένα μέλος του προσωπικού του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, το οποίο υπηρετεί στο γραφείο του νομικού συμβούλου της Γενικής Γραμματείας Δημόσιας Τάξης του Υπουργείου Εσωτερικών και το οποίο διορίζεται από πράξη του Επικεφαλής του ίδιου γραφείου, ως Πρόεδρος, β) ένα εκπρόσωπο της Ειδικής Νομικής Υπηρεσίας του Υπουργείου Εξωτερικών, γ) ένα εκπρόσωπο του Διπλωματικού Σώματος του Υπουργείου Εξωτερικών, δ) ένα εκπρόσωπο του Τμήματος Ασύλου/Τμήματος Αλλοδαπών, ε) ένα εκπρόσωπο του Ο.Η.Ε. και στ) ένα εκπρόσωπο του Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών. Η Επιτροπή καλεί τον αλλοδαπό, ο οποίος ενημερώνεται έγκαιρα και σε γλώσσα που καταλαβαίνει σχετικά με τον τόπο και την ημερομηνία εξέτασης της έφεσης, καθώς και το δικαίωμα να παραστεί ο ίδιος με δικηγόρο, έτσι ώστε να εκφράσει προφορικά υπό την παρουσία ενός διερμηνέα, τα επιχειρήματα για την περίπτωση, να δώσει διευκρινίσεις ή να υποβάλλει οποιαδήποτε πρόσθετα στοιχεία. Κατά την διάρκεια των συνεδριάσεων της Επιτροπής, οι ερωτήσεις κάθε μέλους κι οι απαντήσεις κάθε υποψηφίου καταχωρούνται γραπτώς. Η πλήρως αιτιολογημένη απόφαση της Επιτροπής κοινοποιείται στον υποψήφιο. Η Επιτροπή λειτουργεί σύμφωνα με τους Κανόνες του Διοικητικού Κώδικα Διαδικασίας. Ο αιτών άσυλο μπορεί να υποβάλλει έφεση στο Συμβούλιο του Κράτους, όταν η απόφαση σε δεύτερο βαθμό είναι αρνητική.

Στα πλαίσια της τροποποίησης των υπαρχόντων Προεδρικών Διαταγμάτων 220/2007, 90/2008 και 96/2008, η αποκέντρωση ολόκληρης της διαδικασίας προτείνεται με την καθιέρωση των υποδηλωτικών επιτροπών σχετικά με τις αιτήσεις ασύλου στο Τμήμα Ασύλου της Αθήνας, στο Τμήμα Ασύλου της Θεσσαλονίκης και στις υπόλοιπες Αστυνομικές Διευθύνσεις σε κάθε Περιφέρεια. Θα αποτελούνται από ένα μέλος του προσωπικού του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, το οποίο είναι διορισμένο από μια πράξη του επικεφαλής του ίδιου του γραφείου, ως Πρόεδρος, από ένα εκπρόσωπο της τοπικής Αστυνομικής Διεύθυνσης, ο οποίος διορίζεται από μια

πράξη του Επικεφαλής της Διεύθυνσης κι από ένα εκπρόσωπο του Ο.Η.Ε., ή τους νομικούς αντικαταστάτες του, ως μέλη.

Το 2007 οι αιτήσεις ασύλου που εκκρεμούσαν σε «πρώτο επίπεδο» ήταν 7.150 και στην έφεση 19.015. Μέχρι το Σεπτέμβρη του 2008 οι αντίστοιχοι αριθμοί ήταν 5.713 και 26.115. Η σοβαρή προαναφερθείσα αύξηση των αιτήσεων ασύλου το 2008 (που σύμφωνα με τις υπάρχουσες πληροφορίες γίνονται επίσης από μετανάστες για να παραταθεί η παραμονή τους στη χώρα), οδήγησε τη Γενική Γραμματεία του Υπουργείου Εσωτερικών και Δημοσίας Τάξεως ν' αναστείλει την παραλαβή των αιτήσεων ασύλου στο τέλος του Σεπτέμβρη του 2008. Ο Έλληνας Αναπληρωτής Διαμεσολαβητής γνωστοποίησε στο Υπουργείο Εσωτερικών τη θέση του ότι η αναστολή της παραλαβής των αιτήσεων ασύλου στο παραπάνω κεντρικό Τμήμα Ασύλου είναι «προβληματική» από νομικής άποψης. Ο Υπουργός αναγνώρισε την επείγουσα ανάγκη να δημιουργηθούν περισσότερα κέντρα επεξεργασίας ασύλου κι ενημέρωσε τον Επίτροπο κατά τη διάρκεια της συζήτησης τους στις 10 Δεκέμβρη 2008 ότι 2 επιπλέον κέντρα προγραμματίζεται να ιδρυθούν σύντομα. Ο Επίτροπος άκουσε θετικά αυτή την είδηση και ζήτησε επειγόντως από τις ελληνικές αρχές να προχωρήσουν επειγόντως στη δημιουργία των νέων κέντρων επεξεργασίας ασύλου, εντός κι εκτός της πρωτεύουσας, τα οποία πρέπει να συνοδεύονται από τον διορισμό επαρκούς και πλήρως καταρτισμένου προσωπικού.

Ο Επίτροπος Hammarberg σημειώνει στην έκθεσή του με σοβαρή ανησυχία ότι το πρόβλημα της έλλειψης επαρκούς διερμηνείας είναι ένα χρόνιο πρόβλημα στο ελληνικό σύστημα ασύλου. Ήδη το 2001 η Ελληνική Εθνική Επιτροπή για τ'Ανθρώπινα Δικαιώματα τόνισε δημόσια ότι η έλλειψη επίσημων, κρατικών διερμηνέων στις διαδικασίες ασύλου είναι ένα γεγονός που «παραβιάζει τις στοιχειώδεις διαδικαστικές αρχές του κράτους δικαίου και τις θεμελιώδεις αρχές του διεθνούς νόμου των ανθρωπίνων δικαιωμάτων». Η Εθνική Επιτροπή έχει επίσης συστήσει στο ελληνικό κράτος ν' αναγνωρίσει με νόμο τη νομική βοήθεια στους αναζητούντες άσυλο για όλα τα στάδια της διαδικασίας ασύλου. Στην Έκθεσή του τον

Απρίλιο του 2008 ο Ο.Η.Ε. υπενθύμισε ότι «εξαιτίας μιας έλλειψης διερμηνείας και νομικών υπηρεσιών, οι αιτούντες άσυλο συχνά περνούν από μια συνέντευξη σε μια γλώσσα που δεν καταλαβαίνουν και χωρίς να τους παρέχονται συμβουλές για τα δικαιώματά τους κατά τη διάρκεια της διαδικασίας ασύλου».

Το πρώτο καταστατικό νομικής βοήθειας (Νόμος 3226) στην Ελλάδα εισήχθη το 2004. Είναι αξιοσημείωτο ότι σε 2 προηγούμενες υποθέσεις το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων είχε βρει την Ελλάδα να είναι σε παραβίαση του δικαιώματος για μια δίκαιη δίκη, επειδή οι αιτούμενοι αλλοδαποί δεν είχαν πρόσβαση σε νομική βοήθεια για να ασκήσουν έφεση στο ελληνικό Ανώτατο Δικαστήριο (Άρειος Πάγος) στα πλαίσια εγκληματικών πρακτικών που είχαν εμπλακεί. Νομική βοήθεια βάσει του προαναφερθέντος Νόμου έχει παρασχεθεί για τα άτομα χαμηλού εισοδήματος μόνο όσον αφορά αστικές κι εγκληματικές υποθέσεις. Ο Επίτροπος τονίζει μετά λύπης ότι το Άρθρο 11 του Προεδρικού Διατάγματος 90/2008 που μετέφερε την Οδηγία 2005/85/Ε.Ε., ορίζει ότι οι αιτούντες άσυλο έχουν το δικαίωμα να λάβουν νομική ή άλλη συμβουλή «με δικά τους έξοδα». Εξασφαλίζει νομική βοήθεια μόνο στις υποθέσεις δικαστικού ελέγχου που υποβάλλονται ενώπιον του Συμβουλίου του Κράτους, η τελευταία εγχώρια δικαστική περίπτωση στον ελληνικό νόμο για τους πρόσφυγες.

ΤΑΧΥΡΥΘΜΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

Σύμφωνα με το άρθρο 25 παρ. 2-3 του νόμου περί αλλοδαπών, όπως τροποποιήθηκε με το νόμο 2452/1996 καθώς και το άρθρο 4 του Π.Δ. 61/1999, η αίτηση ασύλου εξετάζεται κατά προτεραιότητα και με ταχεία διαδικασία, όταν υποβληθεί μετά την άφιξη σε σημεία εισόδου, λιμένα ή αερολιμένα, όταν είναι

προδήλως αβάσιμη κι οι ισχυρισμοί του αιτούντος είναι σαφώς αβάσιμοι, ψευδείς ή καταχρηστικοί και, τέλος, όταν ο αιτών έρχεται από « τρίτη ασφαλή χώρα », όπου δεν βρίσκεται σε κίνδυνο δίωξης για κάποιον από τους λόγους που προβλέπονται από τη σύμβαση της Γενεύης ούτε βρίσκεται σε κίνδυνο επαναπροώθησης στη χώρα καταγωγής ή συνήθους διαμονής του. Αξίζει να σημειωθεί ότι η νομοθεσία δεν ορίζει ποτέ ένα αίτημα είναι προδήλως αβάσιμο, ενώ το Π.Δ. 61/1999 παραπέμπει ρητά (άρθρο 4 παρ.1) στις από 30.11 έως 1.12 αποφάσεις των Υπουργών Μετανάστευσης των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ενώ προβλέπει τον συνυπολογισμό των αρχών που έθεσαν τα συμπεράσματα 30 και 58 της Εκτελεστικής Επιτροπής της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες.

Οι αλλοδαποί που ήδη βρίσκονται στη χώρα, δεν κρατούνται ως παράνομοι μετανάστες κι υποβάλλουν αίτημα που εξετάζεται με την ταχύρυθμη διαδικασία παραμένουν στον τόπο διαμονής ή σε τόπο που τους υποδεικνύουν οι αρχές. Στα αεροδρόμια έχουν δημιουργηθεί επιτηρούμενοι χώροι υπό την ευθύνη των αρχών του αεροδρομίου, οι οποίοι φυλάσσονται από την αστυνομία. Σε αυτούς τους χώρους κρατούνται οι αιτούντες άσυλο (συνήθως χωριστά οι άντρες από τις γυναίκες) όσο εκκρεμεί η απόφαση των αρχών σύμφωνα με την ταχεία διαδικασία. Στα αεροδρόμια, η συνέντευξη με τον αιτούντα άσυλο γίνεται από όργανο της υπηρεσίας (τμήματος) ασφαλείας του αεροδρομίου. Στους επιτηρούμενους χώρους παρέχεται τροφή καθώς και δυνατότητες για τήρηση της ατομικής καθαριότητας και υγιεινής. Οι μη κυβερνητικές οργανώσεις, σε συνεργασία με την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ, έχουν πρόσβαση σε αυτούς τους χώρους και προσφέρουν υποστήριξη και συμβουλές στους αιτούντες άσυλο. Σε σημεία εισόδου όπου δεν υπάρχουν τέτοιοι χώροι, οι ελληνικές αρχές είναι υποχρεωμένες να παρέχουν στέγαση, τροφή και μέσα καθαρισμού και υγιεινής στους αιτούντες άσυλο. Σημειώνεται και πάλι ότι η κράτηση των αιτούντων που υποβάλλονται στην ταχεία διαδικασία δεν επιτρέπεται να υπερβεί τις 15 μέρες, ενώ μετά την πάροδο αυτού του χρονικού διαστήματος, οι αρχές υποχρεούνται να

χορηγήσουν άδεια εισόδου στον αλλοδαπό αιτούντα²³.

Στο πλαίσιο της ταχύρυθμης διαδικασίας, οι αποφάσεις επί του αιτήματος άσυλου λαμβάνεται από τον επικεφαλής της οργανικής μονάδας Αστυνομίας, Ασφάλειας και Τάξης του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης και βασίζονται σε εισηγήσεις του Τμήματος Κρατικής Ασφάλειας του εν λόγω Υπουργείου. Οι εν λόγω αποφάσεις βασίζονται και σε συνεντεύξεις που έχουν πραγματοποιηθεί με τους αιτούντες (συνήθως στα σημεία εισόδου και στα αεροδρόμια), ενώ το αρμόδιο όργανο μπορεί και ν' αποφασίσει ότι το συγκεκριμένο αίτημα δεν πρέπει ν' ακολουθήσει την ταχύρυθμη αλλά την κανονική διαδικασία και να μεταφέρει την υπόθεση στην κανονική διαδικασία. Στο πλαίσιο της ταχύρυθμης διαδικασίας, ο φάκελος του αιτούντος πρέπει ν' αποσταλεί από τις αστυνομικές αρχές στο Υπουργείο εντός 10 ημερών από την εξέταση του αιτήματος κι εντός 24ώρου όταν πρόκειται για αίτημα σε λιμένα.

Οι απορριπτικές αποφάσεις μπορούν να προσβληθούν, με προσφυγή που έχει ανασταλτικό αποτέλεσμα, ενώπιον του Γενικού Γραμματέα του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης εντός 10 μερών από την κοινοποίηση της απόρριψης στον αιτούντα. Σε λιμένες κι αερολιμένες όπου κρατείται ο αιτών σε επιτηρούμενο χώρο, η εν λόγω χρονική προθεσμία περιορίζεται σε 5 μέρες. Ο Γενικός Γραμματέας αποφασίζει μετά τη λήψη σχετικής εισήγησης από την ειδική Εξαμελή Επιτροπή κι εντός 30 μερών από την υποβολή της προσφυγής. Αυτή η τελευταία προθεσμία περιορίζεται, σύμφωνα με το άρθρο 25 παρ. 3 του νόμου περί αλλοδαπών όπως έχει τροποποιηθεί από το Ν. 2452/1996, σε 15 μέρες όταν πρόκειται για αιτήσεις που προέρχονται από αεροδρόμια και λιμάνια.

Στην πράξη, η ταχύρυθμη διαδικασία, πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια, μπορεί συνολικά να φθάσει και τους 3 ή 4 μήνες.

Αιτούντες άσυλο που δεν υπάγονται στις διαδικασίες των αερολιμένων ή των

---

²³-Χλέπας Ν., *Το νομικό πλαίσιο για την υποδοχή των αιτούντων άσυλο*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2005.

θαλάσσιων λιμένων και δεν κρατούνται είναι υποχρεωμένοι να παραμείνουν στον τόπο διαμονής τους για ολόκληρο το χρονικό διάστημα που απαιτεί η εξέταση του αιτήματός τους. Η αλλαγή του καθορισμένου από τις αρχές τόπου διαμονής προϋποθέτει άδεια της αστυνομίας. Αν οι αιτούντες άσυλο δεν σεβαστούν τις υποχρεώσεις τους ως προς την ενημέρωση των αρχών και την υποβολή αιτήματος για την μεταβολή του τόπου διαμονής τους, τότε οι διαδικασίες του ασύλου μπορούν να διακοπούν με απόφαση του Γενικού Γραμματέα του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης. Ωστόσο, αν εντός 3 μηνών από την μετακόμιση ο αιτών άσυλο μπορεί ν' αποδείξει ότι η μετακόμισή του οφειλόταν σε ανώτερη βία, τότε ανακαλείται η απόφαση διακοπής της διαδικασίας ασύλου κι εξετάζεται το σχετικό αίτημα. Στην πράξη πάντως, ο έλεγχος του τόπου διαμονής των αιτούντων άσυλο είναι αρκετά χαλαρός σε αρκετές περιπτώσεις²⁴.

Ως προς την κράτηση των αιτούντων άσυλο, θα πρέπει να σημειωθεί ότι συχνά πρόκειται για αλλοδαπούς που ήδη έχουν συλληφθεί και κρατούνται ως παράνομοι μετανάστες και στη συνέχεια υποβάλλουν αίτημα ασύλου. Οι αρχές είναι τότε υποχρεωμένες ν' αναστείλουν τις διαδικασίες απέλασης μέχρις ότου ληφθεί απόφαση σχετικά με το αίτημα ασύλου, ενώ ο αιτών παραμένει υπό κράτηση μέχρι να εκδοθεί η εν λόγω απόφαση, αλλά σε καμία περίπτωση δεν επιτρέπεται να εξακολουθήσει η κράτηση και χρονικό διάστημα μεγαλύτερο από 3 μήνες. Από την άλλη πλευρά, πρέπει να σημειωθεί ότι οι αλλοδαποί που έχουν ήδη υποβάλει αίτημα ασύλου δεν επιτρέπεται στη συνέχεια να συλληφθούν και να κρατηθούν επειδή εισήλθαν παράνομα στη χώρα. Στην πράξη, περίπου το 90 % των προσώπων που ζητούν άσυλο στην Ελλάδα έχουν εισέλθει παράνομα στη χώρα.

Σύμφωνα με τη νομοθεσία (άρθρο 44 νόμου αλλοδαπών), ακόμα κι οι αλλοδαποί που ήδη κρατούνται ως παράνομοι μετανάστες κι υποβάλλουν αίτημα ασύλου μπορούν να ζητήσουν την άρση της κράτησης από τον Πρόεδρο του Διοικητικού Πρωτοδικείου, ο οποίος αποφασίζει θετικά εφόσον κρίνει ότι ο αιτών άσυλο δεν αποτελεί κίνδυνο

---

²⁴ -Σχετική έκθεση του ECRE για την Ελλάδα με χρονολογία 2003.

για τη δημόσια τάξη και δεν είναι ύποπτος φυγής. Στην πράξη, πολλοί αιτούντες άσυλο αφέθηκαν ελεύθεροι χάρη σε αυτή τη διαδικασία. Ωστόσο, αν πρόκειται για κράτηση που έχει αποφασιστεί από δικαστήριο (κι όχι από διοικητική αρχή), τότε δεν υφίσταται, κατ' αρχήν, χρονικό όριο για την κράτηση, πέρα από τους ορισμούς του Συντάγματος και των διεθνών συνθηκών, αλλά στις περιπτώσεις όπου η συναφής απέλαση που διέταξε δικαστήριο είναι πρακτικά αδύνατη επειδή διεθνές εμπόδιο, επειδή υπάρχει κίνδυνος παραβίασης του άρθρου 3 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και του ομώνυμου άρθρου της Σύμβασης του ΟΗΕ κατά των Βασανιστηρίων, επειδή άλλα πραγματικά εμπόδια ματαιώνουν την απέλαση, η απέλαση μπορεί ν' ανασταλεί από τη δικαστική αρχή, οπότε τελικά μπορεί ο Εισαγγελέας να διατάξει την άρση της κράτησης²⁵.

Εκτός από τις περιπτώσεις των αλλοδαπών που ήδη κρατούνται κι υποβάλλουν αίτημα ασύλου, τους αιτούντες που υποβάλλονται στην ταχεία διαδικασία παραμένοντας προσωρινά σε επιτηρούμενους χώρους κι εκείνους που ήδη διαμένουν στην Ελλάδα, ανακύπτει ως προς τους υπόλοιπους αιτούντες το ζήτημα της άμεσης στέγασής τους. Άλλωστε, ενόψει των ρυθμίσεων για τις διαδικασίες του ασύλου και του χρονικού ορίζοντα που αυτές καταλαμβάνουν στην πράξη, το πρόβλημα της στέγασης μπορεί θεωρητικά να προκύψει για οποιονδήποτε αιτούντα άσυλο εκτός από αυτούς που ήδη διαμένουν στη χώρα ή διαθέτουν δυνατότητες στέγασης (π.χ. φιλοξενία σε φιλικά ή συγγενικά σπίτια). Το άρθρο 24 παρ. 2 του νόμου περί αλλοδαπών όπως τροποποιήθηκε από το Ν. 2452/1996 καθιέρωσε την ευθύνη των Υπουργείων Υγείας-Πρόνοιας και Δημόσιας Τάξης για την οργάνωση της προσωρινής υποδοχής των αιτούντων άσυλο. Κατάλληλοι χώροι πρέπει κατά το νόμο να υφίστανται επίσης στα σημεία εισόδου, σε λιμένες κι αερολιμένες.

Εξαιτίας της γεωγραφικής της θέσης, η Ελλάδα ήταν πάντα μία από τις κύριες

---

²⁵-Γ. Παπαγιάννης, *Νεότερες εξελίξεις στη νομοθεσία και στη νομολογία των αλλοδαπών*, Δεκέμβριος 2003, σελ. 12.

εισόδους στην Ευρώπη από την Μέση Ανατολή κι από ξηράς, θάλασσας κι αέρος. Οι πρόσφατες αφίξεις συμπεριλαμβάνουν ένα σημαντικό αριθμό ανθρώπων που τρέπονται σε φυγή από τις διαλυμένες από τον πόλεμο χώρες, όπως η Σομαλία και το Αφγανιστάν. Μέσα στους πρώτους 6 μήνες του 2007, περίπου 3.500 Ιρακινοί ζήτησαν άσυλο στην Ελλάδα (ο δεύτερος μεγαλύτερος αριθμός σε κάθε βιομηχανοποιημένη χώρα, μετά από αυτόν της Σουηδίας). Συνολικά ο αριθμός των μεταναστών κι όσων αναζητούν άσυλο περνώντας με πλοίο από την Τουρκία αυξήθηκε απότομα το 2007. Ως αποτέλεσμα, τα κέντρα κράτησης στα νησιά Σάμος, Χίος και Λέσβος βίωσαν σοβαρά προβλήματα υπερσυγκέντρωσης πληθυσμού.

Η Αντιπροσωπεία Προσφύγων των Ηνωμένων Εθνών έχει επανειλημμένα προβάλλει ανησυχίες για τις φτωχές συνθήκες κάτω από τις οποίες οι μετανάστες κι αυτοί που ζητούν άσυλο, κρατούνται στην Ελλάδα. Τον Οκτώβριο του 2007, ο ΟΗΕ απαίτησε το άμεσο κλείσιμο ενός συγκεκριμένου κέντρου κράτησης, στο νησί της Σάμου, εξαιτίας του υπερπληθυσμού του και των εξαιρετικά ανθυγιεινών συνθηκών. Μια προηγούμενη αναφορά του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (Ιούλιος 2007) είχε περιγράψει το ίδιο κέντρο ως «άθλιο, οικτρό, απάνθρωπο κι απαράδεκτο» κι είχε εξετάσει επικριτικά ένα αριθμό άλλων πλευρών του συστήματος ασύλου της χώρας.

Όσοι εισέρχονται αντικανονικά στην Ελλάδα αντιμετωπίζουν σημαντικές δυσκολίες προσεγγίζοντας τις διαδικασίες ασύλου. Μεταξύ αυτών των δυσκολιών είναι η έλλειψη πληροφόρησης για τα δικαιώματά τους και τις διαδικασίες ασύλου, η έλλειψη διπλωματούχων διερμηνέων κι η ανεπαρκής νομική βοήθεια. Παρ' όλα αυτά, ένας νέος Οδηγός του Υπουργείου Εσωτερικών, εκδιδόμενος σε 6 διαφορετικές γλώσσες, αναμένεται να βοηθήσει στο να βελτιωθεί κάπως η κατάσταση.

Εδώ και πολλά χρόνια ο ΟΗΕ εκφράζει ανησυχία για τους υπερβολικά χαμηλούς αριθμούς προσφύγων που αναγνωρίζονται στην Ελλάδα, συγκριτικά με άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (το συνολικό ελληνικό ποσοστό αναγνώρισης έχει την τάση να είναι ακριβώς πάνω ή κάτω από το 1%). Μια μελέτη σχετικά με την εφαρμογή της

Οδηγίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε 5 κράτη της, που ανακοινώθηκε από την αντιπροσωπεία τον Νοέμβριο του 2007, φάνηκε να επιβεβαιώνει ότι υπάρχουν σοβαρά προβλήματα με τη διαδικασία ασύλου στην Ελλάδα.

Η μελέτη εξέτασε 305 τυχαία επιλεγμένες αρχικές αποφάσεις για δικαιώματα που υποβλήθηκαν από ανθρώπους που αναζητούν άσυλο από το Σουδάν, το Ιράκ, το Αφγανιστάν, τη Σομαλία και τη Σρι Λάνκα. Και οι 305 αποφάσεις ήταν αρνητικές. Η μελέτη βρήκε ότι καμία από τις αποφάσεις δεν περιείχε καθόλου αναφορά σε γεγονότα, επίσης σε καμία δεν υπήρχε καθόλου νομική αιτιολόγηση. Παρόλο που κάθε δικαίωμα ασύλου θα πρέπει να εκτιμάται ως μεμονωμένη περίπτωση, όλες οι αποφάσεις που εξετάστηκαν παρείχαν μια κοινή παράγραφο με τις ίδιες ακριβώς πληροφορίες. Σαν αποτέλεσμα αυτών των ελλείψεων σημειώνεται στη μελέτη « ... η έρευνα δεν κατάφερε να διακρίνει την άσκηση των νόμων στην Ελλάδα».

Λίγες εβδομάδες νωρίτερα, τον Οκτώβρη του 2007, μια άλλη αναφορά εκδόθηκε (από την Ελληνική Ομάδα Δικηγόρων για τα Δικαιώματα Προσφύγων και Μεταναστών και την Γερμανική NGO Pro Asyl), η οποία ισχυριζόταν ότι η Ελληνική Ακτοφυλακή «έσπρωχνε» προς τα πίσω τους βαρκάρηδες. «Προσπαθεί να μπλοκάρει τις βάρκες τους και τις βγάζει με τη βία έξω από τα ελληνικά χωρικά ύδατα», εξέθεσε η αναφορά. «Άσχετα με το αν επιβιώνουν ή όχι, οι επιβάτες ρίχνονται στην ακτή σε ακατοίκητα νησιά ή αφήνονται στη μοίρα τους στην ανοιχτή θάλασσα». Η αναφορά επίσης ισχυρίστηκε ότι είχε σημειωθεί σοβαρή σωματική κακομεταχείριση των μεταναστών στην Ελλάδα, καθώς και περιπτώσεις ανθρώπων, οι οποίοι θα μπορούσαν να είναι πρόσφυγες, που εξαναγκάστηκαν να επιστρέψουν στα σύνορα ξηράς με την Τουρκία (ένα θέμα που ο ΟΗΕ έχει προβάλλει ξεχωριστά σε πολλές περιπτώσεις). Η ελληνική κυβέρνηση διέταξε έρευνα πάνω στα δικαιώματα.

ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΚΙ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΑΙΤΟΥΝΤΩΝ ΑΣΥΛΟ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Σύμφωνα με το Π.Δ. 189/1998, οι αιτούντες άσυλο μπορούν να λάβουν προσωρινή άδεια εργασίας, η οποία ισχύει όσο η απόφαση επί του αιτήματός τους εκκρεμεί (ή έχει ανασταλεί κατόπιν προσφυγής η ισχύς απορριπτικής απόφασης). Η εν λόγω άδεια εργασίας ισχύει κατ' αρχήν για όλους τους τύπους απασχόλησης κι επαγγέλματος (εκτός κι αν απαιτείται ειδικότερη άδεια π.χ. πολιτικός μηχανικός). Στην πράξη βέβαια, οι αιτούντες άσυλο ,μετά την νομιμοποίηση χιλιάδων αλλοδαπών μεταναστών τα τελευταία χρόνια, δυσκολεύονται πολύ να βρουν νόμιμη απασχόληση και συνήθως καταφεύγουν στη παράνομη εργασία. Σε άλλες περιπτώσεις, η άδεια εργασίας τους χρησιμεύει ν' αυτοαπασχοληθούν στο υπαίθριο εμπόριο και στις λαϊκές αγορές. Οι αναγνωρισμένοι παίρνουν άδεια εργασίας κι εντάσσονται στο Ι.Κ.Α., το οποίο καλύπτει ασφαλιστικά και τις περιπτώσεις ατυχήματος, αναπηρίας, ασθένειας κλπ.. ενώ ο Ο.Γ.Α. καλύπτει ασφαλιστικά εκείνους τους πρόσφυγες που εργάζονται στον αγροτικό τομέα. Άδεια εργασίας μπορούν να πάρουν κι οι αλλοδαποί με ανθρωπιστικό καθεστώς προστασίας, ενώ οι αιτούντες άσυλο, οι πρόσφυγες κι οι αλλοδαποί με ανθρωπιστικό καθεστώς εξαιρούνται της υποχρέωσης (που υφίσταται για όλους τους υπόλοιπους αλλοδαπούς) επίδειξης του διαβατηρίου τους προκειμένου να λάβουν αριθμό φορολογικού μητρώου. Η αναζήτηση εργασίας διευκολύνεται επίσης από την ελευθερία διακίνησης των αιτούντων άσυλο που δεν διαμένουν σε Κέντρα (εφ' όσον ειδοποιείται η αστυνομία), καθώς και των προσφύγων και των αλλοδαπών με ανθρωπιστικό καθεστώς, αφού πολλοί είναι εκείνοι που εργάζονται περιοδικά σε αγροτικές ή τουριστικές περιοχές²⁶.

Όσοι έχουν ροζ κάρτα έχουν δικαίωμα για έκδοση άδειας εργασίας με

συγκεκριμένο εργοδότη αλλά πολλές φορές, λόγω άγνοιας αλλά και απροθυμίας των εργοδοτών και της γραφειοκρατίας οι αιτούντες άσυλο απασχολούνται χωρίς ασφάλιση. Η πλειοψηφία τους δεν έχει την εμπειρία της μόνιμης και σταθερής δουλειάς. Πολλές φορές οι ίδιοι δεν ξέρουν ότι πρέπει ν' ασφαλιστούν, ενώ υπάρχουν και εργοδότες οι οποίοι είτε δεν το ξέρουν είτε τους βεβαιώνουν ότι για την συγκεκριμένη εργασία «επειδή είναι προσωρινή, δεν χρειάζεται ασφάλιση²⁷». Οι περισσότεροι αναζητούν μόνοι τους εργασία ή μέσω φίλων και συμπατριωτών, ενώ συνήθως όσοι παραμένουν μεγάλο χρονικό διάστημα στην Ελλάδα απευθύνονται και σε κοινότητες μεταναστών ή πολιτικές οργανώσεις από τις χώρες τους ή ΜΚΟ.

ΧΡΗΜΑΤΙΚΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ

Χρηματική υποστήριξη δεν παρέχεται από το ελληνικό κράτος, αλλά από το Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες και το Ίδρυμα Κοινωνικής Εργασίας σε αιτούντες άσυλο, αναγνωρισμένους πρόσφυγες κι αλλοδαπούς με ανθρωπιστικό καθεστώς μόνο σε περιορισμένο αριθμό περιπτώσεων, όταν υπάρχουν επείγουσες ανάγκες. Συνήθως πρόκειται για μοναχικά ηλικιωμένα άτομα, μονογονεϊκές οικογένειες, αρρώστους, ασυνόδευτους ανηλίκους, θύματα βασανιστηρίων και γυναίκες που βρίσκονται σε κίνδυνο²⁸. Οι δημόσιες υπηρεσίες παρέχουν χρηματικά βοηθήματα μόνο σε άτομα με αναπηρίες.

---

²⁶-Χλέπας Ν., *Το νομικό πλαίσιο για την υποδοχή των αιτούντων άσυλο*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2005.

²⁷-Πετράκου Ηλ., *Η κατάσταση των αιτούντων άσυλο με απορριφθείσα αίτηση ασύλου*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2005.

²⁸-Έκθεση του ECRE 2003 για την Ελλάδα.

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

Όλα τα παιδιά έχουν δωρεάν πρόσβαση στη δημόσια εκπαίδευση στην Ελλάδα. Παρέχονται επίσης δωρεάν μαθήματα ελληνικής γλώσσας τόσο για παιδιά όσο και για ενήλικες από το Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες και πολλές μη κυβερνητικές οργανώσεις, επίσης σε Κέντρα Υποδοχής, σε ορισμένα σχολεία στην Αττική, καθώς κι από τα Πανεπιστήμια Αθηνών και Θεσσαλονίκης. Μαθήματα ελληνικών προσφέρονται και στο πλαίσιο προγραμμάτων επαγγελματικής εκπαίδευσης που χρηματοδοτούνται από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι αναγνωρισμένοι πρόσφυγες κι οι αλλοδαποί με ανθρωπιστικό καθεστώς, σε αντίθεση ακόμα και με τους ημεδαπούς που υποβάλλονται σε εξετάσεις, εισάγονται ελεύθερα σε σχολή της επιλογής τους στα ελληνικά ΑΕΙ και ΤΕΙ με δωρεάν φοίτηση²⁹. Σε πρακτικό επίπεδο όμως η εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας για τους αιτούντες άσυλο, γίνεται κυρίως μέσω της απασχόλησής τους, ενώ πολύ λίγοι έχουν παρακολουθήσει μαθήματα ελληνικών. Ορισμένοι αιτούντες άσυλο επισημαίνουν ότι δεν ενδιαφέρονται για την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας, γιατί δεν επιθυμούν να παραμείνουν στην Ελλάδα, ακόμα γιατί δεν υπάρχει χρηματοδότηση για την παρακολούθηση ελληνικών, επίσης γιατί τα μαθήματα γίνονται σε αρκετή απόσταση από τον τόπο κατοικίας τους και κάποιοι άλλοι βρίσκουν ότι είναι πολύ δύσκολο να παρακολουθούν μαθήματα και να εργάζονται ταυτόχρονα κι ιεραρχώντας τις προτεραιότητες είναι πιο μεγάλη ανάγκη να βγάλουν χρήματα.

ΥΓΕΙΑ

Σύμφωνα με το άρθρο 15 του Π.Δ. 266/1999, η ιατροφαρμακευτική και νοσοκομειακή περίθαλψη (σύμφωνα με το άρθρο 16 του Π.Δ. 266/1999 «η ιατροφαρμακευτική περίθαλψη περιλαμβάνει : α) εξέταση στα εξωτερικά ιατρεία των κρατικών νοσοκομείων, των κέντρων υγείας και των κρατικών περιφερειακών

ιατρείων και διενέργεια παρακλινικών εξετάσεων, β) παροχή φαρμάκων με συνταγή γιατρού που υπηρετεί στα ιδρύματα του προηγούμενου εδαφίου, θεωρημένη από τον Διευθυντή της κλινικής». Εξάλλου, η νοσοκομειακή περίθαλψη περιλαμβάνει, κατά το ίδιο άρθρο, «νοσηλεία σε κλίνη Γ' θέσεως των κρατικών νοσοκομείων») παρέχεται δωρεάν σε αναγνωρισμένους πρόσφυγες, αιτούντες άσυλο και πρόσωπα με καθεστώς ανθρωπιστικής προστασίας και σ' εκείνους τους αλλοδαπούς στους οποίους «έχει ταχθεί προθεσμία αναχώρησης η οποία δεν έχει εκπνεύσει». Τυπική προϋπόθεση είναι η επίδειξη των αντίστοιχων νομιμοποιητικών εγγράφων, δηλ. του δελτίου ταυτότητας αιτήσαντος ασύλου αλλοδαπού, του δελτίου ταυτότητας πρόσφυγα ή του ειδικού δελτίου παραμονής για ανθρωπιστικούς λόγους.

ΣΤΕΓΑΣΗ ΠΡΟΣΦΥΓΩΝ ΚΙ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΜΕ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

Για τους αναγνωρισμένους πρόσφυγες και τους αλλοδαπούς με καθεστώς ανθρωπιστικής προστασίας προβλέπεται η χορήγηση επιδόματος από τον Οργανισμό Εργατικής Κατοικίας που κατά μέσο όρο φθάνει περίπου τα 1.500 ευρώ τον χρόνο, ανάλογα με τον αριθμό των εξαρτημένων από τον δικαιούχο προσώπων και τα ημερομίσθια του προηγούμενου έτους. Το ζήτημα της στέγασης είναι μεταξύ των σημαντικών προβλημάτων των αιτούντων άσυλο. Υπάρχουν περιπτώσεις όπου οι ανάγκες στέγασης τους καλύπτονται άτυπα από κέντρα υποδοχής, ή άλλα ιδρύματα που πρόσφεραν φιλοξενία σε μεμονωμένα άτομα με πρόβλημα υγείας που δεν είχαν άλλη επιλογή. Τα μεμονωμένα άτομα συνήθως μοιράζονται σπίτια μαζί με άλλους συμπατριώτες τους ή μένουν σ' εγκαταλελειμμένα οικήματα ή και παλιά ξενοδοχεία, όπου μοιράζονταν ένα δωμάτιο αρκετά άτομα.

---

²⁹-Χλέπας Ν., *Το νομικό πλαίσιο για την υποδοχή των αιτούντων άσυλο*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2005.

ΠΟΛΙΤΟΓΡΑΦΗΣΗ

Η ισχύουσα νομοθεσία προβλέπει τη δυνατότητα πολιτογράφησης αναγνωρισμένων προσφύγων μετά από παραμονή 5 ετών στη χώρα, ενώ για τους αλλοδαπούς με ανθρωπιστικό καθεστώς ο απαιτούμενος χρόνος αυξάνεται σε 10 χρόνια. Αξίζει πάντως να σημειωθεί ότι προβλέπεται παράβολο 1.468 ευρώ για την υποβολή του αιτήματος πολιτογράφησης.

ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ ΜΕ ΤΗΝ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

- «Σύμφωνα με το Συνήγορο του Πολίτη:

1) Οι αναγνωρισμένοι πολιτικοί πρόσφυγες αντιμετωπίζουν αυξημένες γραφειοκρατικές δυσκολίες (απαίτηση επιπλέον πιστοποιητικών, π.χ. άδεια εργασίας) σε σχέση με τους Έλληνες υπηκόους. Αυτό αντίκειται στο άρθρο 24 της Σύμβασης της Γενεύης το οποίο προβλέπει τα ίδια δικαιώματα των προσφύγων σχετικά με την κοινωνική ασφάλιση και την υγειονομική περίθαλψη.

2)Υπάρχει διάκριση στο δικαίωμα κοινωνικών παροχών ανάμεσα στους πρόσφυγες και στους Έλληνες υπηκόους, κάτι το οποίο δεν εναρμονίζεται με το άρθρο 23 της Σύμβασης της Γενεύης που αφορά στην ίση παρεχόμενη κοινωνική πρόνοια και για τους πρόσφυγες. Σύμφωνα με καταγγελία ημερήσιας εφημερίδας υπήρξε απόφαση απέλασης 192 προσφύγων από χώρες όπως το Ιράκ, Ιράν, Πακιστάν, Αφγανιστάν. Αυτό έρχεται σε αντίθεση με το άρθρο 33 της Σύμβασης της Γενεύης, το οποίο απαγορεύει την απέλαση πρόσφυγα, που προέρχεται από χώρα στην οποία κινδυνεύει η ζωή ή η ελευθερία του. Σύμφωνα με καταγγελίες μουσουλμανικών οργανώσεων οι συνεχιζόμενες δυσκολίες που εμφανίζονται σχετικά με την απόκτηση επίσημων θρησκευτικών τόπων λατρείας, έρχεται

σε αντίθεση με το άρθρο 4 της Σύμβασης της Γενεύης το οποίο προβλέπει ελευθερία στην άσκηση της λατρείας. Σύμφωνα με δημοσίευση ημερήσιας εφημερίδας οι πρόσφυγες τυγχάνουν άνισης εργασιακής μεταχείρισης βρισκόμενοι σε καθεστώς ανασφάλιστης εργασίας και εξευτελιστικών ημερομισθίων, κάτι το οποίο αντίκειται στο άρθρο 24 της Συμβάσεως».

B ΜΕΡΟΣ

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΤΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ

- 1) ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ (ΕΙΔΟΣ ΕΡΕΥΝΑΣ, ΓΙΑΤΙ, ΔΕΙΓΜΑ, ΤΡΟΠΟΣ)**
- 2) ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΩΝ ΚΙ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗΣ ΤΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ**

ΣΠΟΥΔΑΙΟΤΗΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

Η έρευνα αυτή θεωρείται σημαντική, διότι ενώ η Ελλάδα θεωρείται χώρα δημοκρατική η οποία υποστηρίζει τα ανθρώπινα δικαιώματα, διαπιστώνεται ότι στην πραγματικότητα υφίσταται καταπάτηση αυτών. Το γεγονός αυτό κεντρίζει ιδιαίτερα το ενδιαφέρον, σε συνάρτηση με το ότι ως κοινωνικοί επιστήμονες υπάρχει ιδιαίτερη ευαισθησία απέναντι στις ευπαθείς ομάδες όπου ως «διαφορετικοί» καταπατώνται τα δικαιώματά τους και οι αξίες τους. Επιπρόσθετα είναι πολύ λίγες οι προσπάθειες καταγραφής, μέσω ερευνητικής διαδικασίας, της κατάστασης που επικρατεί στην Πάτρα.

ΣΚΟΠΟΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Σκοπός της έρευνάς, είναι να καταγραφούν και να διερευνηθούν οι συνθήκες διαβίωσης που επικρατούν στον καταυλισμό των προσφύγων και των αιτούντων άσυλο στην Πάτρα.

ΣΤΟΧΟΙ ΕΡΕΥΝΑΣ

1. Να ερευνηθούν οι συνθήκες διαβίωσης των προσφύγων στο καταυλισμό.
2. Παράλληλα να εντοπιστούν τυχόν ψυχοκοινωνικά προβλήματα των προσφύγων, ν' αναδειχθεί ο τρόπος προβολής των προσφύγων από τα τοπικά Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης. Επίσης να καταγραφούν ποιες υπηρεσίες παρέχουν οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις και οι Κοινωνικές Υπηρεσίες στους πρόσφυγες.
3. Να ανιχνευθεί αν τηρούνται οι νόμιμες διαδικασίες που προβλέπει το ελληνικό κι ευρωπαϊκό Δίκαιο για τους πρόσφυγες και τους αιτούντες άσυλο.

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

1. Πως καταγράφονται οι απόψεις των προσφύγων για τον καταυλισμό;
2. Πως οι συνθήκες διαβίωσης στον καταυλισμό επηρεάζουν τον ψυχοκοινωνικό τομέα των προσφύγων;
3. Με ποιον τρόπο προβάλλουν τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης το ζήτημα των προσφύγων;
4. Ποιες υπηρεσίες παρέχουν οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις και οι κοινωνικές υπηρεσίες για τους πρόσφυγες;

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Γενικά η μελέτη περίπτωσης έχει ως στρατηγική της ερωτήματα που απαντούν στο «πως» και «γιατί» ενώ ο ερευνητής έχει ελάχιστη συμμετοχή στα ερευνητικά γεγονότα. Η σημαντικότητα της μελέτης περίπτωσης έγκειται στο γεγονός ότι μελετά σύγχρονα φαινόμενα βγαλμένα από τη ζωή. Η μελέτη περίπτωσης συλλέγει δεδομένα από πολλές πηγές και τα αποτελέσματα που βγάζει είναι ποιοτικά³⁰.

«Ο ερευνητής της μελέτης περίπτωσης κατά κανόνα παρατηρεί τα χαρακτηριστικά μίας μονάδας. Σκοπός αυτής της παρατήρησης είναι να εξερευνηθεί βαθιά και να αναλύσει συστηματικά τα πολυσχιδή φαινόμενα που συνθέτουν τον κύκλο ζωής της μονάδας, προκειμένου να κάνει γενικεύσεις σχετικά με τον ευρύτερο πληθυσμό στον οποίο ανήκει αυτή η μονάδα».³¹

---

³⁰ Yin R.K., *Case study research, Design and methods*, Sage, London, 1994.

³¹ Cohen, Manion, *Μεθοδολογία εκπαιδευτικής έρευνας*, Μεταίχιμο, Αθήνα, 2000, σελ.152-153.

ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ- ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ -ΔΕΙΓΜΑ

- Πληθυσμός

«Σε κάθε επιστημονική έρευνα γίνεται προσπάθεια ώστε τα εμπειρικά της ευρήματα να έχουν όσο το δυνατόν γενικότερη ισχύ, να ισχύουν για όσο το δυνατόν ευρύτερα σύνολα ομοειδών περιπτώσεων. Το ευρύτερο σύνολο των ομοειδών περιπτώσεων στο οποίο ενδιαφερόμαστε να γενικευθούν τα εμπειρικά μας ευρήματα λέγεται πληθυσμός. Και όσο ευρύτερα είναι τα σύνολα αυτά τόσο πιο σημαντική θεωρείται η προσφορά της έρευνας». (Παρασκευόπουλος 1993, σελ 10)³².

Ο πληθυσμός της έρευνάς μας στον οποίο απευθυνθήκαμε, είναι οι χίλιοι πεντακόσιοι, κατά προσέγγιση, πρόσφυγες του καταυλισμού της Ηρώων Πολυτεχνείου, όλοι οι εθελοντές που εργάζονται στην «Κίνηση υπεράσπισης δικαιωμάτων προσφύγων και μεταναστών», όλοι οι επαγγελματίες κοινωνικοί λειτουργοί από τον Ερυθρό Σταυρό και τέλος ο ψυχολόγος και ο γιατρός από τους Γιατρούς χωρίς Σύνορα.

- Κριτήρια Δείγματος

Η επιλογή του δείγματος έγινε με βάση κάποια κριτήρια που προσαρμόζονται στις δυνατότητες της παρούσας μελέτης. Λαμβάνοντας υπόψη μας το είδος της έρευνας που ακολουθήθηκε (μελέτη περίπτωσης), είναι δυνατό ν' αντληθούν πληροφορίες από πολλές πηγές δεδομένων. Αυτό, σε συνδυασμό με τον χρόνο, δεν επιτρέπει να αξιοποιηθεί όλο το δείγμα, αλλά ένα μικρό μέρος αυτού. Επίσης, η επικοινωνία με τους πρόσφυγες αποτελεί ένα δύσκολο κομμάτι καθώς οι περισσότεροι μιλούν την μητρική τους γλώσσα (Αφγανική) και ελάχιστοι την Αγγλική ή Ελληνική.

---

³²-Ν.Ι. Παρασκευόπουλος, *Μεθοδολογία επιστημονικής έρευνας*, Τόμος Α και Β, Αθήνα, 1993, σελ. 10.

- ΔΕΙΓΜΑ

Το δείγμα της έρευνάς είναι δέκα πρόσφυγες που διέμεναν στον καταυλισμό της Ηρώων Πολυτεχνείου, πέντε άτομα από την κίνηση υπεράσπισης δικαιωμάτων των προσφύγων, τρεις επαγγελματίες από τον Ερυθρό Σταυρό και τέλος ο ψυχολόγος και ο γιατρός από τους Γιατρούς χωρίς Σύνορα. Συνολικά δηλαδή πραγματοποιήθηκαν 20 συνεντεύξεις, οι οποίες έγιναν Μάιο κι Ιούνιο του 2009. Ο χώρος που έγιναν οι συνεντεύξεις με τους πρόσφυγες ήταν ο καταυλισμός της Ηρώων Πολυτεχνείου για τις 7 περιπτώσεις και για τις άλλες 3 ήταν στα γραφεία της Κίνησης Υπεράσπισης Προσφύγων, όπου εκεί παρακολουθούσαν μαθήματα ελληνικών. Με τα μέλη της Κίνησης οι συνεντεύξεις έγιναν στα γραφεία της. Με τους επαγγελματίες από τον Ερυθρό Σταυρό έγιναν οι συνεντεύξεις στα γραφεία τους και με τους επαγγελματίες από τους Γιατρούς χωρίς Σύνορα έγιναν στο χώρο του καταυλισμού των προσφύγων.

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ

- Ημι-δομημένη συνέντευξη (semi-structured interview)

«Η ημι-δομημένη συνέντευξη χαρακτηρίζεται από ένα σύνολο προκαθορισμένων ερωτήσεων, αλλά παρουσιάζει πολύ περισσότερη ευελιξία ως προς τη σειρά των ερωτήσεων, ως προς την τροποποίηση του περιεχομένου των ερωτήσεων ανάλογα με τον ερωτώμενο και ως προς την προσθαφαίρεση ερωτήσεων και θεμάτων για συζήτηση»³³.

Ο λόγος που χρησιμοποιούμε την ημι-δομημένη συνέντευξη, είναι επειδή μας ενδιαφέρει να κατανοήσουμε τις δυσκολίες και τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι πρόσφυγες στον καταυλισμό χωρίς να μας περιορίσει το πλάνο των

---

³³-Θ. Ιωσηφίδης, *Ανάλυση ποιοτικών δεδομένων στις κοινωνικές επιστήμες*, Αθήνα, Κριτική, 2003, σελ.40.

ερωτήσεων που θα τους θέσουμε.³⁴

- Συμμετοχική παρατήρηση

«Η συμμετοχική παρατήρηση (participant observation) είναι από τις πιο διαδεδομένες μεθόδους άντλησης ποιοτικού υλικού στις κοινωνικές επιστήμες, με πρωτοπόρα στην εφαρμογή της την επιστήμη της κοινωνικής και πολιτισμικής ανθρωπολογίας. Η συμμετοχική παρατήρηση επιτρέπει τη συστηματική παρατήρηση κοινωνικών συμπεριφορών, φαινομένων και διαδικασιών στο «φυσικό» κοινωνικό περιβάλλον με συμμετοχή του ερευνητή στις κοινωνικές διαδικασίες και διεργασίες που ερευνά και με συνεχή αλληλεπίδραση ερευνητή και ερευνώμενων».³⁵

Σύμφωνα με τον Bailey, στο βιβλίο των L. Coner & L. Manior, 1994³⁶ «ένα από τα πλεονεκτήματα της συμμετοχικής παρατήρησης είναι ότι στις μελέτες παρατήρησης οι ερευνητές μπορούν να διακρίνουν τη συνεχιζόμενη συμπεριφορά ενόσω αυτή λαμβάνει χώρα και μπορούν να κρατήσουν κατάλληλες σημειώσεις σχετικά με τα προεξέχοντα χαρακτηριστικά της».

Με τη συμμετοχική παρατήρηση θα υπάρχει η δυνατότητα να μελετηθούν οι πρόσφυγες μέσα στο φυσικό τους περιβάλλον και να υπάρχει ενεργή συμμετοχή σε κάποιες διαδικασίες (όπως για παράδειγμα, διανομή τροφίμων και ρούχων, ενημέρωση σχετικά με τα δικαιώματά τους). Επίσης, θα υπάρχει η δυνατότητα να παρατηρηθεί το έργο των επαγγελματιών (γιατροί, κοινωνικοί λειτουργοί) στο συγκεκριμένο χώρο³⁷.

---

³⁴-Oppenheim, Oppenheim A. N., Questionnaire Design, Interviewing and Attitude Measurement, New Edition, New York, 2006.

³⁵-Θ. Ιωσηφίδης, *Ανάλυση ποιοτικών δεδομένων στις κοινωνικές επιστήμες*, Αθήνα, Κριτική, 2003, σελ.50.

³⁶ Bailey, 1978 ,σελ. 157-158

³⁷-Θ. Ιωσηφίδης, *Ανάλυση ποιοτικών δεδομένων στις κοινωνικές επιστήμες*, Αθήνα, Κριτική, 2003, σελ.50.

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΩΝ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗΣ ΤΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ

Μέσα από την παρούσα έρευνα έγινε προσπάθεια να σκιαγραφηθεί το προφίλ των προσφύγων. Να γίνει προσπάθεια συλλογής στοιχείων όσον αφορά την ηλικία τους, την χώρα καταγωγής τους, τους λόγους για τους οποίους την εγκατέλειψαν, τον τρόπο που έφτασαν στην Πάτρα, αν ξέρουν για τι δικαίωμά τους για άσυλο, πότε έμαθαν κι από ποιους για το άσυλο, αν έχουν υποβάλλει αίτημα ασύλου, τι είδους προβλήματα αντιμετωπίζουν, πως τους αντιμετωπίζουν οι επίσημοι κρατικοί φορείς (π.χ. Αστυνομία, Δήμος, Νομαρχία, Εκκλησία), οι κάτοικοι κι οι διάφορες οργανώσεις (π.χ. Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός, Κίνηση Υπεράσπισης Προσφύγων). Από τους επαγγελματίες που ασχολούνται με τους πρόσφυγες και την «Κίνηση για την Υπεράσπιση Προσφύγων », έγινε προσπάθεια να καταγραφεί τι υπηρεσίες προσφέρουν σ' αυτούς, στοιχεία για τα προβλήματά τους και τις συνθήκες διαβίωσης.

Έγιναν πέντε συνεντεύξεις μ' επαγγελματίες που ασχολούνται επαγγελματικά με τους πρόσφυγες, ένα γιατρό κι ένα ψυχολόγο από τους « Γιατρούς χωρίς Σύνορα» και τρεις κοινωνικούς λειτουργούς από τον Ελληνικό Ερυθρό Σταυρό. Από τις συνεντεύξεις εξάγονται τα παρακάτω συμπεράσματα :

1.Υπάρχει καλή συνεννόηση με τους πρόσφυγες. Καταλαβαίνουν ότι οι επαγγελματίες αυτοί μπορούν να τους βοηθήσουν κι απευθύνονται σ' αυτούς για βοήθεια. Πρόβλημα φυσικά είναι οι άθλιες συνθήκες διαβίωσης των προσφύγων, η έλλειψη κάθε είδους υποδομής. Ακόμα ένα πρόβλημα είναι ότι οι «πιο παλιοί» στον καταυλισμό ασκούν μια μορφή «εξουσίας» στους πιο νέους. Πολλοί από τους πρόσφυγες αντιμετωπίζουν σοβαρά ψυχολογικά προβλήματα(χρόνια κατάθλιψη, φοβίες διαφόρων ειδών, κρίσεις άγχους).

2.Προσπαθούν να τους ενημερώσουν για τα δικαιώματά τους, να τους πείσουν και να τους βοηθήσουν να υποβάλλουν αίτηση ασύλου, να τους βοηθήσουν στη γλώσσα , να τους βοηθήσουν με μεταφραστή και δικηγόρο όταν παρίσταται ανάγκη.

3.Οι υπηρεσίες που παρέχουν, σαφώς και δεν καλύπτουν τις ανάγκες των προσφύγων. Είναι τόσες πολλές οι ανάγκες τους, που είναι αδύνατο να καλυφτούν.

4.Οι πρόσφυγες έχουν ενημερωθεί από τους ίδιους τους φορείς, (Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός, Κίνηση για την Υπεράσπιση Προσφύγων) ως προς το τι είδους βοήθεια μπορούν να τους παρέχουν αυτοί οι φορείς.

5.Η νομοθεσία όχι μόνο δεν καλύπτει τις ανάγκες των προσφύγων, αλλά δεν υπάρχει και σωστή εφαρμογή των νόμων και των υποχρεώσεων που απορρέουν από την εφαρμογή των συμφωνιών που έχει υπογράψει η Ελλάδα.

6.Κάποιοι πολίτες (σχετικά η μειοψηφία) ευαισθητοποιημένοι βοηθούν αρκετά με διάφορους τρόπους (διανομή ρούχων, τροφίμων κτλ). Οι πιο πολλοί, επηρεασμένοι από τον τρόπο που προβάλλουν τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης το θέμα, τους θεωρούν επικίνδυνους και δεν τους θέλουν στην Πάτρα.

7.Μεταξύ εμπλεκόμενων φορέων (Δήμος, Νομαρχία, Αστυνομία, Ερυθρός Σταυρός, Γιατροί Χωρίς Σύνορα, Εκκλησία) υπάρχει διεπιστημονική συνεργασία σε γενικές γραμμές, αλλά σε πρακτικό επίπεδο οι «επίσημοι φορείς» (Δήμος, Νομαρχία, Αστυνομία) έχουν άλλη «γραμμή».

8.Η Ελλάδα έχοντας τέτοια θέση στο θέμα του ασύλου, ούτε σέβεται τ' ανθρώπινα δικαιώματα, ούτε τιμά την υπογραφή της σε σχετικές συμβάσεις και γι' αυτό εγκαλείται πολλές φορές από επίσημους ευρωπαϊκούς και παγκόσμιους φορείς (Υπατη Αρμοστεία Ο.Η.Ε., Συμβούλιο της Ευρώπης κτλ).

9.Οι πρόσφυγες είναι κυρίως αφγανικής καταγωγής (στο πεδίο της έρευνάς μας), αλλά είναι γνωστό ότι υπάρχουν στην Πάτρα και πρόσφυγες αφρικανικής καταγωγής (Σουδανοί, Σομαλοί). Είναι άντρες όλοι, δεν υπάρχουν γυναίκες κι η μη επαφή τους με τον υπόλοιπο πληθυσμό δεν έχει επιφέρει αλλαγές στην πολιτιστική τους ταυτότητα.

Από τις πέντε συνεντεύξεις που έγιναν με τα μέλη της Κίνησης για την Υπεράσπιση Προσφύγων βγαίνουν τα παρακάτω συμπεράσματα:

1. Είναι τεράστιες οι ελλείψεις υποδομών (δεν υπάρχουν καταλύματα, δεν υπάρχουν

στοιχειώδεις συνθήκες υγιεινής, δεν υπάρχουν τροφή, ρούχα, ιατροφαρμακευτική περίθαλψη) και το επίσημο κράτος δεν κάνει τίποτα, όπως απορρέει από τις συμβατικές του υποχρεώσεις, στον τομέα αυτό.

2. Γίνεται προσπάθεια από ΜΚΟ και κινήσεις απλών πολιτών να καλυφτούν κάποιες βασικές ανάγκες των προσφύγων (ρούχα, τροφή, νομική βοήθεια, παροχή μεταφραστή, φάρμακα).

3. Οι ανάγκες των προσφύγων δεν καλύπτονται από τις προσφορές των πολιτών και από την όποια οργανωμένη προσπάθεια των ΜΚΟ.

4. Δεν τηρείται σε καμία περίπτωση η νομιμότητα κι οι υποχρεώσεις από ένα κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης και μέλος του Ο.Η.Ε..

5. Μεγάλο μέρος του τοπικού πληθυσμού αντιμετωπίζει τους πρόσφυγες με φόβο κι «υφέρπων» ρατσισμό. Σ' αυτό καταλυτικό ρόλο έχει παίξει η στάση των Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης, η άγνοια του κόσμου για το καθεστώς και τα δικαιώματα των προσφύγων κι η έλλειψη ενημέρωσης από επίσημους φορείς (Δήμος, Πολιτεία) για τους ανθρώπους αυτούς.

6. Υπάρχει καλή συνεργασία με τις ΜΚΟ και τις απλές κινήσεις πολιτών που θέλουν να βοηθήσουν. Αντίθετα οι «επίσημοι» φορείς εξουσίας (Αστυνομία, Δήμος, Λιμεναρχείο, Νομαρχία) δεν δείχνουν κάποιο ενδιαφέρον να συνεργαστούν για την άμβλυνση του θέματος των προσφύγων.

7. Η Ελλάδα σίγουρα δεν είναι χώρα ασύλου, άλλωστε αυτό αποδεικνύεται κι από το χαμηλότερο ποσοστό ικανοποίησης αιτημάτων ασύλου από τις ευρωπαϊκές χώρες.

8. Οι πρόσφυγες στην Πάτρα είναι ασιατικής καταγωγής (Αφγανοί κυρίως κι Ιρακινοί) κι αφρικανικής προέλευσης (Σομαλοί και Σουδανοί), οι οποίοι πολλές φορές βρίσκονται σε αντιπαλότητα για τον έλεγχο των δρόμων διαφυγής του λιμανιού της Πάτρας προς Ιταλία (έχουν γίνει αρκετά αιματηρά επεισόδια μεταξύ των δύο πλευρών).

Από τις 10 συνεντεύξεις που έγιναν με πρόσφυγες βγαίνουν τα παρακάτω συμπεράσματα :

1. Τ' άτομα τα συγκεκριμένα είναι νεαρής ηλικίας, δηλαδή από 18 ως 27 ετών. Στις ηλικίες αυτές είναι κι η συντριπτική πλειοψηφία του γενικού πληθυσμού, στον οποίο περιλαμβάνεται κι ένας αριθμός ανήλικων, σύμφωνα με τις μαρτυρίες των προσφύγων. Όλοι προέρχονται από το Αφγανιστάν. Έχουν φτάσει στην Πάτρα μέσω «δουλεμπορικών κυκλωμάτων» πληρώνοντας πολλές χιλιάδες δολάρια άλλοι περπατώντας πάρα πολλές ώρες, άλλοι κρυμμένοι σε φορτηγά, άλλοι χρησιμοποίησαν και θαλάσσια μέσα, ένας μόνο με πλαστό διαβατήριο (πληρώνοντας φυσικά πολύ περισσότερα χρήματα). Η χώρα που ήταν ο «συνδετικός κρίκος» για την μετάβασή τους στην Ελλάδα ήταν η Τουρκία.

2. Η συμπεριφορά των κατοίκων είναι άσχημη απέναντί τους. Τους θεωρούν επικίνδυνους, τους καταλογίζουν ευθύνες για ότι «κακό» γίνεται στην περιοχή, τους κοιτάνε καχύποπτα και περιφρονητικά. Αυτή είναι η στάση της συντριπτικής πλειοψηφίας των κατοίκων της συγκεκριμένης περιοχής. Υπάρχουν και κάποιοι (πολύ λίγοι) κάτοικοι που τους βλέπουν πιο θετικά, τους βοηθούν με κάποιους τρόπους (τους δίνουν ρούχα, φαγητό, κουβέρτες) .

3. Οι λόγοι που τους ανάγκασαν να φύγουν από την πατρίδα τους (το Αφγανιστάν) είναι ο πόλεμος, οι διώξεις και τα βασανιστήρια λόγω πολιτικών και θρησκευτικών ιδεών.

4. Ήρθαν στην Πάτρα, γιατί από το λιμάνι θέλουν να «περάσουν» στην Ιταλία και στη συνέχεια σε χώρες της κεντρικής Ευρώπης (Γερμανία, Γαλλία) και την Σκανδιναβία (Σουηδία, Νορβηγία, Δανία). Σ' αυτές τις χώρες οι συνθήκες για τους πρόσφυγες είναι πολύ καλύτερες. Έχουν συγγενικά πρόσωπα σε αυτές τις χώρες και θέλουν να πάνε κοντά τους. Υπάρχουν και δύο πρόσφυγες, από αυτούς που έδωσαν συνέντευξη, που έχουν κάνει αίτηση ασύλου στην Ελλάδα. Έχουν πάρει «ροζ» κάρτα, απασχολούνται σε «μαύρη» εργασία και μένουν σ' ένα πολύ παλιό σπίτι. Περιμένουν να κριθεί η αίτηση ασύλου που έχουν κάνει. Αν τους δοθεί άσυλο, θα'θελαν να μείνουν στην Ελλάδα και στην Πάτρα, γι' αυτό συμμετέχουν και στα μαθήματα ελληνικών που γίνονται στην « Κίνηση για την Υπεράσπιση Προσφύγων».

5. Όλοι έχουν έρθει μόνοι τους. Έχουν σκοπό αν καταφέρουν να φτάσουν στο στόχο τους (είτε στις χώρες της κεντρικής και βόρειας Ευρώπης, είτε πάρουν άσυλο στην

Ελλάδα), να προσπαθήσουν να φέρουν κοντά τους και τα μέλη των οικογενειών τους.

6. Οι σχέσεις με τα υπόλοιπα άτομα του καταυλισμού είναι γενικά καλές, χωρίς ιδιαίτερες επαφές. Υπάρχουν και φαινόμενα εκμετάλλευσης από τους «παλιούς» στον καταυλισμό απέναντι στους «πιο νέους». Τους ζητάνε χρήματα για διάφορες παραχωρήσεις (π.χ. ένα παράπηγμα για να κοιμηθούν). Ένας από τους λόγους που οι δύο πρόσφυγες που έχουν κάνει αίτηση ασύλου, έφυγαν από τον καταυλισμό είναι αυτά τα φαινόμενα εκμετάλλευσης. Χαρακτηριστικά ειπώθηκε : « δεν μπορούσα ν'ανεχθώ άνθρωποι που έχουν υποστεί τόσα μαρτύρια στο Αφγανιστάν, να συμπεριφέρονται με τέτοιο απάνθρωπο τρόπο στους συμπατριώτες τους και σηκώθηκα κι έφυγα από τον καταυλισμό».

7. Οι συνθήκες στον καταυλισμό είναι άθλιες κι όχι σίγουρα για ανθρώπους. Δεν υπάρχουν στοιχειώδεις συνθήκες υγιεινής (αποχέτευση, ατομική υγιεινή). Δεν υπάρχει μέριμνα για την διατροφή τους από τις Αρχές. Μόνο ο Ερυθρός Σταυρός κι η Κίνηση για την Υπεράσπιση Προσφύγων φέρνουν τρόφιμα και τους δίνουν ρούχα και κουβέρτες. Επίσης κάποιοι άλλοι κάτοικοι τους φέρνουν τρόφιμα, αλλά όχι τακτικά κι είναι μέρες που δεν ξέρουν αν θα φάνε κάτι. Αν υπήρχε κάποιο οργανωμένο σχέδιο από το ελληνικό κράτος και τις τοπικές αρχές θα τους βοηθούσε πολύ. Να έμεναν σ'ένα οργανωμένο κέντρο φιλοξενίας με « κανονικά» δωμάτια, με τουαλέτες, με ζεστό νερό, με φαγητό σε καθημερινή βάση. Ζητάνε απλά κι αυτονόητα πράγματα.

8. Οι ελληνικές αρχές, ιδιαίτερα η Αστυνομία και το Λιμενικό, τους συμπεριφέρονται πολύ άσχημα, τους ασκούν βία, τους καταπατούν τα δικαιώματά τους, τους συμπεριφέρονται απάνθρωπα.

9. Οι ΜΚΟ κι οι Κοινωνικές Υπηρεσίες προσπαθούν να τους βοηθήσουν με διάφορους τρόπους (διανομή ρούχων, τροφίμων, φαρμάκων). Επίσης τους πάνε στο νοσοκομείο αν χρειαστεί, ο Ερυθρός Σταυρός τους εμβολίασε για μεταδοτικές ασθένειες, ο γιατρός κι ο ψυχολόγος τους συμπαραστέκονται πολύ. Η Κίνηση για την Υπεράσπιση Προσφύγων τους βοηθάει με τις αρχές, τους συνοδεύει με μεταφραστή στα δικαστήρια, στην Αστυνομία, στα νοσοκομεία, όποιος θέλει μπορεί να παρακολουθεί μαθήματα ελληνικών στα γραφεία της Κίνησης, τους παρέχουν νομική ενημέρωση για τα δικαιώματά τους και νομική συμπαράσταση όπου

χρειαστεί. «Κάνουν ότι μπορούν κι αυτοί», είπαν χαρακτηριστικά οι πρόσφυγες.

10. Μια μέρα στον καταυλισμό ξεκινάει από την αναζήτηση για το να βρεθεί κάτι για φαγητό και μετά το μεσημέρι μέχρι αργά το βράδυ προσπάθεια για επιβίβαση σε κάποιο φορτηγό με προορισμό την Ιταλία. Αν η προσπάθεια δεν είναι επιτυχής, αργά τα μεσάνυχτα επιστρέφουν στον εξαθλιωμένο καταυλισμό κατάκοποι κι απογοητευμένοι... για μια νέα προσπάθεια την επόμενη μέρα.

11. Όσοι πρόσφυγες έχουν καταφέρει να κάνουν αίτηση ασύλου, περιμένοντας μέχρι να εξεταστεί, προσπαθούν, δουλεύοντας υπό συνθήκες εκμετάλλευσης, να ζήσουν σε κάπως καλύτερες συνθήκες από τον καταυλισμό. Αν καταφέρουν να πάρουν άσυλο, σκοπεύουν να μείνουν στην Ελλάδα και να συνεχίσουν τη ζωή τους εντασσόμενοι σ' όλες τις πτυχές της ελληνικής κοινωνίας, τουλάχιστο θα το ήθελαν. Όσοι δε θέλουν να κάνουν αίτηση για άσυλο στην Ελλάδα και να καταγραφούν με οποιοδήποτε τρόπο εδώ, έχουν μοναδικό στόχο να φύγουν μέσω του λιμανιού της Πάτρας και να συνεχίσουν σ' άλλες ευρωπαϊκές χώρες την προσπάθειά τους για αναζήτηση ασύλου και τον χαρακτηρισμό τους ως πρόσφυγες.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Σε μια χώρα όπως η Ελλάδα, όπου επικρατεί το λεγόμενο «νοτιοευρωπαϊκό πρότυπο κοινωνικής πρόνοιας» και το σύστημα κοινωνικής φροντίδας δεν είναι ιδιαίτερα αναπτυγμένο³⁸, είναι επόμενο να παρουσιάζονται πολλές δυσκολίες ως προς την υποδοχή και την κοινωνική προστασία κι αρωγή των αιτούντων άσυλο. Πολλά από τα σημερινά προβλήματα θα μπορούσαν πάντως να αντιμετωπισθούν σε ικανοποιητικό βαθμό μέσα από την βελτίωση της νομοθεσίας, των διαδικασιών και της οργάνωσης για τα ζητήματα που αφορούν την υποδοχή των αιτούντων άσυλο. Συγκεκριμένα:

- Η αναμόρφωση και συστηματοποίηση του «καθεστώτος ανθρωπιστικής προστασίας» θα μπορούσε να συμβάλει στην αποσυμφόρηση των διαδικασιών ασύλου αλλά και στην επίλυση αρκετών κοινωνικών και νομικών προβλημάτων.

- Στο εσωτερικό των Κέντρων Υποδοχής, η αναμόρφωση του οργανωτικού σχήματος, με περιορισμό του συγκεντρωτισμού και της τυπικής μονοκρατορίας του Διευθυντή, τη δημιουργία συλλογικών οργάνων όπου θα εκπροσωπούνται κι οι φιλοξενούμενοι και καλύτερη αξιοποίηση του δυναμικού που προσφέρεται από τον εθελοντισμό και τις μη κυβερνητικές οργανώσεις θα συνέβαλλαν στον περιορισμό της ομαδοποίησης και του αποκλεισμού των φιλοξενουμένων, καθώς και νοσηρών φαινομένων «πατροναρίσματος» και καταπίεσης εντός της κοινότητας των αιτούντων άσυλο. Ιδιαίτερη μέριμνα θα πρέπει να ληφθεί για την εκπροσώπηση των γυναικών και την αντιμετώπιση των ιδιαίτερων προβλημάτων που αυτές αντιμετωπίζουν, εντός κι εκτός των κοινοτήτων. Επίσης θα πρέπει σαφώς να διευκολυνθεί η επικοινωνία των φιλοξενουμένων με την ελληνική κοινωνία και η συμμετοχή τους στην οικονομική ζωή.

---

³⁸-F. Cass, *Southern European Welfare States, Between Crisis and Reform*, London, 1997.

- Η υλοποίηση των διαδικασιών του ασύλου θα πρέπει να διευκολυνθεί με την επιστράτευση του εκπαιδευμένου προσωπικού, την επακόλουθη χρονική σύντμηση των διαδικασιών στην πράξη και τη δημιουργία αισθήματος ασφάλειας και πιστής τήρησης των κανόνων σε όλους τους εμπλεκόμενους και μέσα από την έγκαιρη και πλήρη ενημέρωση και μέσα από τον εφοδιασμό με νομιμοποιητικά έγγραφα αντάξια ενός σύγχρονου κράτους δικαίου, όπως θέλει να είναι η Ελληνική Δημοκρατία.

-Η αναβάθμιση του ρόλου των μη κυβερνητικών οργανώσεων, των εθελοντών και των οργανώσεων προσφύγων, καθώς κι η άμεση εκπροσώπηση των αιτούντων άσυλο σε συλλογικά όργανα όχι μόνο δε θα δημιουργήσουν προβλήματα στις αρχές, αλλά, όπως έχει δείξει κι η διεθνής εμπειρία, θα συμβάλλουν αποφασιστικά στη διαφάνεια και την πληροφόρηση, στην ταχεία κι αποτελεσματική επίλυση διοικητικών, κοινωνικών κι οικονομικών προβλημάτων και στον περιορισμό νοσηρών φαινομένων διαφθοράς, καταπίεσης κι αυθαιρεσίας, αλλά και «πατροναρίσματος», ομαδοποίησης, αποκλεισμού και παρανομίας.

-Είναι κοινά παραδεκτό ότι υπάρχουν κενά στην ελληνική νομοθεσία ως προς τον εντοπισμό των ασυνόδευτων ανήλικων ατόμων, ειδικά όταν φθάνουν ως μέλη ομάδων (οπότε επιβάλλεται σε βάρος τους το μέτρο της κράτησης), καθώς κι ως προς το διορισμό επιτρόπου και την αναζήτηση διαρκών και βιώσιμων λύσεων για τα άτομα αυτά. Γ' ασυνόδευτα ανήλικα άτομα πολλές φορές είναι παιδιά χωρίς οικογένεια. Φθάνουν μόνα τους στη χώρα υποδοχής κι είναι πολύ δύσκολη η διασφάλιση των δικαιωμάτων τους. Γι' αυτό το λόγο έχουν ανάγκη από την προστασία των εθνικών αρχών. Συχνά είναι θύματα παράνομης διακίνησης ανθρώπων (trafficking) ή «παιδιά των φαναριών», αλλά αρκετές φορές απελαύνονται χωρίς να χαρακτηριστούν θύματα. Τα παιδιά αυτά, εφόσον είναι ασυνόδευτα και δεν έχει προηγηθεί έρευνα για το αν είναι θύματα παράνομης διακίνησης ανθρώπων, δεν πρέπει να κρατούνται. Σε τέτοιες περιπτώσεις πρέπει να ενημερώνεται άμεσα ο Εισαγγελέας Ανηλίκων και να ξεκινά η διαδικασία για την προστασία τους, να γίνεται έρευνα στις χώρες προέλευσης κι υποδοχής και να εγκαθίστανται σε κάποιο κατάλληλο ίδρυμα έως ότου παραδοθούν στις οικογένειές τους. Θα πρέπει να ενταθούν οι προσπάθειες στα κράτη υποδοχής προκειμένου να διασφαλίζονται τα

θεμελιώδη δικαιώματα κάθε παιδιού, όπως το δικαίωμα στη ζωή, στην επιβίωση, την ανάπτυξη χωρίς διακρίσεις, το δικαίωμα στην εκπαίδευση και το απόλυτο συμφέρον του. Πρέπει επίσης οι αρχές της χώρας υποδοχής να λαμβάνουν υπόψη τη γνώμη και τις επιθυμίες του.

Από τη διάσταση της κατάστασης επιβάλλεται η χάραξη μιας μακρόπνοης και ορθολογικής μεταναστευτικής πολιτικής στο πλαίσιο τόσο της Ευρωπαϊκής Ένωσης όσο και σ' εθνικό πλαίσιο, η οποία θα πρέπει να στηριχθεί : α) στην εναρμόνιση του δικαίου που ρυθμίζει το άσυλο και στον καθορισμό του καθεστώτος των προσφύγων, β) στην καταπολέμηση των δικτύων που διακινούν και εκμεταλλεύονται αυτούς τους ανθρώπους, γ) στην ενίσχυση του ελέγχου στα εξωτερικά σύνορα της Ευρωπαϊκής Ένωσης και δ) στη συνεργασία των χωρών υποδοχής με τις χώρες προέλευσης των μεταναστών, προσφύγων.

Μεταξύ των προτάσεων που θα πρέπει να υιοθετηθούν άμεσα από τα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι: α) η διακοπή των κοινοτικών ενισχύσεων προς τις χώρες προέλευσης που δε θα επιδείξουν πνεύμα συνεργασίας στη δίωξη των δικτύων που διακινούν λαθρομετανάστες, β) η ενίσχυση των ελέγχων, γ) η στενότερη συνεργασία στο ζήτημα της θεώρησης των διαβατηρίων και δ) η αύξηση της κοινοτικής βοήθειας προς την Ελλάδα, την Ιταλία, την Κύπρο, την Μάλτα, την Πορτογαλία και την Ισπανία, οι οποίες αποτελούν ευαίσθητα εξωτερικά σύνορα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Τα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης πρέπει να επιδείξουν πνεύμα συνεργασίας, προκειμένου να ληφθούν άμεσα μέτρα : 1) ενημέρωσης των Ευρωπαίων πολιτών σε ζητήματα μετανάστευσης, 2) περιθωριοποίησης των φαινομένων ξενοφοβίας και ρατσισμού, 3) ενημέρωσης των παραγωγικών φορέων για την διευκόλυνση της πρόσβασης των μεταναστών στην απασχόληση, 4) ενημέρωσης των μεταναστών σε ζητήματα εργασίας, εκπαίδευσης, υγείας και κοινωνικής ένταξης, 5) εκπαίδευσής τους και στοιχειώδους εκμάθησης της γλώσσας των κρατών υποδοχής, 6) υγειονομικής περίθαλψης των μεταναστών και εξέτασής τους για τυχόν μεταφορά μολυσματικών ασθενειών και επιδημιών και 7) επίλυσης του στεγαστικού τους προβλήματος και διευκόλυνσής τους στην απόκτηση στέγης.

ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΣΤΗΝ ΥΠΟΘΕΣΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Μετά την πραγμάτευση του θέματος που είχε τεθεί προς διερεύνηση στην υπόθεση εργασίας, εξάγονται κάποια ασφαλή συμπεράσματα ως προς τ' αρχικά ερωτήματα της παρούσας μεταπτυχιακής διατριβής. Πολύ επιγραμματικά αποδεικνύεται η έλλειψη σύγχρονου νομικού πλαισίου για τους αιτούντες άσυλο σύμφωνα με τις σημερινές συνθήκες κι ανάγκες που έχουν δημιουργηθεί τα τελευταία χρόνια, η προβληματική εφαρμογή του υπάρχοντος νομικού πλαισίου, η έλλειψη υποδομών για τους αιτούντες άσυλο κι η μη κατάλληλη οργάνωση και στελέχωση των αρμόδιων κρατικών υπηρεσιών για τους αιτούντες άσυλο. Επιπρόσθετα υπάρχει ανακολουθία εφαρμογής από την ελληνική Πολιτεία συμβατικών της υποχρεώσεων, που απορρέει από την υπογραφή Διεθνών Συμβάσεων.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Α

❖ ΟΔΗΓΟΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΕΣ:

1. Τι είδους προβλήματα εντοπίζετε στον καταυλισμό;
2. Ποια προβλήματα αντιμετωπίζουν οι πρόσφυγες από ψυχολογική και κοινωνική άποψη;
3. Ποιες υπηρεσίες προσφέρει η οργάνωσή σας στους πρόσφυγες;
4. Πιστεύετε ότι οι υπηρεσίες που παρέχετε επαρκούν για τις ανάγκες των προσφύγων;
5. Θεωρείτε ότι η ισχύουσα νομοθεσία καλύπτει τις ανάγκες των προσφύγων;
6. Κατά τη γνώμη σας, υπάρχει συμμετοχή από την πλευρά των πολιτών στο έργο σας;
7. Υπάρχει διεπιστημονική και διυπηρεσιακή συνεργασία όσον αφορά τους πρόσφυγες;
8. Επιβεβαιώνεται η μεταστροφή της Ελλάδας από χώρα διαμετακομιστική σε χώρα ασύλου;
9. Έχει γίνει κάποια προσπάθεια ενημέρωσης των προσφύγων για τις υπηρεσίες που παρέχετε;
10. Επηρεάζεται η πολιτισμική ταυτότητα των προσφύγων από τη διαμονή τους στην Ελλάδα;
11. Από ποια χώρα κατάγεται η πλειοψηφία των προσφύγων;

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ

1. Πως βλέπετε τη συμπεριφορά των κατοίκων της πόλης απέναντί σας;
2. Ποιοι λόγοι σας ανάγκασαν να φύγετε από τη χώρα σας;
3. Γιατί επιλέξατε να έρθετε στην Ελλάδα και πιο συγκεκριμένα στην Πάτρα;
4. Θέλετε να μείνετε στην Πάτρα; Γιατί;
5. Αν όχι, ποιος είναι ο προορισμός σας; Γιατί;
6. Έχετε έρθει μόνος σας ή με κάποιο μέλος της οικογένειάς σας;

7. Ποιες είναι οι σχέσεις σας με τα υπόλοιπα άτομα του καταυλισμού;
8. Τι πιστεύετε ότι θα έκανε καλύτερη τη ζωή σας στον καταυλισμό;
9. Πως κρίνετε τη στάση των ελληνικών αρχών απέναντί σας;
10. Πιστεύετε ότι οι υπηρεσίες των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων και των κοινωνικών υπηρεσιών καλύπτουν τις ανάγκες σας;
11. Πως είναι η καθημερινότητα σας στον καταυλισμό;
12. Ποια είναι τα σχέδιά σας για το μέλλον;
13. Έχετε κάνει αίτηση για άσυλο;
14. Πόσων ετών είστε ; Ποιά είναι η εθνικότητά σας;

(Για τις ανάγκες της εργασίας μας, απαραίτητο ήταν η μετάφραση του οδηγού συνέντευξης των προσφύγων στην αγγλική γλώσσα).

TO REFUGEES

1. Can you describe us the behavior of local people?
2. Which are the reasons they made you leave your country?
3. Why you choose Greece and more specific Patras to come to?
4. Would you like to stay in Patras?
5. If not, which is your final destination?
6. Are you alone here or maybe with a family member?
7. Which are your relationships with other people from the refugee camp?
8. Can you tell us some points, which you think are going to make better your life?
9. Do you believe that the non-govermental organizations and the social services cover your needs?
10. Can you describe us your daily life at the refugee camp?
11. Which are your plans about the future?
12. How old are you? From which country you came? Which way?
13. Have you made an asylum request?
14. How old are you ? Which is your nationality ?

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ 1 : ΑΠΟ ΜΕΛΟΣ ΤΟΥ ΕΡΥΘΡΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ

-Τι είδους προβλήματα εντοπίζεται στον καταυλισμό της Ηρώων Πολυτεχνείου;

Δεν υπάρχουν ιδιαίτερα προβλήματα. Υπάρχει συνεννόηση και επικοινωνούμε αρκετά καλά με τους ανθρώπους. Το μόνο που μπορεί να θεωρηθεί πρόβλημα είναι ότι τα "τα μεγάλα κεφάλια" - πρόσφυγες απωθούν τους μικρότερους ανήλικους πρόσφυγες να καταγραφούν.

-Ποιές είναι οι υπηρεσίες που παρέχετε στους πρόσφυγες;

Προσπαθούμε να βοηθήσουμε όσο μπορούμε. Το πρώτο βήμα είναι να αποκτήσουν με τη βοήθεια μας "ροζ κάρτα". Είναι ένα ειδικό δελτίο που με αυτό το άτομο ζητάει να αναγνωριστεί ως πρόσφυγας. Ανανεώνεται κάθε 6 μήνες. Είναι νόμιμο μόνο στην Ελλάδα. Συμμετέχουμε στην προσπάθεια έκδοσης Α.Φ.Μ., Άδεια Εργασίας. Επίσης υπάρχει η Κινητή Μονάδα Παρέμβασης η οποία τέλειωσε τον Αύγουστο και ξεκινάει ξανά τον Ιανουάριο όπου αποτελείται από ένα Αφγανό διερμηνέα και δικηγόροι για καλύτερη επικοινωνία και προστασία των προσφύγων. Τέλος υπάρχει και το σχέδιο δράσης «Σχεδία» το οποίο εντάσσεται στο επιχειρησιακό πρόγραμμα «Απασχόλησης και Επαγγελματικής Κατάρτισης».

-Πιστεύετε πως οι υπηρεσίες που παρέχετε επαρκούν για την κάλυψη των αναγκών των προσφύγων;

Σαφώς δεν λύνεται το πρόβλημα αλλά προσπαθούμε να το μειώσουμε όσο μπορούμε.

-Έχει γίνει ενημέρωση από μέρος της οργάνωσης σας στους πρόσφυγες;

Φυσικά. Ο Ερυθρός Σταυρός έχει πάει στο καταυλισμό και έχει ενημερώσει πολλές

φορές τους πρόσφυγες για τις υπηρεσίες του.

-Θεωρείτε ότι η ισχύουσα νομοθεσία καλύπτει τις ανάγκες των προσφύγων;

Καθόλου. Στην Ελλάδα δεν παίρνουν άσυλο. Απλά παίρνουν ένα χαρτί που σε ένα μήνα πρέπει να απελαθούν.

-Υπάρχει κατά τη γνώμη σας συμμετοχή από τη πλευρά των πολιτών στο έργο σας;

Υπάρχουν ομάδες πολιτών που βοηθούν είτε με ρούχα, με φαγητό και ότι άλλο μπορούν. Η εκκλησία συμμετείχε παλαιότερα με τα συσσίτια αλλά τώρα δεν νομίζω να ισχύει.

-Υπάρχει διεπιστημονική και διεπιχειρησιακή συνεργασία για τα θέματα των προσφύγων;

Υπάρχει, τόσο μεταξύ το Ερυθρού Σταυρού όσο και με τη Νομαρχία, νοσοκομεία, λιμεναρχείο, Ελληνικό Συμβούλιο Προσφύγων, Ύπατη Αρμοστεία, με τις Αρχές και γενικά με οποιαδήποτε οργάνωση.

-Επιβεβαιώνεται η μεταστροφή της Ελλάδας από χώρα διαμετακομιστική σε χώρα-άσυλο;

Όχι, αφού ούτε η Ελλάδα δεν μπορεί να παρέχει στα άτομα αυτά άσυλο.

-Επηρεάζεται η πολιτισμική τους ταυτότητα από τη διαμονή του στην Ελλάδα;

Λόγω της θρησκείας τους έχουν μάθει να είναι αυστηροί με τον εαυτό τους παρόλα αυτά προσπαθούν.

-Από ποια χώρα κατάγεται η πλειοψηφία των προσφύγων;

Είναι κυρίως από το Αφγανιστάν και διαμένουν μόνο άνδρες στο καταυλισμό.

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ 2^η : ΑΠΟ ΜΕΛΟΣ ΤΗΣ "ΚΙΝΗΣΗΣ"

-Τι είδους προβλήματα εντοπίζεται στον καταυλισμό της Ηρώων Πολυτεχνείου;

Είναι πάρα πολλά. Μερικά από αυτά είναι έλλειψη υποδομών όπως το μπάνιο, ιατροφαρμακευτική κάλυψη, το φαγητό, το κατάλυμα, νομική κάλυψη, μεταφραστική αίτηση ασύλου, ρουχισμός, δεν έχουν χαρτιά, δεν μπορούν να ταξιδέψουν, τέλος δεν μπορούν να νομιμοποιηθούν.

-Ποιές είναι οι υπηρεσίες που παρέχετε στους πρόσφυγες;

Η οργάνωση λειτουργεί ένα περίπου χρόνο. Κάθε Σάββατο πηγαίνουν μέλη της οργάνωσης και διανέμουν ρούχα, φαγητό. Επίσης έρχονται και γιατροί αν και παλαιότερα είχαν μόνιμα γιατρούς που δεν είναι εκεί τώρα. Επίσης η Κίνηση διατηρεί γραφείο υποστήριξης προσφύγων, προσπαθούμε να τους παρέχουμε όσο γίνεται νομική προστασία. Τέλος υπάρχει σχολείο μεταναστών για την εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας.

-Πιστεύετε πως οι υπηρεσίες που παρέχετε επαρκούν για την κάλυψη των αναγκών των προσφύγων;

Μακάρι να μπορούσαμε να καλύψουμε όλες τους τις ανάγκες αλλά είναι τόσες πολλές που μόλις καλύπτουμε κάποιες εμφανίζονται και άλλες.

-Έχει γίνει ενημέρωση από μέρος της οργάνωσης σας στους πρόσφυγες;

Με την παρουσία μας εκεί κάνουμε γνωστό και τις υπηρεσίες που παρέχουμε ως οργάνωση.

-Θεωρείτε ότι η ισχύουσα νομοθεσία καλύπτει τις ανάγκες των προσφύγων;

Μα φυσικά και όχι. Μακάρι να τα κάλυπτε και στο ελάχιστο. Η Ελλάδα θα έπρεπε να τους προστατεύει και όχι να τους διώχνει. Δεν τηρείται καθόλου η νομοθεσία.

- Υπάρχει κατά την γνώμη σας συμμετοχή από την πλευρά των πολιτών στο έργο σας;

Οι πολίτες προσπαθούν ακόμα και άτομα από άλλες πόλεις και μαθαίνουν για τον καταυλισμό προσπαθούν είτε με τρόφιμα, ρούχα, τηλεφωνήματα, να συμπαρασταθούν. Η αύξηση όμως των προσφύγων δημιουργεί αίσθημα ξеноφοβίας στους Πατρινούς. Ο καταυλισμός υπάρχει εδώ και 15 χρόνια από το πόλεμο του '90 στον Περσικό Κόλπο που αργότερα μετατοπίστηκε στο Ιράν-Ιράκ με αποτέλεσμα να φύγουν από την χώρα τους και να έρθουν στην Ελλάδα. Έτσι δημιουργήθηκε ο καταυλισμός. Για αυτό και για την Κίνηση το ζητούμενο είναι πολιτικό και κοινωνικό, προσπαθεί να απαντήσει σε αυτά τα ξеноφοβικά προβλήματα.

-Υπάρχει διεπιστημονική και διεπιχειρησιακή συνεργασία για τα θέματα των προσφύγων;

Σαφώς και υπάρχει. Μερικές από αυτές είναι το σχολείο των προσφύγων στον καταυλισμό, ο Ερυθρός Σταυρός, Επιτροπή Ειρήνης, Γιατροί χωρίς Σόνορα, Γιατροί του Κόσμου, Διεθνής Αμνηστία, Ύπατη Αρμοστεία, αντιεξουσιαστικό, αναρχικό κίνημα για την αλληλεγγύη των προσφύγων, Συνήγορος του Πολίτη, παρεμβάσεις στο Δήμο, Νομαρχία, και γενικά με όλες τις οργανώσεις.

-Επιβεβαιώνεται η μεταστροφή της Ελλάδας από χώρα διαμετακομιστική σε χώρα-άσυλο;

Η Ελλάδα δεν αποτελεί χώρα-άσυλο στη πραγματικότητα αν και υπάρχει τυπικά η νομοθεσία του Δουβλίνου που μας θεωρεί χώρα-άσυλο.

-Επηρεάζεται η πολιτισμική τους ταυτότητα από τη διαμονή του στην Ελλάδα;
Οι παλαιότερες γενιές όχι αλλά οι νέες ίσως άρχισαν να διαφοροποιούνται ελάχιστα από τους αυστηρούς κανόνες που τους επιβάλλει η θρησκεία τους.

-Από ποια χώρα κατάγεται η πλειοψηφία των προσφύγων;

Στο καταυλισμό υπάρχουν Αφγανοί, άντρες πρόσφυγες.

-Πόσοι κάνουν αίτηση ασύλου; Που κάνουν;

Σχετικά είναι πολύ μικρό το ποσοστό αυτών που υποβάλλουν αίτηση ασύλου.
Έχουν ενημερωθεί ότι σπάνια η Ελλάδα κάνει δεκτό το αίτημα ασύλου και προτιμούν να κάνουν αίτηση σε άλλη χώρα.

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ 3^η : ΑΠΟ ΠΡΟΣΦΥΓΑ

-Ποια η ηλικία σας;

Είμαι 21 ετών.

-Από ποια χώρα είστε;

Είμαι από το Αφγανιστάν

-Γιατί φύγατε από την πατρίδα σας;

Για πολιτικούς λόγους. Ο πατέρας μου ήταν πρώην στρατιωτικός κι δεν ήταν αρεστός στο νυν καθεστώς. Όλη η οικογένειά μου ήταν, όσο θυμάμαι τον εαυτό μου από παιδί, ήταν υπό διωγμό. Μόνο πόλεμος εκεί από την μέρα που γεννήθηκα.

-Μέσω ποιας χώρας φτάσατε εδώ; με ποιο τρόπο;

Από την Τουρκία. Δώσαμε πολλά λεφτά σε κυκλώματα για να φτάσουμε μετά από ατέλειωτες ώρες στα παράλια του Αιγαίου κι από εκεί με βάρκα σε κάποιο ελληνικό νησί, μετά στην Αθήνα και μετά στην Πάτρα.

-Πως είναι η συμπεριφορά των κατοίκων της περιοχής ως προς τη διαμονή σας εδώ;

Οι κάτοικοι δεν μας συμπεριφέρονται καλά. Θέλουν να μας διώξουν. Λένε ότι τους ενοχλούμε αλλά στην πραγματικότητα δεν τους πειράζουμε καθόλου.

-Πως κρίνετε την στάση των Ελληνικών αρχών απέναντι σας; η αστυνομία, ο Δήμος, η Εκκλησία;

Η αστυνομία μας φέρεται με πολύ άσχημο τρόπο. Μας χτυπάνε και μας κάνουν διάφορα βασανιστήρια. Για οτιδήποτε άσχημο και να γίνει στην Πάτρα λένε πως εμείς το κάναμε. Ο Δήμος δεν έχει κάνει κάτι ουσιαστικό. Η Εκκλησία πιο παλιά έφερνε φαγητό κάθε μέρα, εδώ και κάποιο διάστημα σταμάτησε να το κάνει.

-Έχετε έρθει μόνος ή με κάποιο άλλο μέλος της οικογένειάς σας;

Όχι μόνος μου.

-Ποιες είναι οι σχέσεις σας με τα υπόλοιπα άτομα του καταυλισμού;

Με τα υπόλοιπα μέλη του καταυλισμού οι σχέσεις μας είναι αρκετά καλές.

-Τι πιστεύετε πως θα έκανε καλύτερη τη ζωή σας στον καταυλισμό;

Στον καταυλισμό, αυτό που θα έκανε καλύτερη τη ζωή μας, θα ήταν να είχαμε ζεστό νερό για να μπορούμε να πλενόμαστε και να είχαμε περισσότερες τουαλέτες καθώς υπάρχουν μόνο δύο για 1.500 περίπου άτομα. Ακόμα, χρειαζόμαστε και ηλεκτρικό ρεύμα για να μπορούμε να μαγειρεύουμε.

-Πιστεύετε πως οι υπηρεσίες των Μη Κυβερνητικών οργανώσεων και των Κοινωνικών Υπηρεσιών καλύπτουν τις ανάγκες σας;

Οι υπηρεσίες και οι οργανώσεις προσπαθούν να βοηθήσουν και καλύπτουν κάποιες ανάγκες μας αλλά δεν είναι αρκετές. Μας ενημερώνουν για τα δικαιώματά μας, μας προσφέρουν μεταφραστή, κάνουν μαθήματα να μάθουμε ελληνική γλώσσα. Μας δίνουν φάρμακα όταν χρειαστούμε κάτι. Ακόμα τρόφιμα και ρούχα συχνά.

-Έχετε υποβάλλει αίτηση για άσυλο;

Όχι, δεν έχω κάνει. Αν κάνω εδώ στην Ελλάδα, δεν πρόκειται να πάρω άσυλο. Κανένας σχεδόν δεν παίρνει άσυλο από την Ελλάδα. Γι' αυτό θέλω να φτάσω στη Σουηδία, που είναι κι ο αδερφός μου κι έχει πάρει άσυλο εκεί. Αν κάνω στην Ελλάδα αίτηση ασύλου και σίγουρα θ' απορριφθεί, δεν μπορώ μετά να ξανακάνω πουθενά αλλού αίτηση.

ΠΟΛΙΤΕΣ ΕΝ ΔΡΑΣΕΙ

Σε συνέντευξη τύπου που παραχώρησαν μέλη της Μη Κυβερνητικής Οργάνωσης «Πολίτες Εν Δράσει» τον Ιούνιο του 2009 στην Πάτρα, ανακοίνωσαν ότι μέσα σε 2 μήνες θα διαχειριστούν πρόγραμμα ιατροφαρμακευτικής και νομικής στήριξης προσφύγων κι αιτούντων ασύλου ύψους 49.000 ευρώ. Πρόκειται για ειδικό πρόγραμμα του Υπουργείου Υγείας, που χρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση και το οποίο στο σύνολό του αγγίζει τα 500.000 ευρώ. Ωστόσο το υπόλοιπο κονδύλι, ύψους 450.000 ευρώ, κινδυνεύει να χαθεί για την πόλη και κατά συνέπεια για τους αποδέκτες των υπηρεσιών (τους πρόσφυγες και τους αιτούντες άσυλο), αν δε βρεθεί άμεσα κάποιος δημόσιος φορέας (π.χ. Δήμος, Νομαρχία, Περιφέρεια) να το διεκδικήσει. Το μέλος της παραπάνω ΜΚΟ, Ήρα Κουρή, υποστήριξε πως, όταν οι «Πολίτες Εν Δράσει» προσέφυγαν στους εκπροσώπους της Τοπικής Αυτοδιοίκησης για το θέμα, βρήκαν ουσιαστικά «πόρτες κλειστές». Επίσης παρατέθηκαν στοιχεία σύμφωνα με τα οποία η συγκεκριμένη ΜΚΟ έχει προσλάβει 4 διερμηνείς για να καλυφθεί το κενό που υπάρχει στην Αστυνομική Διεύθυνση, η οποία δεν έχει διερμηνέα για να δεχθεί τα αιτήματα ασύλου.

Ο ΔΡΟΜΟΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

Μέσα από την προσωπική ιστορία ενός από τους πρόσφυγες από το Αφγανιστάν, αναδεικνύονται τα μονοπάτια κι οι λεωφόροι απόδρασής τους για ένα καλύτερο κόσμο. Ενδιάμεση στάση: ο πρόχειρος καταυλισμός στην Πάτρα.

Από τον Δημήτρη Παπαδόπουλο,

« Στην Ασιατική Ήπειρο υπήρχε μια χώρα με τεράστιο πολιτισμό, σπουδαία πρόσωπα, φιλόσοφους και ποιητές που διαβάζονται σε όλη την Ασία». Ο Αμάν Ναζαρί είναι πρόσφυγας από το Αφγανιστάν και τα τελευταία 4 χρόνια ζει στην Ελλάδα. Είναι 30 χρονών κι όπως είπε ο ίδιος « από τότε που άνοιξα τα μάτια μου, δεν έζησα τίποτα άλλο παρά πόλεμο». Η γνώση της ελληνικής γλώσσας, κάτι για το οποίο προσπάθησε πολύ, καθώς κι η επιμονή του να ζήσει καλύτερα σε μια χώρα που βρέθηκε, τον έφεραν στην Πάτρα. Μέχρι πριν ένα χρόνο περίπου εργαζόταν στον Ερυθρό Σταυρό ως επίσημος μεταφραστής των Αφγανών. Η σύμβασή του δεν ανανεώθηκε και το ταμείο ανεργίας αποτελεί προσωρινό βοήθημα. «Πρέπει να είμαι ο μόνος Αφγανός που έχει μπει στο ταμείο ανεργίας», λέει και γελάει. Το ραντεβού είχε δοθεί για επίσκεψη στο καταυλισμό στην περιοχή Αγυιά της Πάτρας. Λίγο μέρες πριν είχε πιάσει φωτιά στον καταυλισμό. Εκείνη τη μέρα έβρεχε πολύ, ο πρόχειρος οχετός που είχαν φτιάξει οι πρόσφυγες είχε βουλώσει. Καμένο πλαστικό, λάσπη, λύματα, κάθε ανάσα και συνειδητοποίηση. Κάθε βλέμμα που απαντούσα ήταν επιφύλαξη. Μικρά μαγαζάκια, από χαρτόνια φτιαγμένα, εκεί όπου αγοράζουν τα απαραίτητα αφού δεν επιτρέπεται να κυκλοφορούν στην πόλη, ένα τζαμί, σπιτάκια όπου ζουν οι ίδιοι. Μπάνιο κάνουν στη θάλασσα, ρεύμα παίρνουν από κολώνες της Δ.Ε.Η., 1.500 εναλλασσόμενοι πολίτες στην ραφή του πολιτισμού.

Το παράδειγμα της διαδρομής του Αμάν δεν αποτελεί προσωπική εμπειρία, όλοι ακολουθούν τα ίδια μονοπάτια. Το ταξίδι του διήρκεσε περίπου 3 μήνες και πλήρωσε συνολικά περίπου 15.000 ευρώ. «Κάποια τα πλήρωσα στην αρχή. Τα υπόλοιπα τ' άφησα σε φίλους στο Ιράν. Όταν έφτανα σε κάποιο κομβικό σημείο, τους τηλεφωνούσα για να βάλουν τα επόμενα χρήματα. Δεν μπορούσα να κρατάω

μαζί μου χρήματα, θα έχανα τη ζωή μου. Οι διακινητές δεν αστειεύονται». Η οικονομική κατάσταση του Αμάν του επέτρεψε να κάνει αυτό το ταξίδι. Οι περισσότεροι πουλάνε τα σπίτια τους και τις περιουσίες τους για να έρθουν. Όσοι βρίσκονται στον καταυλισμό, δεν έχουν καμιά ελπίδα πίσω στην πατρίδα τους. Ρίσκαραν, πούλησαν κι έφυγαν από μια χώρα όπου το σχολείο αποτελεί πολυτέλεια και τα κορίτσια ξυλοκοπούνται για να φορέσουν μπούρκα. Περιπατώντας μέσα στον καταυλισμό, δεν βλέπω γυναίκες. «Μόνο άνδρες και μικρά παιδιά», μου λέει ο Αμάν. Οι κακουχίες γερνούν το πρόσωπό τους, ο φόβος το στρέφει μακριά από το φωτογραφικό φακό. Ποιητές, δικηγόροι, ζωγράφοι, όχι πως αυτές οι ιδιότητες τους κάνουν καλύτερους ανθρώπους, δείχνει όμως μ' ένα τρόπο ότι είχαν μια ζωή πίσω τους. Κάποιοι ζωγραφίζουν ακόμα. Αναρωτιέμαι αφελώς για ποιο λόγο βρίσκονται όλοι εδώ, γιατί δεν είναι στην πατρίδα τους. «Η χώρα μου ζει πόλεμο τα τελευταία τριάντα χρόνια. Αρχικά με την Σοβιετική Ένωση και πριν προλάβουμε ν' ορθοποδήσουμε ως κράτος, εμφανίστηκαν οι Ταλιμπάν. Τους λένε τρομοκράτες σήμερα, ενώ οι δυτικές χώρες και κυρίως οι Η.Π.Α. τους εκπαίδευσαν προκειμένου ν' απομακρύνουν τους Ρώσους». Μέσα σ' αυτό το καθεστώς γεννήθηκε κι ανατράφηκε ο Αμάν. Καταστροφή, πείνα, ανεργία, φτώχεια και πολιτικοί λόγοι οδηγούν πολλούς πολίτες από το Αφγανιστάν μακριά από την πατρίδα τους: είτε στις γειτονικές χώρες, είτε κυρίως, προς τις χώρες της Ευρώπης. «Είναι μια απέραντη έρημος πια. Το 90% των κατοίκων του Αφγανιστάν είναι αναλφάβητοι. Ο τελευταίος πόλεμος άφησε 4.000.000 νεκρούς, 1.500.000 ορφανά παιδιά κι εκατομμύρια ανθρώπους με ψυχολογικά προβλήματα». Ένας πόλεμος που συνεχίζεται ακόμα. Ο Αμάν μιλά για τη χώρα του, που ήταν «το κέντρο της επιστήμης», για την αδιανόητη φύση και τις τέσσερις εποχές που ξεχωρίζει η μία από την άλλη. Για τον τεράστιο πλούτο: χρυσός, διαμάντια, πετρέλαιο, φυσικό αέριο. Εκείνος έφυγε επειδή έπρεπε να φύγει. Στην αρχή για κάποια γειτονική χώρα, έπειτα ψάχνοντας και βρίσκοντας - πολύ εύκολα όπως ομολογεί ο Αμάν - τους κατάλληλους ανθρώπους που θα του «άνοιγαν» τον δρόμο για ένα καλύτερο μέλλον. «Οι διακινητές κυκλοφορούν παντού. Αν κινδυνεύει η ζωή σου, ψάχνεις και βρίσκεις». Το πρώτο κομμάτι του ταξιδιού αφορά το πέρασμα των συνόρων Ιράν-Τουρκίας, «γύρω στα 200 χιλιόμετρα μέχρι να φτάσουμε σε μια μικρή πόλη. Είχα ένα πρόβλημα υγείας κι ο γιατρός με είχε προειδοποιήσει να μην περπατήσω περισσότερο από 10 ώρες. Ρώτησα τον

διακινητή και με διαβεβαίωσε ότι το περπάτημα θα διαρκούσε μόνο μερικές ώρες». Ξεκίνησε το караβάνι με 140 άτομα. Την πρώτη μέρα έμειναν σ' ένα παγωμένο ποτάμι, προκειμένου ν' αποφύγουν τα σκυλιά των αστυνομικών. Το επόμενο βράδυ περπατούσαν 18 ώρες. «Είχα μαζί μου μόνο ένα μπουκαλάκι νερό. Δε σ' αφήνουν να το πιείς για να μην καθυστερήσεις το κομβόι σε περίπτωση που θέλεις να πας τουαλέτα». Το σύστημα είναι αρκετά οργανωμένο, με συνοριοφύλακες που κάνουν τα στραβά μάτια και караβάνια που περπατάνε ανάμεσα σε νάρκες, άγρια ζώα κι υπό την απειλή των όπλων των διακινητών. Κανείς δε μιλάει στον άλλο, κανείς δε μιλάει δυνατά. Τα όπλα είναι στραμμένα πάνω τους. «Φτάνοντας στο πρώτο χωριό μου υποσχέθηκαν ότι δίνοντας περισσότερα χρήματα, θα μου έβγαζαν πλαστό διαβατήριο κι έτσι θα μπορούσα να πάω με αυτοκίνητο στον επόμενο σταθμό». Δέχτηκε, γιατί αλλιώς θα έπρεπε να περπατήσει 80 ώρες ακόμα. Έμεινε κρυμμένος δύο εβδομάδες, μέχρι που του είπαν ότι δεν μπόρεσαν να του βγάλουν διαβατήριο. «Εκεί σ' εκείνο το χωριό τελείωσαν τα φάρμακά μου. Χτυπούσε τόσο δυνατά η καρδιά μου, που φοβήθηκα ότι θα σταματήσει. Με νοήματα εξηγούσα στον ιδιοκτήτη του σπιτιού ότι θα πεθάνω. Τον παρακαλούσα με νοήματα να μου φτιάξει ένα τάφο, να μη με πετάξουν στα βουνά. Αυτή την ιστορία δε θα τη ξεχάσω ποτέ», λέει ο Αμάν. Τα μάτια του είναι υγρά. «Ξάπλωσα μόνος μου και προετοιμάστηκα για το θάνατο. Ίσιωσα το σώμα μου και προσευχήθηκα. Ετοίμασα τον εαυτό μου για το μεγάλο ταξίδι». Έπειτα από μισή ώρα η καρδιά του ηρέμησε. Το ταξίδι θα συνεχιζόταν. «Η δύναμη που κρύβει ο άνθρωπος μέσα του είναι ανυπολόγιστη».

Τελικά, του ζήτησαν κι άλλα χρήματα για να του νοικιάσουν ένα άλογο. Πλήρωσε 300 δολάρια για ένα άλογο που χρησιμοποίησε μόνο 4 ώρες. «Το άλογο δεν μπορεί ν' ανέβει τα βουνά, κατέβα» τον διέταξαν οι διακινητές κι έτσι συνέχισε πάλι με τα πόδια. Την επόμενη νύχτα άρχισε να βρέχει τόσο πολύ που τα πόδια βούλιαζαν στην λάσπη. «Δεν μου είχε απομείνει άλλη δύναμη, ευτυχώς με βοήθησαν άλλοι πρόσφυγες, διότι οι συνοδοί απειλούσαν να με αφήσουν». Μέχρι να φτάσουν στην Κωνσταντινούπολη, τρεις από το караβάνι στο οποίο συμμετείχε κι ο Αμάν, έχασαν τη ζωή τους. «Ένας έχασε το πόδι του από νάρκη που πάτησε, άλλος δεν άντεξε από την πείνα και την κούραση». Από την Κωνσταντινούπολη μέχρι την Σμύρνη, - από όπου θα απέπλεε το караβί που θα τους πήγαινε στην Ελλάδα - ταξίδεψε με φορτηγάκι των δέκα ατόμων για 27 ώρες. «Ήμασταν 75 άτομα, ο ένας πάνω στον

άλλο», ταξίδι για το οποίο πλήρωσαν 3.000 δολάρια. Στη Σμύρνη περίμεναν 4 μέρες κρυμμένοι σ' ένα δάσος χωρίς νερό, χωρίς δυνατότητα επικοινωνίας. «Επειδή ήμουν άρρωστος, με πήγαν σε κάποιο σπίτι», εξομολογείται ο Αμάν κι αποκαλύπτει ότι για αυτή την άνεση πλήρωσε κάτι παραπάνω. «Μας πήρε ένα τουριστικό καράβι χωρητικότητας 10 ατόμων για να περάσουμε το Αιγαίο. Πληρώσαμε περισσότερο από 500 δολάρια. Το καραβάκι ήταν μέσα στη θάλασσα, βγάσαμε το νερό για να μη βουλιάξουμε». Επίσημες πληροφορίες αναφέρουν ότι το καλοκαίρι του 2008, 180 Αφγανοί έχουν χάσει τη ζωή τους στο Αιγαίο, κυρίως από μεγάλα πλοία που πατάνε τα φουσκωτά τα οποία ταξιδεύουν χωρίς φώτα, « ούτε καν ένα φακό». Έφτασαν σε μια περιοχή που «είχε πολλές λεμονιές κι απείχε 5-6 ώρες από την Αθήνα». Προφανώς κανείς δεν τους ενημέρωνε για τους σταθμούς του ταξιδιού τους. Πάλι κρυμμένοι, πάλι στοιβαγμένοι. «Μέχρι να δοθεί το ok και να μας αφήσουν ελεύθερους, μέναμε σε μια πολυκατοικία, ούτε ξέρω που». Τον άφησαν μια νύχτα στη Λεωφόρο Αλεξάνδρας, στο Πεδίον του Άρεως. «Δεν είχα ιδέα που να πάω. Ιανουάριος του 2004. Μπερδεμένος, παλεύω να βρω τουλάχιστο κάποιον να μιλά τη γλώσσα μου, να μάθω που βρίσκομαι».

Ο συγγραφέας Πέτρος Μάρκαρης σε ομιλία που έδωσε στο πλαίσιο του Διεθνούς Συνεδρίου «ΜΜΕ και μετανάστες: καλωσόρισμα ή αντίο» που πραγματοποιήθηκε στην Πάτρα το Νοέμβριο του 2008, δήλωσε πως ζούμε τον αιώνα των συνεχών μετακινήσεων των λαών. «Δεν πρόκειται να σταματήσει τα επόμενα 100 χρόνια. Είναι υποκριτική η στάση της Ευρώπης. Μετατρέπονται σε Πόντιους Πιλάτους σε ότι αφορά τη Νότια Ευρώπη και το οποίο οφείλουν ν' αντιμετωπίσουν». Πράγματι, μόνο που αυτό που αναφέρεται ως μαζικές μετακινήσεις είναι άνθρωποι εξαθλιωμένοι, μέσα στον πολιτισμό της πόλης αλλά πολύ μακριά από αυτόν. Περιμένουν να φύγουν για την «Ευρώπη», τουλάχιστο για την Ιταλία, έπειτα βλέπουν. Κάποιοι το πετυχαίνουν, άλλοι προσπαθούν μάταια. Προφανώς το κύκλωμα διακίνησής τους λειτουργεί και ρυθμίζει τη ροή, κύκλωμα το οποίο από ότι φαίνεται το βοηθούν κι αρκετοί άλλοι, ένστολοι και μη, από ότι τουλάχιστο αποκαλύπτει η αστυνομική αρχή της Πάτρας. Καθώς περπατάμε με τον Αμάν μέσα στον καταυλισμό, συνειδητοποιώ ότι κρύβονται, με αποφεύγουν. Με πλησιάζει ένας, βγάζει το γάντι του, του τείνω το χέρι για να τον χαιρετήσω. Εκείνος ήθελε να μου δείξει το κομμένο του δάχτυλο, απώλεια από επέμβαση λιμενικών, όπως λέει ο

ίδιος, την ώρα που προσπαθούσε να περάσει από τα κάγκελα του λιμανιού. «Ο κόσμος δεν ξέρει τι περνάνε αυτοί οι άνθρωποι στη χώρα τους», λέει ο Αμάν, αρκετοί έχουν ήδη και μαζεύονται γύρω μου. Έρχεται κι ένας σε αναπηρικό κάθισμα. Είναι τραυματίας πολέμου και βρίσκεται στον καταυλισμό. Δεν έχει άλλη επιλογή. Τους βλέπω, μέσα Φεβρουαρίου, να κάνουν μπάνιο στη θάλασσα. Το εύλογο ερώτημα που προκύπτει είναι πως ο Αμάν κατάφερε ν' αλλάξει την προδιαγεγραμμένη του πορεία. «Έμαθα από τους γονείς μου να παλεύω. Κάποτε η ζωή μου ήταν βασιλική. Μα όταν ήρθα στην Ελλάδα., αποφάσισα ότι πρέπει να προσπαθήσω για να μην πεινάσω. Έψαξα για δουλειά ,έμαθα ελληνικά». Αρκετά τυχερός και πολύ πείσμων. Προσπαθεί να ενταχθεί στην ελληνική κουλτούρα, «να μάθω και να σεβαστώ τους νόμους και τα ήθη της κοινωνίας σας», μου λέει. Αρχικά έμενε σε μια πανσιόν. «Άφησα τη δουλειά μου προκειμένου να πάω σχολείο, ήθελα να μάθω ελληνικά. Καθημερινά, πήγαινα για ν' αποκτήσω ροζ κάρτα. Για δυο χρόνια είχα ένα υπηρεσιακό σημείωμα , το οποίο έπρεπε ν' ανανεώνω και βεβαίως δεν είχα δικαίωμα να εργαστώ». Τον κορόιδεψαν αρκετά, τον κρατούσαν ένα μήνα, τον έδιωχναν χωρίς να τον πληρώσουν απειλώντας τον ότι θα τον καταγγείλουν.

Έχει πια δικαίωμα στη ζωή. «Επιτέλους τα κατάφερα», μου λέει κι εξομολογείται το όνειρό του: να γινόταν γιατρός ή ζωγράφος. Τον ρωτάω αν θα επέστρεφε στην πατρίδα του, σε περίπτωση που κάτι τέτοιο ήταν εφικτό. «Δεν θα μπορούσα», το αποκλείει. «Μα ακόμα κι αν γινόταν, έχει αλλάξει τόσο πολύ η κατάσταση όπου κι εκεί θα είμαι ξένος». Στο σπίτι του δεν έχει κανένα αναμνηστικό. Δεν έχει πουθενά τίποτα δικό του, αναμνηστικό μιας ζωής που πέρασε δύσκολα. «Ήμουν πάντα περήφανος για μένα και παραμένω έτσι». Φεύγοντας, μου δίνει ένα χειρόγραφο, στα ελληνικά γραμμένα με στίχους του αγαπημένου του Αφγανού ποιητή, Αμπντούλ Ραχίμ Ντοστ. «Πετάω με τα φτερά της σκέψης και παρόλο που βρίσκομαι σε κελί, γνωρίζω μεγαλύτερη ελευθερία».

ΣΤΕΛΕΧΗ ΤΗΣ ΥΠΑΤΗΣ ΑΡΜΟΣΤΕΙΑΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΑΝ ΑΘΛΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ

ΠΡΙΝ ΕΙΧΑΝ «ΤΟΥΛΑΧΙΣΤΟ» ΜΙΑ ΠΑΡΑΓΚΑ

Οι συνθήκες διαβίωσης των μεταναστών στην Πάτρα σήμερα είναι χειρότερες από την εποχή που υπήρχε ο εξαθλιωμένος καταυλισμός... Η εκτίμηση ανήκει στην υπεύθυνη του τομέα Ενημέρωσης της Ύπατης Αρμοστείας του Ο.Η.Ε. για τους πρόσφυγες στην Ελλάδα Καίτη Κεχαγιόγλου, η οποία επισκέφτηκε την Πάτρα στα τέλη Οκτώβρη 2009. Το στέλεχος της οργάνωσης τεκμηριώνει την άποψή της λέγοντας ότι οι Ασιάτες (Αφγανοί) πρόσφυγες που επισκέφτηκε στην περιοχή της Αγυιάς διαμένουν στην ύπαιθρο, ενώ οι Αφρικανοί (Σομαλοί κ.α.) χρησιμοποιούν ως πρόχειρο κατάλυμα βαγόνια τρένων στο παλιό μηχανοστάσιο στην περιοχή του Αγίου Ανδρέα. Συνθήκες που είναι ακόμα πιο άθλιες από την παρακούπολη της Ηρώων Πολυτεχνείου, που κατεδαφίστηκε το καλοκαίρι του 2009. Η κ. Κεχαγιόγλου συνόδευε την υπεύθυνη του περιφερειακού γραφείου της Ύπατης Αρμοστείας του Ο.Η.Ε. για τους πρόσφυγες Λάουρα Μπολτρίνι, η οποία επισκέφτηκε την Πάτρα, την Λέσβο και τους χώρους κράτησης στην οδό Πέτρου Ράλλη, για να διαμορφώσει προσωπική άποψη για την κατάσταση που επικρατεί στην Ελλάδα όσον αφορά τους πρόσφυγες και τους αιτούντες άσυλο. «Είδαμε αιτούντες άσυλο, ανθρώπους με «ροζ» κάρτα, να κοιμούνται κάτω από βαγόνια. Θα έπρεπε να βρίσκονται σε ειδικά κέντρα για αιτούντες άσυλο. Είδαμε επίσης Αφγανούς που έχουν ζητήσει ή θέλουν να ζητήσουν άσυλο, αλλά δεν έχουν πρόσβαση στη διαδικασία αίτησης ασύλου. Η κατάσταση είναι χαοτικά δύσκολη...» δήλωσε η κ. Κεχαγιόγλου.

ΕΡΩΤΗΣΗ ΝΙΚΟΥ ΤΣΟΥΚΑΛΗ

«ΕΓΚΛΩΒΙΣΜΟΣ ΧΙΛΙΑΔΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ»

Το θέμα της επαναδιαπραγμάτευσης της εφαρμογής του Κανονισμού Δουβλίνο II της Ευρωπαϊκής Ένωσης από την κυβέρνηση, όπως έγινε από άλλες ευρωπαϊκές χώρες, προκειμένου να πετύχει τον απεγκλωβισμό των χιλιάδων μεταναστών από τη χώρα, φέρνει με ερώτησή του στη Βουλή ο βουλευτής Αχαΐας του ΣΥ.ΡΙΖ.Α Νίκος Τσούκαλης. Στην ερώτηση του ο κ. Τσούκαλης αναφέρει :

«Τους τελευταίους 20 περίπου μήνες, η εφαρμογή του Κανονισμού Δουβλίνο II της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σύμφωνα με τον οποίο η Ελλάδα επίσημα καθίσταται χώρα εγκλωβισμού των μεταναστών κι αιτούντων άσυλο, έχει ανασταλεί από αρκετές ευρωπαϊκές χώρες. Η Νορβηγία, η Γερμανία, το Βέλγιο, η Σουηδία κι άλλες χώρες αποφάσισαν τη διακοπή της εφαρμογής του Κανονισμού Δουβλίνο II στις σχέσεις της με την Ελλάδα, κάνοντας χρήση της ανθρωπιστικής ρήτρας μέχρις ότου εξακριβωθεί ότι τα δικαιώματα των αλλοδαπών δεν παραβιάζονται κατά την επιστροφή τους στη χώρα μας.

Η εξέλιξη αυτή αν κι αμαυρώνει την εικόνα της Ελλάδας κι επιβεβαιώνει τις καταγγελίες πολλών οργανισμών για την κατάσταση του μηχανισμού χορήγησης ασύλου, παρείχε μια καλή ευκαιρία στην ελληνική κυβέρνηση να επαναδιαπραγματευθεί το εν λόγω Κανονισμό, ώστε να γίνει καλύτερος καταμερισμός των αφιχθέντων αλλοδαπών στην Ευρώπη. Προς αυτή την κατεύθυνση εξάλλου ήταν κι η πρωτοβουλία της ίδιας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής μέσα στο 2008. Αντί αυτού όμως η ελληνική κυβέρνηση φαίνεται να πιέζει για εφαρμογή του εν λόγω Κανονισμού, όπως φαίνεται από επιστροφές που έχουν συμφωνηθεί με την Ολλανδία, καθώς και σ' επίπεδο δικαστικών διαδικασιών (για παράδειγμα την υπόθεση 49950/08 στο Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου). Η κυβέρνηση υποστηρίζει ότι η Ελλάδα διαθέτει τις υποδομές για την επανεισδοχή των καταγεγραμμένων αλλοδαπών στη χώρα μας είτε πρόκειται για αιτούντες άσυλο είτε για αλλοδαπούς προς απέλαση στις χώρες προέλευσής τους,

είτε απλά για αλλοδαπούς οι οποίοι για ανθρωπιστικούς λόγους πρέπει να παραμείνουν σ' ευρωπαϊκό έδαφος».

ΕΞΑΓΓΕΛΙΕΣ ΧΡΥΣΟΧΟΪΔΗ

ΠΡΟΣΛΗΨΗ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΣΤΗΝ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ, ΣΤΟ ΥΠ.Ε.Σ. Η ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΑΣΥΛΟΥ

Τη μεταφορά της αρμοδιότητας του πολιτικού ασύλου από την Αστυνομία στο Υπουργείο Εσωτερικών, την πρόσληψη στ' αστυνομικά τμήματα μεταναστών, που θα λειτουργούν ως διαμεσολαβητές με τους κρατούμενους αλλοδαπούς, τη σύσταση Ειδικού Γραφείου Καταγγελιών σε συνεργασία με τον Συνήγορο του Πολίτη και την τιμωρία όσων αστυνομικών «υποθάλουν φασιστικά στοιχεία», προκειμένου να ελεγχθούν οι αυθαιρεσίες της Αστυνομίας, ανακοίνωσε ο Υπουργός Προστασίας του Πολίτη, Μιχάλης Χρυσοχοΐδης.

Σε συνάντηση που είχε μ' εκπροσώπους της κίνησης «Ενωμένοι ενάντια στο ρατσισμό και τη φασιστική απειλή» ο κ. Χρυσοχοΐδης εξήγγειλε την υποστήριξη των αστυνομικών τμημάτων στις ευαίσθητες περιοχές με κοινωνικούς λειτουργούς και ψυχολόγους και τη συμμετοχή στο πολιτικό προσωπικό των αστυνομικών τμημάτων μεταναστών 2^{ης} γενιάς. Ο κ. Χρυσοχοΐδης πρόσθεσε ότι η πρόταση για μεταφορά της αρμοδιότητας του πολιτικού ασύλου από την Αστυνομία στο Υπουργείο Εσωτερικών πρόκειται να συζητηθεί άμεσα στο υπουργικό συμβούλιο. Οι εκπρόσωποι της «Κίνησης Ενωμένοι ενάντια στο ρατσισμό και τη φασιστική απειλή» έθεσαν στον Υπουργό το θέμα της αντιμετώπισης των προσφύγων, της δράσης της FRONTEX και των «στρατοπέδων συγκέντρωσης τύπου Παγανής». Η Οργάνωση ζήτησε από τον Υπουργό να πάρει ξεκάθαρη θέση ότι δε θα δημιουργήσει άλλα «στρατόπεδα» του ίδιου τύπου κι ότι θα καταργήσουν όσα υπάρχουν.

ΓΙΑΤΙ Η ΜΥΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΑΝ ΕΙΝΑΙ ΟΛΑ ΣΥΝΝΟΜΑ;

Ερωτηματικά διατυπώνονται από την «Κίνηση Υπεράσπισης των Δικαιωμάτων Προσφύγων και Μεταναστών-Μεταναστριών» για την μυστικότητα υπό την οποία γίνονται επιχειρήσεις απομάκρυνσης προσφύγων από την Πάτρα το τελευταίο διάστημα. Ο Γιάννης Λάμπρου εκ μέρους της Κίνησης επιβεβαιώνει τις πληροφορίες για «μυστικές» επιχειρήσεις της Αστυνομίας.

«Γιατί άραγε κρατούνται μυστικές οι επιχειρήσεις αν όλα είναι σύννομα; Γιατί δεν ανακοινώνεται η τύχη των ανθρώπων που απομακρύνονται;» είναι δύο από τα βασικά ερωτήματα που έθεσε ο Γ. Λάμπρου για το θέμα με αποδέκτη την Πολιτεία.

Το μέλος της Κίνησης χαρακτήρισε «αλλοπρόσαλλη» την πολιτική που ακολουθεί η κυβέρνηση στο μεταναστευτικό, καθώς από τη μια πλευρά γίνεται λόγος για απομάκρυνση 140 ατόμων από την Πάτρα κι από την άλλη ανακοινώνεται η απελευθέρωση 1.200 με το επιχείρημα ότι δεν μπορούν να τους κρατήσουν άλλο. «Αυτοί οι 1.200 θα περάσουν από την Πάτρα» διερωτήθηκε κι αμφισβήτησε την πρακτική αξία των εξαγγελιών του Υπουργού Πολιτικής Προστασίας κ.Χρυσοχοϊδη για την παροχή κινήτρων σε μετανάστες που θέλουν να επιστρέψουν στις πατρίδες τους. Ο Γ. Λάμπρου θεωρεί ότι η συγκεκριμένη κατηγορία μεταναστών αποτελεί την εξαίρεση, ενώ στην πλειοψηφία τους πρόκειται για άτομα που έχουν φύγει κυνηγημένα από τις πατρίδες τους. Έφερε ως παράδειγμα τους Σουδανούς πρόσφυγες που βρίσκονται στην Πάτρα κι έφυγαν κυνηγημένοι από τη χώρα τους, επειδή ήλθαν σε κόντρα με το πολιτικό καθεστώς που επικρατούσε εκεί.

Για την Κίνηση πρέπει να δοθεί βάρος στην κοινωνική πρόνοια κι όχι στην αστυνόμευση. «Δεν είναι θέμα της Αστυνομίας. Είναι θέμα της Πολιτείας...» υποστηρίζει ο Γ. Λάμπρου. Θεωρεί ότι οι επιχειρήσεις της ΕΛ.ΑΣ. αποτελούν κινήσεις φορέων που διεκδικούν αναβαθμισμένους ρόλους, αλλά ενέχουν διαρκώς τον κίνδυνο της όξυνσης στην κοινωνία. Και φυσικά δεν λύνει τον πρόβλημα των προσφύγων που διαβιούν κάτω από άθλιες συνθήκες.

Εκτός από τις δράσεις της Κίνησης παρατηρείται η παροχή σημαντικής βοήθειας

καθημερινά από μεμονωμένους πολίτες, που είναι ευαισθητοποιημένοι από το δράμα των προσφύγων. Από αυτή την προσπάθεια ο Γ. Λάμπρου διακρίνει ότι απουσιάζει εντελώς ο Δήμος Πατρέων, ο ρόλος του οποίου θα μπορούσε να είναι υποστηρικτικός μέσα από τις κοινωνικές δομές που διαθέτει.

«Έχει εγκλωβιστεί ο Δήμος σε μια λογική που λέει ότι το πρόβλημα είναι η παρουσία των προσφύγων κι όχι οι συνθήκες διαβίωσής τους. Αυτή η λογική είναι αδιέξοδη. Οδηγεί σ' ένα κυνήγι προσφύγων, που δεν αντιστοιχεί ούτε στις ανάγκες αυτών των ανθρώπων, αλλά ούτε και στον πολιτισμό μας...» υποστηρίζει το μέλος της Κίνησης κι εκφράζει την άποψη ότι η Πολιτεία κι ο Δήμος θα πρέπει να κινηθούν προς την βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των προσφύγων, όπως άλλωστε έχει δείξει κι η διεθνής εμπειρία.

«ΠΡΟΣΕΧΕΤΕ ΤΙ ΠΕΤΑΤΕ ΣΤΑ ΣΚΟΥΠΙΔΙΑ. ΚΑΠΟΙΟΙ ΤΡΩΝΕ ΑΠΟ ΕΚΕΙ...»

Με αυτοσχέδιες μπροσούρες, που επικολλήθηκαν σε κάδους απορριμμάτων της πόλης, προσπαθεί να ευαισθητοποιήσει την τοπική κοινωνία η Κίνηση Υπεράσπισης Προσφύγων.

Το μέλος της Κίνησης Γιάννης Λάμπρου έλεγε τις προάλλες, μετά τις σιωπηρές επιχειρήσεις απομάκρυνσης προσφύγων, ότι δεν υπάρχει οργανωμένος φορέας, που να συνδράμει στη σίτισή τους. «Θα μπορούσε ν' αναλάβει ο Δήμος το συντονιστικό ρόλο» είπε. Αλλά ο Δήμος περί άλλων τυρβάζει.

Μιχάλης Βασιλάκης - Εφημερίδα Πελοπόννησος

ΔΕΣΜΕΥΣΕΙΣ ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ ΓΙΑ ΕΝΤΑΞΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΩΝ ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ

Την αποφασιστικότητά του να προωθήσει μέτρα για την ένταξη και την κοινωνική συμμετοχή των μεταναστών εξέφρασε ο Πρωθυπουργός Γ. Παπανδρέου από το βήμα του 3^{ου} Παγκόσμιου Φόρουμ για την Μετανάστευση και την Ανάπτυξη.

Παρουσία του Προέδρου της Δημοκρατίας Κάρολου Παπούλια και του Γενικού Γραμματέα του Ο.Η.Ε. Μπαν Γκι Μουν, ο πρωθυπουργός μίλησε για απόκτηση ελληνικής ιθαγένειας στη δεύτερη γενιά μεταναστών, αναθεώρηση της πολιτικής παροχής ασύλου και δικαίωμα ψήφου στις δημοτικές εκλογές για τους μακροχρόνια διαμένοντες.

«Στόχος μας είναι ν' αντιμετωπίσουμε την παράνομη μετανάστευση με γνώμονα την εδραίωση των ενταξιακών μας πολιτικών, αλλά και τον σεβασμό στα θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα, με αποτελεσματικότερη φύλαξη των συνόρων, πληρέστερη αξιοποίηση των θεσμικών δυνατοτήτων επιστροφής στις χώρες καταγωγής και με την αναθεώρηση της πολιτικής χορήγησης ασύλου που σήμερα υπολείπεται των υποχρεώσεών μας», τόνισε ο πρωθυπουργός.

ΗΜΕΡΗΣΙΟΣ ΚΗΡΥΚΑΣ ΠΑΤΡΑΣ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Ιωσηφίδης Θ., *Ανάλυση ποιοτικών δεδομένων στις κοινωνικές επιστήμες*, Αθήνα, Κριτική, 2003.
2. Κέντρο Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου, Ίδρυμα Θεμιστοκλή και Δημήτρη Τσάτσου, Νομικές, Θεσμικές και διοικητικές διαστάσεις του καθεστώτος εισόδου και παραμονής μεταναστών στην Ελλάδα, Προκλήσεις και Προοπτικές Βελτίωσης, Μελέτη Συμβατότητας του Ελληνικού και του Ευρωπαϊκού θεσμικού Πλαισίου, Ομάδα Έργου Γεώργιος Κατρούγκαλος (Επιστημονικός Υπεύθυνος), Ξενοφών Κοντιάδης, Μαριάννα Κωστούλα, Μαρία Μουσιμούτη, Θεόδωρος Παπαθεοδώρου, Ξένη Χαμόδρακα, Αθήνα, Νοέμβριος 2004.
3. Κόντης Αντ., *Η πολιτική ασύλου στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στην Ελλάδα*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2005.
4. Κυριαζή Ν., *Η κοινωνιολογική έρευνα. Κριτική επισκόπηση των μεθόδων και των τεχνικών*, Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα, 1999.
5. Μουσούρου Λ. Μ., *Μετανάστευση και μεταναστευτική πολιτική στην Ελλάδα και στην Ευρώπη*, Gutenberg, Αθήνα, 1999.
6. Μπαμπινιώτης Γ., *Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας*, Κέντρο Λεξικολογίας Ε.Π.Ε., Αθήνα, 2009.
7. Παπαγιάννης Γ., *Νεότερες εξελίξεις στη νομοθεσία και στη νομολογία των αλλοδαπών*, ERGA OMNES, 2003.
8. Παπαγεωργίου Ι./ Παπαδημητρίου Παν., *Η οδηγία για τις ελάχιστες απαιτήσεις για την υποδοχή των προσώπων που ζητούν άσυλο στα κράτη-μέλη κι οι συνέπειες της στην ελληνική πολιτική και πρακτική για το Άσυλο*, Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες, 2003.
9. Παπαθεοδώρου Θ., *Νομικό καθεστώς Αλλοδαπών*, Νομική Βιβλιοθήκη, Έκδοση

2007.

10. Παρασκευόπουλος Ν. Ι., *Μεθοδολογία επιστημονικής έρευνας*, Τόμος Α και Β, Αθήνα, 1993.

11. Περράκης Στ.- Μάστακας Π., *Άσυλο –Πρόσφυγες*, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, Αθήνα- Κομοτηνή, 2005.

12. Πετράκου Ηλ ., *Η κατάσταση των αιτούντων άσυλο με απορριφθείσα αίτηση ασύλου*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2005.

13. Τάτσης Ν., *Τα κέντρα υποδοχής προσφύγων στην Ελλάδα*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2005.

14. Χλέπας Ν., *Το νομικό πλαίσιο για την υποδοχή των αιτούντων άσυλο στην Ελλάδα*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα, 2005.

15. Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες, *Νομική Συνδρομή σε Πρόσφυγες κι Αιτούντες Άσυλο στην Ελλάδα*, Αθήνα, 2003.

16. *Οδηγός Φορέων και Υπηρεσιών για Αιτούντες Άσυλο και Πρόσφυγες*, Διεθνής Κοινωνική Υπηρεσία (Ελληνικός Κλάδος), Αθήνα, 2002.

17. Bach R.L. and Schami L.A., *Migration crisis and theoretical conflict*, International MIGRATION Review, vol.16, 1982.

18. Bailey K. D. , *Methods of Social Research*, Collier-Mac Millan, London, 1978.

19. Cass F., *Southern Europe Welfare States, Between Crisis and Reform*, London, 1997.

20. Cohen L. Manion L., *Μεθοδολογία εκπαιδευτικής έρευνας*, Μεταίχμιο, Αθήνα, 2000.

21. Kyriakopoulos V. (Eds), *Human Rights defense Centre*, Ant. N. Sakkoulas, Athens-Komotini, 2004.

22. Oppenheim A. N., *Questionnaire Design, Interviewing and Attitude Measurement*,

New Edition, New York, 2006.

23. Sitaropoulos N., *Modern Greek Asylum Policy and Practice on the Context of the Relevant European Development*, Journal of Refugee Studies, 2000.

24. Yin R.K., *Case study research. Design and methods*, Sage, London, 1994.

Επίσης χρησιμοποιήθηκε: Report by Thomas Hammarberg ,Commissioner for Human Rights of the Council of Europe- Issue reviewed: Human Rights of Asylum Seekers, Strasburg, 4 February 2009.

Αναζητήθηκε υλικό και χρησιμοποιήθηκε από την ιστοσελίδα του Ινστιτούτου Μεταναστευτικής Πολιτικής, της Ύπατης Αρμοστείας του Ο.Η.Ε., του Συνηγόρου του Πολίτη, της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας.

Θα 'θελα να ευχαριστήσω πολύ τον επιβλέπων καθηγητή κ. Θόδωρο Παπαθεοδώρου για τη βοήθεια και την καθοδήγησή του σε όλη τη διάρκεια εκπόνησης αυτής της εργασίας. Επιπρόσθετα ο τρόπος του διδασκαλίας και προσέγγισης των θεμάτων σ' όλη τη διάρκεια του Μεταπτυχιακού Προγράμματος άνοιξε νέους δρόμους σκέψης, αναζήτησης και διερεύνησης των συγκεκριμένων ζητημάτων ανάλογα με την σπουδαιότητά τους την σημερινή εποχή.

Επιπρόσθετα θα 'θελα να ευχαριστήσω όλους όσους συμμετείχαν στην έρευνα του συγκεκριμένου θέματος (πρόσφυγες-αιτούντες άσυλο, επαγγελματίες που δουλεύουν με πρόσφυγες-αιτούντες άσυλο και τα μέλη της Κίνησης Υπεράσπισης Προσφύγων).

Ακόμα θέλω να ευχαριστήσω ιδιαίτερα όλους τους δικούς μου ανθρώπους που με στήριξαν ποικιλοτρόπως (ηθικά, υλικά, συναισθηματικά) σε αυτή μου την προσπάθεια.

Εν κατακλείδι θέλω ν' αφιερώσω όλη αυτή την προσπάθειά μου στην μνήμη ενός ανθρώπου που από τον Μάϊο του 1996 δεν είναι σωματικά κοντά μου, **στον πατέρα μου Γιάννη.**